

Jurnalul Oficial al Uniunii Europene

C 97

Ediția în limba română

Comunicări și informări

Anul 63

24 martie 2020

Cuprins

I Rezoluții, recomandări și avize

AVIZE

Comitetul Economic și Social European

A 548-a sesiune plenară a CESE, 11.12.2019-12.12.2019

2020/C 97/01	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Impozitarea/investițiile private și obiectivele de dezvoltare durabilă – Cooperarea cu Comitetul de experți ai ONU pentru cooperare internațională în domeniul fiscal” (aviz din proprie inițiativă)	1
2020/C 97/02	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Un tratat cu caracter obligatoriu al ONU privind afacerile și drepturile omului” (aviz din proprie inițiativă)	9
2020/C 97/03	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Ajutorul extern, investițiile și comerțul ca instrumente de reducere a cauzelor migrației economice – Africa în centrul atenției” (aviz din proprie inițiativă)	18
2020/C 97/04	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Valoarea de utilizare” revine în atenție: noi perspective și provocări pentru produsele și serviciile europene (aviz din proprie inițiativă)	27
2020/C 97/05	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Standarde minime comune în domeniul asigurărilor pentru șomaj în statele membre ale UE – un pas concret către punerea efectivă în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale” (aviz din proprie inițiativă)	32
2020/C 97/06	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Definirea Agendei UE privind drepturile persoanelor cu handicap 2020-2030: o contribuție a Comitetului Economic și Social European” (aviz din proprie inițiativă)	41

RO

2020/C 97/07	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Populismul și drepturile fundamentale – zonele suburbane și rurale” (aviz din proprie inițiativă)	53
--------------	---	----

III Acte pregătitoare

Comitetul Economic și Social European

A 548-a sesiune plenară a CESE, 11.12.2019-12.12.2019

2020/C 97/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Raport privind politica în domeniul concurenței pentru anul 2018 [COM(2019) 339 final]	62
2020/C 97/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1306/2013 în ceea ce privește disciplina financiară începând cu exercițiul financiar 2021 și a Regulamentului (UE) nr. 1307/2013 în ceea ce privește flexibilitatea între piloni în anul calendaristic 2020 [COM(2019) 580 – 2019/0253 (COD)]	69

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 548-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, 11.12.2019-12.12.2019

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Impozitarea/investițiile private și obiectivele de dezvoltare durabilă – Cooperarea cu Comitetul de experți ai ONU pentru cooperare internațională în domeniul fiscal”

(aviz din proprie inițiativă)

(2020/C 97/01)

Raportor: **domnul Krister ANDERSSON**

Temei juridic	articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
Decizia Adunării Plenare	24.1.2019
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	29.11.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	11.12.2019
Sesiunea plenară nr.	548
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	129/0/2

1. Concluzii și recomandări

1.1. Politicile fiscale sunt fundamentale pentru ODD, având în vedere că ele definesc mediul economic în care au loc investițiile, ocuparea forței de muncă și inovarea, asigurând în același timp guvernului venituri pentru finanțarea cheltuielilor publice. Măsurile suplimentare de aliniere a politicilor și de îmbunătățire a credibilității ar putea contribui în mare măsură la creșterea investițiilor private și la reducerea deficitului global de investiții, prin stimularea fluxurilor de capital dinspre statele cu intensitate ridicată a capitalului înspre economiile în curs de dezvoltare cu nevoi în domeniul investițiilor.

1.2. Întreprinderile oferă bunuri și servicii valoroase în cadrul economiilor și constituie motoare importante ale investițiilor, productivității, creșterii economice favorabile incluziunii și creării de locuri de muncă. Întreprinderile sunt foarte diversificate ca tip de organizații – de la IMM-uri la întreprinderi multinaționale – și, ca atare, reprezintă o resursă majoră în materie de expertiză, creativitate și inovare, care contribuie la soluționarea multora dintre provocările dezvoltării durabile.

1.3. Ca urmare a procentului ridicat al activităților economice informale, bazele de impozitare sunt restrânse, ceea ce diminuează și mai mult potențialul de colectare a impozitelor și agravează denaturările. Bazele de impozitare ar trebui să fie cât mai ample, astfel încât, în măsura posibilului, cotele de impozitare să nu provoace denaturări.

1.4. CESE ar dori să sublinieze că, pentru a mobiliza cu succes resursele interne, este necesar ca: 1. deciziile fiscale să fie luate într-un mod deschis și transparent; 2. să fie instituite sisteme pentru a garanta asumarea răspunderii de către organizațiile societății civile (OSC) și parlamentari; 3. guvernele să dea dovadă de transparență în ceea ce privește impozitele și cheltuielile; și 4. impozitele să fie vizibile.

1.5. Sectorul privat joacă un rol important în promovarea egalității de gen. Politicile salariale, precum și formarea și educația la locul de muncă sunt importante pentru a promova egalitatea de șanse din perspectiva genului, pentru evoluția în carieră și dezvoltarea profesională. Oportunitățile legate de participarea femeilor la economia globală sunt uriașe și ar trebui să reprezinte un motor al creșterii economice favorabile incluziunii, al inovării și al productivității.

1.6. Politicile privind impozitarea economiei digitale ar trebui să vizeze promovarea creșterii economice și a comerțului și investițiilor transfrontaliere, și nu să le împiedice. Având în vedere importanța tot mai mare a întreprinderilor digitalizate, este necesar să se dezvolte o nouă metodologie de stabilire a prezenței impozabile și de alocare a profitului, pentru a determina drepturile de impozitare între țările care constituie piața și țara în care își au sediul întreprinderile multinaționale digitalizate.

1.7. CESE consideră că este important ca orice norme noi privind modul de atribuire a drepturilor de impozitare între țări să fie echitabile atât pentru țările consumatoare mici și mari, cât și pentru țările dezvoltate și pentru cele în curs de dezvoltare. Este necesar să se acorde o remunerație corespunzătoare pentru contribuțiile în materie de inovare, spirit antreprenorial etc. Veniturile din impozitul pe profit, deși mici în raport cu totalitatea veniturilor fiscale, sunt importante pentru mobilizarea resurselor și pentru finanțarea infrastructurii necesare, a cercetării și dezvoltării, a educației și a asistenței medicale etc.

1.8. CESE constată că statele membre ale UE se numără printre cele care înregistrează cele mai mari progrese în direcția ODD. Comitetul subliniază că UE și statele sale membre trebuie să ia măsuri pentru a asigura sisteme fiscale și de impozitare sustenabile, în vederea îndeplinirii ODD. Implicarea societății civile organizate la toate nivelurile este esențială pentru realizarea ODD, având în vedere că societatea civilă reprezintă principalele părți interesate în procesul de punere în aplicare a Agendei 2030 și că o mare parte a investițiilor necesare vor proveni din sectorul privat.

1.9. CESE salută Platforma de colaborare în domeniul fiscal, care este o inițiativă comună a Fondului Monetar Internațional (FMI), a Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), a Organizației Națiunilor Unite (ONU) și a Grupului Băncii Mondiale (GBM), deoarece facilitează interacțiunile între stabilirea standardelor, consolidarea capacităților și asistența tehnică în domeniul fiscalității la nivel internațional. CESE consideră că și UE ar trebui să fie membră a platformei.

1.10. CESE consideră că activitatea desfășurată de Comitetul de experți ai ONU pentru cooperare internațională în domeniul fiscal în ce privește impozitarea/investițiile private și obiectivele de dezvoltare durabilă este de cea mai mare importanță pentru promovarea dialogului global și contribuie substanțial la învățarea reciprocă și la schimbul de bune practici. CESE subliniază că societatea civilă europeană trebuie să joace un rol activ în această dezbateră internațională de o importanță crucială.

2. Introducere în domeniul investițiilor, al impozitării și al ODD

2.1. Agenda 2030 este centrată pe 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD) ⁽¹⁾ și 169 de ținte care vizează abordarea provocărilor de mediu, politice și economice cu care se confruntă lumea în care trăim.

2.2. Investițiile private joacă un rol important în îndeplinirea obiectivelor, iar o aliniere și mai riguroasă a politicilor privind investițiile și impozitarea ar fi un pas necesar pentru promovarea investițiilor, crearea de locuri de muncă și creșterea economică durabilă la nivel mondial. O serie de lucrări importante au fost deja realizate în această direcție de către OCDE, cum ar fi proiectul privind *erodarea bazei impozabile și transferul profiturilor* (*Base Erosion and Profit Shifting – BEPS*) ⁽²⁾ și inițiativa privind *coerența politicilor în favoarea dezvoltării durabile* (2018) ⁽³⁾.

⁽¹⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sustainabledevelopmentgoals>

⁽²⁾ <http://www.oecd.org/tax/beps/>

⁽³⁾ <http://www.oecd.org/publications/policy-coherence-for-sustainable-development-2018-9789264301061-en.htm>

2.3. Politicile fiscale sunt fundamentale pentru ODD, având în vedere că ele definesc mediul economic în care au loc investițiile, ocuparea forței de muncă și inovarea, asigurând în același timp guvernului venituri pentru finanțarea cheltuielilor publice. Măsurile suplimentare de aliniere a politicilor și de îmbunătățire a credibilității ar putea contribui în mare măsură la creșterea investițiilor private și la reducerea deficitului global de investiții, prin stimularea fluxurilor de capital dinspre statele cu intensitate ridicată a capitalului înspre economiile în curs de dezvoltare cu nevoi în domeniul investițiilor.

2.4. Combaterea evaziunii fiscale și reducerea concurenței fiscale la nivel mondial au o importanță majoră pentru realizarea ODD. În contextul austerității și al constrângerilor bugetare, reducerea veniturilor fiscale provenite de la întreprinderi are efecte negative asupra sustenabilității sistemelor de protecție socială și poate duce la o impozitare regresivă, întrucât sarcina fiscală este transferată către consumatori și lucrători cu venituri mici.

2.5. Țările în curs de dezvoltare care au cea mai mare nevoie de resurse se confruntă în continuare cu o serie de dificultăți în ceea ce privește colectarea impozitelor. În țările în curs de dezvoltare, contribuția din impozitele pe venitul persoanelor fizice are adesea un nivel foarte scăzut – doar câteva procente din PIB –, în timp ce în țările dezvoltate ea constituie cea mai mare parte a veniturilor fiscale, în special dacă sunt incluse contribuțiile de asigurări sociale.

2.6. De asemenea, este foarte important modul în care veniturile fiscale sunt administrate și utilizate. Trebuie menționat că unele țări, în special țările africane, utilizează cu 25-35 % mai multe resurse atât în sectorul educației, cât și în cel al sănătății, pentru a obține aceleași rezultate precum țări mai avansate și mai eficiente⁽⁴⁾. Prin urmare, este important să se garanteze că cheltuielile publice sunt eficiente din punctul de vedere al costurilor.

3. Impozitarea ca instrument pentru protecția mediului

3.1. Mai multe dintre țintele ODD referitoare la protecția climei ar beneficia de pe urma creării unui cadru și a unui plan de punere în aplicare coerente în domeniul impozitării pentru utilizarea resurselor naturale. Politicile fiscale de mediu ar putea fi utilizate pentru a combate schimbările climatice (Obiectivul 13)⁽⁵⁾ și pentru a proteja ecosistemele oceanelor și pe cele terestre (Obiectivele 14 și 15⁽⁶⁾). Prin modificarea structurii prețurilor factorilor de producție, politica fiscală poate fi utilizată pentru promovarea energiei curate și la prețuri rezonabile (Obiectivul 7)⁽⁷⁾ și pentru stimularea unei utilizări responsabile a resurselor naturale comune (Obiectivul 12)⁽⁸⁾.

3.2. Din punct de vedere economic, scopul taxelor de mediu este de a corecta externalitățile negative, adică situațiile în care poluatorii pot transfera costurile generate de daunele aduse mediului asupra societății; un exemplu în acest sens îl constituie emisiile de gaze cu efect de seră. Ar fi foarte util ca, în procesul de concepere a acestor tipuri de taxe, să fie implicate societatea civilă și întreprinderile, întrucât s-ar garanta astfel că politicile care consolidează cadrele de reglementare aliniază stimulentele din sectorul privat la obiectivele publice⁽⁹⁾.

3.3. Un exemplu de mix de politici în domeniul impozitării ar putea fi eliminarea treptată a subvențiilor ineficiente pentru combustibili fosili (ținta 12.C)⁽¹⁰⁾. Acest lucru ar conduce la realizarea unor economii bugetare importante pentru guverne și ar reduce totodată atractivitatea acestor tipuri de combustibili pentru întreprinderi și consumatori. În cazul în

⁽⁴⁾ <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/8325/wps3645.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁽⁵⁾ Obiectivul 13 – Întreprinderea unor acțiuni urgente pentru combaterea schimbărilor climatice și a efectelor acestora.

⁽⁶⁾ Obiectivul 14 – Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, a mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă; Obiectivul 15 – Protejarea, refacerea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea degradării solurilor și refacerea acestora, precum și combaterea declinului biodiversității.

⁽⁷⁾ Obiectivul 7 – Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri rezonabile, din surse sigure, durabile și moderne.

⁽⁸⁾ Obiectivul 12 – Asigurarea unor modele de consum și de producție durabile.

⁽⁹⁾ Pentru informații suplimentare, a se vedea documentul *Business Charter for Sustainable Development – Business Contributions to the Sustainable Development Goals* (Carta întreprinderilor pentru o dezvoltare durabilă – Contribuția întreprinderilor la obiectivele de dezvoltare durabilă), elaborat de Camera Internațională de Comerț (ICC), <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2015/09/ICC-Business-Charter-for-Sustainable-Development-Business-contributions-to-the-UN-Sustainable-Development-Goals.pdf>

⁽¹⁰⁾ 12.C – Raționalizarea subvențiilor ineficiente pentru combustibili fosili, care încurajează risipa de resurse, prin eliminarea distorsiunilor pe piață, în conformitate cu circumstanțele naționale, inclusiv prin restructurarea impozitării și eliminarea treptată a subvențiilor dăunătoare, dacă acestea există, pentru a reflecta impactul lor asupra mediului, ținând seama pe deplin de nevoile și condițiile specifice ale țărilor în curs de dezvoltare și reducând pe cât posibil eventualele efecte adverse asupra dezvoltării lor, într-un mod care să protejeze comunitățile sărace și afectate.

care respectivele economii sunt redirecționate către creșterea ponderii energiei din surse regenerabile în aprovizionarea cu energie la nivel global (ținta 7.2) ⁽¹¹⁾, ele pot susține accesul universal la energie curată (ținta 7.1) ⁽¹²⁾. Dacă s-ar pune în aplicare politici suplimentare care să stimuleze investițiile în infrastructura de energie curată (ținta 7.B) ⁽¹³⁾, s-ar facilita decuplarea creșterii economice de degradarea mediului (ținta 8.4) ⁽¹⁴⁾.

3.4. Principiul alinierii stimulentei comerciale la obiectivele publice este în concordanță cu *Agenda de acțiune de la Addis Abeba* ⁽¹⁵⁾, prin care întreprinderile au fost încurajate să adopte un model de afaceri fundamental, care să țină seama de impactul activităților lor asupra mediului, asupra societății și asupra guvernantei. Întreprinderile oferă bunuri și servicii valoroase în cadrul economiilor și constituie motoare importante ale investițiilor, productivității, creșterii economice favorabile incluziunii și creării de locuri de muncă. Întreprinderile sunt foarte diversificate ca tip de organizații – de la IMM-uri la întreprinderi multinaționale – și, ca atare, reprezintă o resursă majoră în materie de expertiză, creativitate și inovare, care contribuie la soluționarea multora dintre provocările dezvoltării durabile. Pentru a realiza ODD care urmăresc combaterea schimbărilor climatice, sectorul privat ar trebui să adere la un cod de conduită care să sporească în mod semnificativ investițiile ecologice, reducând sau chiar eliminând investițiile cu efecte negative asupra mediului.

3.5. Având în vedere legătura dintre ODD, implicarea societății civile este esențială pentru a se garanta că cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile (economică, socială și de mediu) se reflectă în conceperea și în punerea în aplicare a politicilor. Taxele de mediu au fost considerate în mod tradițional ca fiind regresive, ceea ce înseamnă că au un impact mai mare asupra gospodăriilor cu venituri scăzute. Prin urmare, este important să se garanteze că politicile rămân sustenabile din punct de vedere social.

3.6. CESE nu sprijină o impozitare cu caracter arbitrar, care ar avea un efect negativ și disproporționat asupra persoanelor sărace și aflate într-o situație mai dezavantajoasă în societate, și care ar mai și compromite realizarea unor ODD. De exemplu, o creștere substanțială a taxelor pe bunuri și servicii, mai ales în zonele în care nu există alternative viabile, ar fi doar o povară, fără ca obiectivele urmărite să fie realizate.

3.7. CESE dorește să sublinieze că organizațiile societății civile joacă un rol major în monitorizarea punerii în aplicare a ODD, în garantarea faptului că măsurile adoptate sunt acceptate de societate și în evidențierea necesității de a revizui indicatorii ⁽¹⁶⁾.

3.8. CESE dorește să sublinieze necesitatea creării unor condiții adecvate pentru a garanta că atât fondurile private, cât și cele publice sunt orientate către investiții durabile pe termen lung, necesare pentru o economie durabilă ⁽¹⁷⁾.

4. Impozitarea economiei informale

4.1. Pentru a finanța investițiile publice și cheltuielile publice necesare pentru îndeplinirea ODD, este important ca baza de impozitare a guvernelor să fie lărgită prin impozitarea economiei informale. Potrivit Organizației Internaționale a Muncii, peste 61 % din forța de muncă globală (2 miliarde de oameni) își câștigă existența în sectorul informal, 93 % din ocuparea informală forței de muncă la nivel mondial fiind concentrată în țările emergente și în cele în curs de dezvoltare. Din acest motiv, este esențial să fie concepute politici fiscale și un cadru instituțional care să permită integrarea sectorului informal în economia formală.

⁽¹¹⁾ 7.2 – Până în 2030, creșterea semnificativă a ponderii energiei din surse regenerabile în mixul energetic global.

⁽¹²⁾ 7.1 – Până în 2030, asigurarea accesului universal la servicii energetice fiabile, moderne și la prețuri accesibile.

⁽¹³⁾ 7.B – Până în 2030, extinderea infrastructurii și modernizarea tehnologiei pentru furnizarea de servicii energetice moderne și durabile pentru toți în țările în curs de dezvoltare, în special în țările cel mai puțin dezvoltate, în statele insulare mici în curs de dezvoltare și în țările în curs de dezvoltare care nu au ieșire la mare, în conformitate cu programele lor respective de sprijin.

⁽¹⁴⁾ 8.4 – Îmbunătățirea progresivă, până în 2030, a eficienței resurselor globale în ceea ce privește consumul și producția și decuplarea creșterii economice de degradarea mediului, în conformitate cu cadrul pe 10 ani al programelor privind consumul și producția durabile, în frunte cu țările dezvoltate.

⁽¹⁵⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=2051&menu=35>

⁽¹⁶⁾ Avizul CESE în curs de elaborare *Economia durabilă de care avem nevoie* (nepublicat încă), punctul 1.10 – CESE solicită Comisiei să stabilească un plan de acțiune pentru „reforma fiscală ecologică” în statele membre ale UE, astfel încât să se contribuie la alinierea politicilor privind impozitarea și subvențiile și a politicilor de distribuire preliminară la obiectivul realizării unei tranziții echitabile către o economie a bunăstării.

⁽¹⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Următorii pași către un viitor european durabil – Acțiunea europeană pentru durabilitate” (JO C 345, 13.10.2017, p. 91).

4.2. Faptul că economia informală joacă un rol important, în special în țările în curs de dezvoltare, înseamnă că activitățile economice cotidiene ale cetățenilor și ale întreprinderilor rămân în afara bazei de impozitare. În multe cazuri, opțiunea de a desfășura o activitate în afara economiei formale nu este o adevărată alegere, ci mai degrabă singura soluție posibilă pentru întreprinderi și lucrători care fie nu pot avea acces la sectorul formal, fie au fost excluși din acesta. Incluziunea economiei informale trebuie promovată prin instituții eficiente (țintele 16.A și 16.6)⁽¹⁸⁾, care să permită lucrătorilor, întreprinderilor și consumatorilor să contribuie la baza de impozitare a statului, beneficiind în același timp de protecție socială și de diferite servicii. În special, echitatea, transparența, eficiența și eficacitatea sistemelor fiscale ar trebui să fie o prioritate, fiind o condiție prealabilă pentru o dezvoltare durabilă.

4.3. Numeroase întreprinderi ar fi dispuse să își desfășoare activitatea în cadrul economiei formale, având în vedere costurile ascunse cu care se confruntă IMM-urile care operează în afara acestora și numeroasele avantaje pentru întreprinderile care operează în economia formală. Avantajele desfășurării activității în cadrul economiei formale includ accesul mai facil la credite și la alte instrumente financiare (ținta 8.10)⁽¹⁹⁾, programele de formare și sprijin, contractele de achiziții publice, drepturile de proprietate, precum și posibilitatea de a colabora cu întreprinderi mai mari. Costurile asociate intrării în economia formală sunt costurile aferente înregistrării și licențelor și cele care decurg din respectarea obligațiilor fiscale, a legislației în domeniul muncii și a altor reglementări guvernamentale. Prin simplificarea procedurilor de înregistrare, de acordare a licențelor și de administrare a respectării obligațiilor fiscale, întreprinderile ar fi stimulate să își desfășoare activitatea în cadrul economiei formale.

4.4. În multe situații în care economia informală este foarte răspândită, o contribuție importantă la acest proces poate proveni de la întreprinderi, în general, și, uneori, în special de la întreprinderile cooperative, care dau posibilitatea unui număr mare de persoane fără resurse economice să demareze activități economice și antreprenoriale, chiar și cu o injecție de capital minimă.

4.5. Încurajarea trecerii la economia formală a microîntreprinderilor și a IMM-urilor ar permite instituirea unor politici care să sprijine crearea de locuri de muncă și creșterea economică a întreprinderilor (ținta 8.5)⁽²⁰⁾. Trebuie respectate reglementările privind piața muncii care vizează asigurarea unor condiții decente de muncă (ținta 8.5). În mod similar, o supraveghere mai atentă și un control regulat al activității economice ar permite guvernelor să adopte politici, în special politici fiscale, politici în materie de salarii și politici de protecție socială care să permită obținerea progresivă a unei mai mari egalități (ținta 10.4).

4.6. Deși beneficiile unui sistem funcțional de colectare a impozitelor sunt evidente, persistă o serie de provocări în ceea ce privește modul de punere în aplicare a modificărilor necesare pentru a crește capacitatea statelor în acest sens. Experiențele din trecut au arătat că o mare parte dintre eforturile care au fost direcționate în acest sens au dus adesea la denaturări, randamente scăzute, costuri ridicate de colectare, probleme în ceea ce privește punerea în aplicare și chiar și la scurgeri de capital. Având în vedere că multe state în curs de dezvoltare au resurse limitate, ar trebui să se acorde prioritate măsurilor care vizează îmbunătățirea eficienței administrative și a eficacității sistemelor fiscale. Sectorul privat poate oferi asistență în consolidarea capacităților, prin împărtășirea experienței din țările și economiile foarte dezvoltate⁽²¹⁾.

4.7. Costurile administrative și costurile de conformare fiscală trebuie luate în considerare de către guverne atunci când încearcă să elimine orice decalaje în materie de venituri, indiferent dacă se folosesc în acest scop de impozite directe sau indirecte. Trebuie să se acorde o atenție specială situației persoanelor cu venituri reduse și distribuirii sarcinii fiscale pe nivelurile de venit. Creșterea inegalităților poate afecta gradul de civism fiscal. Comitetul consideră că un sistem de impozitare progresivă bine conceput ar putea asigura o distribuție echitabilă a sarcinii fiscale și ar contribui în mod semnificativ la reducerea inegalităților și a sărăciei.

4.8. Ca urmare a procentului ridicat al activităților economice informale, bazele de impozitare sunt restrânse, ceea ce diminuează și mai mult potențialul de colectare a impozitelor și agravează denaturările. Este important să se sublinieze necesitatea mobilizării resurselor pentru îmbunătățirea colectării veniturilor interne (ținta 17.1)⁽²²⁾ și pentru combaterea evaziunii fiscale și a spălării banilor. Țările trebuie să își îmbunătățească cooperarea pentru combaterea fluxurilor financiare ilicite, iar UE ar trebui să ia în considerare crearea unei liste coordonate, care să conțină posibile măsuri de contracarare.

⁽¹⁸⁾ 16.A – Consolidarea instituțiilor naționale relevante, inclusiv prin intermediul cooperării internaționale, pentru consolidarea capacităților la toate nivelurile, în special în țările în curs de dezvoltare, în scopul prevenirii violenței și combaterii terorismului și a criminalității.

16.6 – Dezvoltarea unor instituții eficiente, responsabile și transparente la toate nivelurile.

⁽¹⁹⁾ 8.10 – Consolidarea capacității instituțiilor financiare interne pentru a încuraja și a extinde accesul la servicii bancare, de asigurări și financiare pentru toți.

⁽²⁰⁾ 8.5 – Până în 2030, îndeplinirea obiectivului unei ocupări depline și productive a forței de muncă și al asigurării unor condiții decente de muncă pentru toate femeile și toți bărbații, inclusiv pentru tineri și pentru persoanele cu handicap, precum și a obiectivului unei remunerări egale pentru o muncă de valoare egală.

⁽²¹⁾ Grupul interguvernamental privind schimbările climatice (IPCC) a inițiat un astfel de program.

⁽²²⁾ 17.1 – Consolidarea mobilizării resurselor interne, inclusiv prin sprijin internațional pentru țările în curs de dezvoltare, pentru a îmbunătăți capacitatea națională de colectare a impozitelor și a altor venituri.

4.9. CESE ar dori să sublinieze că, pentru a mobiliza cu succes resursele interne, este necesar ca: 1. deciziile fiscale să fie luate într-un mod deschis și transparent; 2. să fie instituite sisteme pentru a garanta asumarea răspunderii de către organizațiile societății civile (OSC) și parlamentari; 3. guvernele să dea dovadă de transparență în ceea ce privește impozitele și cheltuielile; și 4. impozitele să fie vizibile ⁽²³⁾.

5. Impozitarea și egalitatea de gen

5.1. Obiectivul de dezvoltare durabilă 5 vizează eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și promovarea politicilor privind egalitatea de gen și capacitarea femeilor și a fetelor. O condiție prealabilă pentru capacitarea femeilor este asigurarea drepturilor egale asupra resurselor economice, precum și accesul la proprietate și control asupra terenurilor și la alte forme de proprietate, servicii financiare, moșteniri și resurse naturale (ținta 5.A) ⁽²⁴⁾. Prin urmărirea emancipării economice a femeilor, se promovează participarea deplină și efectivă a femeilor și se asigură într-o mai mare măsură egalitatea de șanse la ocuparea unor posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică (ținta 5.5) ⁽²⁵⁾. Prin realizarea acestor obiective, garantarea drepturilor economice ale femeilor consolidează și alte ODD, precum Obiectivul 8 (condiții de muncă decente și creștere economică) și Obiectivul 16 (pace, justiție și instituții puternice).

5.2. Sectorul privat joacă un rol important în promovarea egalității de gen. Politicile salariale, precum și formarea și educația la locul de muncă sunt importante pentru a promova egalitatea de șanse din perspectiva genului, pentru evoluția în carieră și dezvoltarea profesională. Oportunitățile legate de participarea femeilor la economia globală sunt uriașe și ar trebui să reprezinte un motor al creșterii economice favorabile incluziunii, al inovării și al productivității.

5.3. Există o legătură importantă între reducerea sectorului informal și egalitatea de gen. Atunci când întreprinderile nu plătesc impozite, aceasta înseamnă că administrația publică (de stat, regională și locală) va avea mai puține fonduri pentru serviciile publice, infrastructura durabilă și protecția socială, care sunt importante pentru egalitatea de gen. Fără cheltuieli sociale adecvate și o infrastructură adecvată, populația săracă va fi afectată – ca de altfel, deseori, și femeile, în mod special.

6. Impozitarea în economia digitală

6.1. Digitalizarea rapidă a economiei este un factor important pentru creșterea economică globală. De asemenea, ea permite colectarea mai eficientă a informațiilor de către autoritățile fiscale și îmbunătățirea serviciilor pentru contribuabili. Digitalizarea economiilor a ridicat, totuși, problema locului în care sunt realizate și generate veniturile și profiturile, precum și a distribuirii lor între țări. Serviciile digitale pot fi furnizate la distanță, fără nicio prezență fizică în jurisdicția corespunzătoare pieței în care are loc consumul.

6.2. Politicile privind impozitarea economiei digitale ar trebui să vizeze promovarea creșterii economice și a comerțului și investițiilor transfrontaliere, și nu să le împiedice. Având în vedere importanța tot mai mare a întreprinderilor digitalizate, este necesar să se dezvolte o nouă metodologie de stabilire a prezenței impozabile și de alocare a profitului, pentru a determina drepturile de impozitare între țările care constituie piața și țara în care sunt rezidente întreprinderile multinaționale digitalizate ⁽²⁶⁾.

6.3. Acest lucru necesită identificarea unei soluții acceptate la nivel internațional pentru modul de impozitare a acestor noi modele de afaceri, ținând seama atât de nevoile țărilor dezvoltate, cât și de cele ale țărilor în curs de dezvoltare ⁽²⁷⁾. Pentru a pune în aplicare orice model de impozitare în economia digitalizată, trebuie să se stabilească un cadru pentru intensificarea cooperării la nivelul administrației autorităților fiscale naționale, precum și un mecanism de soluționare a litigiilor între mai multe părți.

⁽²³⁾ O discuție referitoare la unele dintre aceste probleme poate fi regăsită în articolul *Promoting Tax Bargains in Uganda and Beyond: The Importance of Civil Society and Parliamentarians* (Promovarea negocierilor fiscale în Uganda și în afara acesteia: importanța societății civile și a parlamentarilor).

⁽²⁴⁾ 5.A – Realizarea de reforme pentru a oferi femeilor drepturi egale asupra resurselor economice, precum și accesul la proprietate și control asupra terenurilor și la alte forme de proprietate, servicii financiare, moșteniri și resurse naturale, în conformitate cu legile naționale.

⁽²⁵⁾ 5.5 – Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și a egalității de șanse la ocuparea unor posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.

⁽²⁶⁾ A se vedea Avizul CESE pe tema „Impozitarea în economia digitală” (JO C 353, 18.10.2019, p. 17).

⁽²⁷⁾ A se vedea avizele CESE privind impozitarea profiturilor întreprinderilor multinaționale din economia digitală (JO C 367, 10.10.2018, p. 73) și, respectiv, „Impozitarea în economia digitală” (JO C 353, 18.10.2019, p. 17).

6.4. Raportul interimar al OCDE, *Tax Challenges Arising from Digitalisation – Interim Report 2018* (Provocările fiscale apărute în urma digitalizării – Raport interimar 2018), din martie 2018 ⁽²⁸⁾, prezintă direcția de lucru stabilită de Cadrul incluziv ⁽²⁹⁾ în ceea ce privește digitalizarea și normele internaționale de impozitare până în 2020. Raportul descrie modul în care digitalizarea afectează și alte zone ale sistemului de impozitare, furnizează autorităților fiscale instrumente noi care duc la îmbunătățirea serviciilor destinate contribuabililor, crește eficacitatea colectării impozitelor și contribuie la detectarea evaziunii fiscale. Raportul final privind Cadrul incluziv al OCDE este programat pentru 2020.

6.5. CESE consideră că este important ca orice norme noi privind modul de atribuire a drepturilor de impozitare între țări să fie echitabile atât pentru țările consumatoare mici și mari, cât și pentru țările dezvoltate și pentru cele în curs de dezvoltare. Este necesar să se acorde o remunerație corespunzătoare pentru contribuțiile aduse în materie de inovare, spirit antreprenorial etc. Veniturile din impozitul pe profit, deși sunt mici în raport cu totalitatea veniturilor fiscale, sunt importante pentru mobilizarea resurselor și pentru finanțarea infrastructurii necesare, pentru cercetare și dezvoltare, educație și îngrijire medicală etc.

7. Rolul investițiilor private în îndeplinirea ODD

7.1. CESE constată că, în cazul multor ODD, statele membre ale UE se numără printre cele care înregistrează cele mai mari progrese. Comitetul subliniază că UE și statele sale membre trebuie să ia măsuri pentru a asigura sisteme fiscale și de impozitare adaptate exigențelor viitorului, în vederea îndeplinirii ODD.

7.2. Implicarea societății civile organizate la toate nivelurile este esențială pentru realizarea ODD, având în vedere că societatea civilă reprezintă principalele părți interesate în procesul de punere în aplicare a Agendei 2030 și că o mare parte a investițiilor necesare vor proveni din sectorul privat.

7.3. La nivel mondial, întreprinderile constituie motoarele productivității, creșterii economice favorabile incluziunii, creării de locuri de muncă, investițiilor și inovării. Expertiza sectorului privat constituie soluția pentru depășirea multor provocări legate de dezvoltarea durabilă.

7.4. Investițiile, inclusiv investițiile străine directe (ISD), joacă un rol important în eradicarea sărăciei, în combaterea schimbărilor climatice și în asigurarea unei creșteri durabile și favorabile incluziunii ⁽³⁰⁾. De exemplu, realizarea Obiectivului 8 ⁽³¹⁾ va necesita mai multe investiții din partea sectorului privat. Agenda de acțiune de la Addis Abeba (2015) recunoaște acest lucru, afirmând că „activitatea întreprinderilor private, investițiile și inovarea sunt motoare esențiale ale productivității, creșterii economice favorabile incluziunii și creării de locuri de muncă.”

7.5. CESE subliniază că normele fiscale previzibile sunt esențiale pentru comerțul transfrontalier, pentru investițiile întreprinderilor, pentru locurile de muncă și pentru creșterea economică. Convențiile privind impozitul pe venit ar putea contribui la intensificarea comerțului, prin asigurarea unui nivel mai ridicat de securitate întreprinderilor, prin reducerea dublei impuneri și prin furnizarea unui mecanism de combatere a planificării fiscale agresive și a evaziunii fiscale. Guvernele trebuie să convină asupra unor forme acceptabile de concurență în domeniul fiscal, iar întreprinderile trebuie să respecte normele și principiile convenite de și între țări.

7.6. Recent, OCDE și FMI au publicat un raport comun privind securitatea fiscală, ca răspuns la îngrijorarea accentuată exprimată de liderii G20 cu privire la incertitudinea în materie fiscală și la impactul acesteia asupra comerțului și a investițiilor la nivel transfrontalier, în special în contextul impozitării internaționale.

7.7. Raportul Băncii Mondiale privind plata impozitelor pe 2018 ⁽³²⁾ constată că, pentru multe întreprinderi din țările în curs de dezvoltare, sarcina fiscală este deja destul de mare. De exemplu, în Africa Subsahariană, cotele de impozitare efective pentru întreprinderile mijlocii sunt cu șapte puncte procentuale mai mari decât media mondială. Politicile fiscale care promovează investițiile și inovarea, în special în economiile în curs de dezvoltare, ar ajuta mult la atragerea investițiilor străine directe (ISD), lucru care ar oferi, la rândul lui, oportunități pentru condiții de muncă decentă, inovare și productivitate sporită, în scopul creșterii efective a produsului intern brut al țărilor.

⁽²⁸⁾ <http://www.oecd.org/tax/tax-challenges-arising-from-digitalisation-interim-report-9789264293083-en.htm>

⁽²⁹⁾ Cadrul incluziv al OCDE.

⁽³⁰⁾ A se vedea *Business Charter for Sustainable Development* (Carta întreprinderilor pentru o dezvoltare durabilă), ICC (2015).

⁽³¹⁾ Obiectivul 8 – Promovarea unei creșteri economice susținute, favorabile incluziunii și durabile, a unei ocupări integrale și productive a forței de muncă și a unor condiții de muncă decente pentru toți.

⁽³²⁾ <https://www.doingbusiness.org/en/reports/thematic-reports/paying-taxes>

7.8. Întreprinderile trebuie să fie transparente în relația cu autoritățile fiscale. Scopul principal al raportării pentru fiecare țară în parte este, potrivit OCDE, dezvoltarea unui instrument de evaluare a riscurilor de nivel înalt, care să ofere autorităților fiscale o imagine de ansamblu mai bună asupra tuturor activităților întreprinderilor multinaționale și asupra impozitelor plătite și care să nu stea în același timp, în mod expres, la baza impozitării în sine. În plus, este nevoie și de o mai mare transparență din partea guvernelor în ceea ce privește cuantumul impozitelor colectate și modul în care sunt cheltuite.

7.9. Există uneori o concepție eronată potrivit căreia dezvoltarea ar putea fi finanțată în întregime sau în primul rând prin „combaterea practicilor fiscale discutabile ale întreprinderilor multinaționale”. Estimări imparțiale ale OCDE indică faptul că erodarea bazei impozabile și transferul profiturilor (BEPS) în întreprinderilor multinaționale s-au ridicat la 100-240 miliarde USD înainte de adoptarea oricărei contramăsuri ⁽³³⁾. În UE, cuantumul BEPS a fost estimat ca reprezentând 0,3 % din PIB ⁽³⁴⁾. Deși este semnificativă, această sumă nu este suficientă pentru a finanța punerea în aplicare a ODD. În plus, probabil că aceste venituri nu vor reveni țărilor care au cea mai mare nevoie de fonduri de dezvoltare. Cea mai importantă sursă de venituri pentru finanțarea ODD este creșterea economică durabilă. Astfel, politicile fiscale care încurajează creșterea economică, socială și de mediu durabilă trebuie să îndeplinească aceste obiective.

7.10. CESE salută Platforma de colaborare în domeniul fiscal, care este o inițiativă comună a Fondului Monetar Internațional (FMI), a Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), a Organizației Națiunilor Unite (ONU) și a Grupului Băncii Mondiale (GBM), deoarece facilitează interacțiunile între stabilirea standardelor, consolidarea capacităților și asistența tehnică în domeniul fiscalității la nivel internațional. CESE consideră că și UE ar trebui să fie membră a platformei.

7.11. CESE consideră că activitatea desfășurată de Comitetul de experți ai ONU pentru cooperare internațională în domeniul fiscal în ce privește impozitarea/investițiile private și obiectivele de dezvoltare durabilă este de cea mai mare importanță pentru promovarea dialogului global și contribuie substanțial la învățarea reciprocă și la schimbul de bune practici. CESE subliniază că societatea civilă europeană trebuie să joace un rol activ în această dezbatere internațională crucială.

Bruxelles, 11 decembrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽³³⁾ Raportul BEPS (2015), OCDE.

⁽³⁴⁾ A se vedea Avizul CESE pe tema „Către un proces decizional mai eficient și mai democratic în domeniul politicii fiscale a UE” (JO C 353, 18.10.2019, p. 90).

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Un tratat cu caracter obligatoriu al ONU privind afacerile și drepturile omului”

(aviz din proprie inițiativă)

(2020/C 97/02)

Raportor: **Thomas WAGNSONNER**

Decizia Adunării Plenare	24.1.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	28.11.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	11.12.2019
Sesiunea plenară nr.	548
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotri- vă/abțineri)	136/23/12

1. Concluzii și recomandări

Concluzii

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) recunoaște pe deplin drepturile omului, ca teme universal și inalienabil, indivizibil, interdependent, interconectat și, prin urmare, obligatoriu pentru orice formă de angajament social. Drepturile omului stau la baza prosperității Europei și a unei vieți pașnice. CESE subliniază că toate drepturile sociale și politice ale omului trebuie să garanteze un mod de viață decent pentru toți oamenii și că încălcarea lor nu trebuie să ducă la obținerea unor câștiguri nejustificate.

1.2. Încălcările drepturilor omului pot fi preîntâmpinate mai bine dacă există un standard obligatoriu, convenit la nivel internațional, gândit să fie pus în aplicare și protejat de către state. CESE este în favoarea unei abordări prin care să se recunoască faptul că este de datoria statelor să protejeze, să promoveze și să pună în practică drepturile omului și că întreprinderile trebuie să respecte aceste drepturi.

1.3. În opinia CESE, în actualul proiect de text este bine-venită luarea în considerare a chestiunilor de fond propuse de UE, cum ar fi recomandările sale privind includerea tuturor întreprinderilor în domeniul de aplicare și o aliniere conceptuală mai riguroasă la principiile directoare ale Organizației Națiunilor Unite privind afacerile și drepturile omului (UNGP). La conceperea normelor trebuie să se țină seama de sistemele de diligență necesară existente, în special de UNGP, pentru a facilita punerea lor în aplicare și a evita suprapunerile.

1.4. Având în vedere că domeniul de aplicare al proiectului de tratat, bazat pe recomandările UE, cuprinde acum, în general, toate activitățile întreprinderilor, indiferent de dimensiune, CESE încurajează UE și statele sale membre să ia măsuri de sprijinire a întreprinderilor în punerea în aplicare a obligațiilor lor în materie de drepturi ale omului; acest lucru s-ar putea face plecând de la angajamentele voluntare existente în ceea ce privește responsabilitatea socială a întreprinderilor (RSI), în special în activitățile internaționale. CESE recunoaște că IMM-urile întâmpină dificultăți în aplicarea măsurilor prevăzute într-un astfel de tratat și îndeamnă UE și statele sale membre să le sprijine cu fermitate și să faciliteze introducerea unor cadre practice, prin care IMM-urile să poată asigura respectarea drepturilor omului în activitățile lor.

1.5. CESE subliniază că măsurile care nu au caracter obligatoriu și cele executorii nu se exclud reciproc, ci trebuie să se completeze unele pe celelalte.

1.6. Sisteme precum Liniile directe ale OCDE pentru societățile multinaționale și standardele de raportare ale UNGP arată că există deja modalități practice de punere în aplicare a unor reguli de conduită stricte în întreprinderi, în privința drepturilor omului. Întreprinderile care au adoptat deja aceste reguli nu ar trebui să suporte sarcini suplimentare. Pentru a evita suprapunerile, protocolul opțional prevăzut în mecanismul de punere în aplicare trebuie să țină seama de sistemul punctelor de contact naționale ale OCDE, care ar trebui adaptat pentru a sprijini normele obligatorii, sau de alte instituții naționale de apărare a drepturilor omului.

1.7. În ciuda faptului că, mai ales în Europa, s-au înregistrat progrese majore bine-venite în materie de orientări neobligatorii privind respectarea drepturilor omului în mediul de afaceri (de exemplu, UNGP și Liniile directe ale OCDE pentru societățile multinaționale), este important să existe un tratat cu forță juridică obligatorie pentru întreprinderile care nu își iau încă responsabilitățile în serios. Astfel, la nivel mondial, vor fi asigurate, pentru victimele încălcărilor drepturilor omului în mediul de afaceri, reguli uniforme în materie de drepturi ale omului, competență judiciară și legislație aplicabilă, precum și un acces echitabil și efectiv la justiție. În același timp, tratatul va servi la instituirea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi, la garantarea securității juridice și la crearea unei concurențe mai loiale la nivel mondial.

1.8. CESE recomandă să se acorde competență judiciară unei singure instanțe ⁽¹⁾, care să aplice proceduri echitabile, mai ales atunci când nu este clar dacă răspunderea potențială revine societății-mamă, uneia dintre filialele sale sau unui furnizor, chiar dacă societățile sunt situate în țări diferite. CESE subliniază că, prin intermediul unor dispoziții ferme privind asistența juridică reciprocă, se poate evita alegerea unei instanțe mai favorabile.

1.9. CESE consideră că activitatea Grupului de lucru interguvernamental deschis trebuie să continue. Tot astfel, Comitetul este pregătit să își ofere contribuția, în calitate de voce a societății civile organizate. CESE afirmă că dialogul social, partenerii sociali și organizațiile societății civile contribuie semnificativ la respectarea drepturilor omului.

Recomandări

1.10. Pentru a susține și promova drepturile omului și pentru a crea condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi, pe baza unor standarde coerente și stricte la nivel mondial, CESE invită instituțiile europene, în special Comisia Europeană, Consiliul European și statele membre, să sprijine procesul actual de elaborare a tratatului, aflat în curs de desfășurare, și să se implice constructiv în negocieri.

1.11. Actualul proiect ar putea fi îmbunătățit considerabil sub anumite aspecte, care trebuie abordate. Comisia Europeană are nevoie de un mandat clar pentru a coordona implicarea europeană de care este nevoie.

1.12. CESE recomandă introducerea unor dispoziții care să permită o anumită flexibilitate între norme proporționale (nu excesive) pentru IMM-uri, pe de o parte, și norme mai stricte pentru operațiunile cu grad ridicat de risc, pe de altă parte. În plus, UE trebuie să ofere instrumente speciale de sprijin pentru a ajuta IMM-urile să gestioneze provocările pe care le presupune un astfel de tratat (de exemplu, o agenție sau sprijinirea învățării reciproce).

1.13. CESE sprijină pe deplin rezoluțiile adoptate de Parlamentul European (PE) ⁽²⁾, în special apelurile sale la implicarea deplină în elaborarea unui instrument cu caracter obligatoriu și îndeosebi evidențierea faptului că se impune crearea unui mecanism internațional de monitorizare și de soluționare a reclamațiilor. CESE observă că există sisteme internaționale, cum ar fi procedura privind plângerile adresate OIM, care pot servi drept model pentru a garanta mai multă ambiție în asigurarea respectării legii la nivel internațional, deoarece normele obligatorii nu vor fi eficiente fără implicarea pleneră a statelor și fără mecanisme de asigurare a respectării lor.

1.14. În cazul în care nu au fost elaborate deja planuri naționale de acțiune pentru îndeplinirea obligației de diligență în ceea ce privește drepturile omului, trebuie să se treacă la elaborarea lor și trebuie să existe și un plan de acțiune european. Societatea civilă organizată trebuie să fie implicată în elaborarea, punerea în aplicare și executarea planurilor de acțiune.

1.15. CESE recomandă Comisiei Europene să analizeze posibilitatea înființării unei „Agenții publice de rating a UE” pentru drepturile omului în mediul de afaceri.

⁽¹⁾ Oxford Dictionary of Law (ediția a 7-a) – Locul sau țara în care este judecată o cauză.

⁽²⁾ Printre altele: Rezoluția PE din 4 octombrie 2018 (2018/2763(RSP)).

1.16. CESE recomandă să se introducă un mecanism internațional solid de monitorizare și asigurare a respectării legii, cu posibilitatea ca plângerile să fie adresate unui comitet internațional. În plus, în cadrul ONU trebuie să existe o persoană independentă (cu funcție de ombudsman) care să se ocupe de victimele încălcărilor drepturilor omului, să cerceteze și să le sprijine revendicările, la nevoie, și care să urmărească în mod independent presupusele încălcări și să le aducă în atenția acestui comitet.

1.17. Proiectul cuprinde o definiție foarte generală a drepturilor omului. În preambulul proiectului de tratat trebuie să se facă trimitere la Declarația tripartită de principii a OIM privind întreprinderile multinaționale și politica socială și la obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), care trebuie considerate elemente fundamentale pentru interpretarea dispozițiilor acestui tratat. Trebuie mai ales să se facă trimiteri mai explicite la drepturile omului – cum ar fi dreptul la un mediu sănătos, la educație și la protecția datelor –, care să fie incluse în domeniul de aplicare al tratatului.

1.18. Proiectul prevede deja o listă de instanțe competente, care trebuie însă definită mai precis. Prin urmare, CESE consideră că, atunci când o societate este implicată prin activitățile sale în lanțuri de aprovizionare transnaționale, trebuie să existe posibilitatea stabilirii competenței judiciare în țara sa de reședință. De asemenea, trebuie să se precizeze că filialele și furnizorii locali pot fi chemați în judecată sau cel puțin implicați în acțiuni în justiție în țara de reședință a societății-mamă sau a societății beneficiare.

1.19. CESE ia notă de importanța martorilor și de rolul avertizorilor de integritate. El salută dispozițiile privind protecția din actualul proiect de text. Trebuie sprijinite ONG-urile care desfășoară activități în acest domeniu.

1.20. CESE recomandă să se aducă clarificări cu privire la interacțiunea dintre obligația de diligență și răspundere, inclusiv prin dispoziții clare și practice, pentru a garanta că obligația de diligență presupune și monitorizarea continuă în lanțurile de aprovizionare, alături de răspunderea aferentă, în cazul în care obligația nu este respectată. O clarificare suplimentară trebuie să se bazeze pe conceptele deja elaborate pentru UNGP.

1.21. CESE recomandă angajarea răspunderii penale în caz de neglijență gravă. În ceea ce privește infracțiunile mai puțin grave, cum ar fi neglijarea obligației de a raporta periodic, trebuie să fie prevăzută răspunderea administrativă.

1.22. Proiectul de text cuprinde o dispoziție privind inversarea sarcinii probei, în cazurile de răspundere civilă, care trebuie clarificată pentru a se asigura o aplicare coerentă în toate jurisdicțiile și faptul că victimele se pot baza pe aplicarea ei atunci când este necesar.

1.23. În ceea ce privește acordurile comerciale și de investiții, trebuie să se precizeze că măsurile de punere în aplicare a unui tratat privind afacerile și drepturile omului sunt justificate și nu pot fi eludate în contextul soluționării litigiilor în materie de investiții ⁽³⁾.

1.24. În proiectul actual se regăsește opțiunea de participare la un sistem de soluționare a litigiilor, care trebuie reanalizată, pentru a se integra mai bine în cadrele existente, întrucât, din cele nouă instrumente de bază privind drepturile omului, cele care prevăd soluționarea litigiilor cuprind o clauză de neparticipare.

1.25. CESE salută faptul că proiectul de text actual abordează aspecte legate de asistența judiciară reciprocă. Dispozițiile privind cheltuielile cu procesul s-au schimbat totuși radical. Cu excepția cazurilor de exercitare abuzivă a drepturilor procesuale, victimele nu trebuie să suporte astfel de cheltuieli.

1.26. CESE susține un instrument obligatoriu din punct vedere juridic cu privire la afaceri și la drepturile omului, încurajând totodată hotărât cooperarea strânsă cu partenerii sociali și cu organizațiile societății civile.

2. Context

2.1. ODD vizează, în diferite moduri, îmbunătățirea relațiilor de muncă, producția și consumul responsabile și angajamente ferme în domeniul drepturilor omului. Un tratat cu caracter obligatoriu ar putea susține în mod substanțial aceste eforturi, prin crearea unui cadru internațional privind răspunderea.

⁽³⁾ JO C 110, 22.3.2019, p. 145

2.2. Orientările internaționale privind afacerile și drepturile omului, care includ UNGP și Pactul mondial al ONU (UNGC), precum și liniile directoare elaborate de OCDE (Liniile directoare ale OCDE pentru societățile multinaționale), oferă întreprinderilor multinaționale un cadru pentru strategiile privind responsabilitatea socială a întreprinderilor, precum și un cadru juridic de punere în aplicare prin structurarea contractelor lor, atunci când desfășoară operațiuni peste hotare și utilizează lanțuri de aprovizionare globale. De asemenea, OCDE pune la dispoziție documente de orientare pentru o serie de sectoare. Efectul acestora sub aspectul stimulării punerii în aplicare a obligației de diligență în lanțurile de aprovizionare ⁽⁴⁾ arată că pot fi gestionate riscurile legate de încălcările drepturilor omului și că pot fi stabilite standarde stricte în această privință.

2.3. Încălcarea drepturilor omului afectează viețile oamenilor, comunitățile, mediul sau patrimoniul lor. De aceea, CESE a salutat astfel de inițiative ⁽⁵⁾ și subliniază că este important ca societatea civilă și sindicatele să participe la procedurile legate de obligația de diligență. Comportamentul responsabil în afaceri a devenit o chestiune serioasă pentru întreprinderi. Atât societatea civilă, cât și organizațiile sindicale ale lucrătorilor observă că întreprinderile depun eforturi pentru a extinde punerea în aplicare din punct de vedere practic a drepturilor omului și a unei conduite profesionale îmbunătățite. În cadrul discuțiilor în curs privind tratatul, reprezentanții mediului de afaceri subliniază că este important ca drepturile omului să se aplice tuturor angajaților, iar standardele și normele OIM privind securitatea și sănătatea în muncă să fie efectiv puse în aplicare, la nivel mondial. Rapoartele privind RSI nu sunt instrumente de marketing: ele fac dovada faptului că este vorba despre o responsabilitate asumată. CESE încurajează statele membre să ia măsuri ferme de punere în aplicare a politicilor lor în domeniul drepturilor omului și să sprijine ferm întreprinderile în angajamentul lor voluntar în materie de RSI, în special în contextul activităților internaționale.

2.4. Cu toate acestea, măsurile voluntare nu pot împiedica toate cazurile de încălcare a drepturilor ⁽⁶⁾. Măsurile cu caracter obligatoriu, însoțite de sancțiuni adecvate, ar servi la garantarea adeziunii la un standard juridic minim, inclusiv în cazul întreprinderilor care nu își iau responsabilitățile morale la fel de în serios ca acelea ce respectă un standard înalt în materie de drepturi ale omului, de exemplu pe baza UNGP. Normele obligatorii trebuie concepute ținându-se seama de sistemele de diligență necesară existente, în special de UNGP, pentru a facilita punerea lor în aplicare și a evita suprapunerile. Măsurile voluntare și cele cu caracter obligatoriu nu se exclud reciproc, ci se completează unele pe celelalte.

2.5. CESE recunoaște că majoritatea întreprinderilor, în special din UE, s-au angajat să respecte drepturile omului. Cu toate acestea, conform statisticilor OIM, munca forțată generează, la nivel mondial, în sectoarele construcțiilor, industriei prelucrătoare, mineritului, utilităților publice și agriculturii, un profit de 43 de miliarde USD pentru întreprinderile care nu s-au angajat în suficientă măsură să aplice drepturile omului în lanțul lor de valori.

2.6. Criteriul de referință privind drepturile omului a fost creat de investitori profesioniști, în colaborare cu ONG-uri din domeniul drepturilor omului ⁽⁷⁾. El a fost conceput ca instrument cu care investitorii să poată identifica întreprinderile responsabile, fiind așadar în interesul societăților să facă dovada unei bune performanțe în domeniu. Utilizarea lui a arătat că, în multe societăți supuse analizei, punerea în aplicare a UNGP este scăzută. Trebuie remarcate în special societăți ca McDonalds și Starbucks, care operează la nivel global și sunt deosebit de active în Europa, fiind slab cotate în ceea ce privește punerea în aplicare a UNGP. În mod repetat, societățile multinaționale din afara Europei ajung să fie avantajate în raport cu cele europene, care s-au angajat să respecte drepturile omului. Peste 40 % dintre societățile supuse analizei nu au obținut niciun punct în materie de obligație de diligență privind drepturile omului, iar două treimi dintre ele au obținut un punctaj sub 30 % în ceea ce privește punerea în aplicare a UNGP, printre acestea numărându-se și întreprinderi europene.

2.7. Deși, în marea lor majoritate, întreprinderile se simt angajate în materie de drepturi ale omului, le încalcă sistematic în contextul activităților lor. Printr-un tratat cu caracter obligatoriu, victimele ar avea certitudinea faptului că vor fi asigurate standarde uniforme la nivel mondial în materie de drepturi ale omului, o legislație aplicabilă, precum și un acces echitabil la autorități și instanțe. În același timp, un astfel de tratat ar servi la instituirea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi, la garantarea securității juridice și la crearea unei concurențe mai loiale la nivel mondial.

⁽⁴⁾ <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/oecd-portal-for-supply-chain-risk-information.htm>

⁽⁵⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 17

⁽⁶⁾ Printre cele mai recente exemple: culegătorii de alune din Turcia, <https://www.nytimes.com/2019/04/29/business/syrian-refugees-turkey-hazelnut-farms.html>; pietre funerare produse prin exploatarea muncii copiilor, <https://kurier.at/politik/ausland/blutige-grabsteine-was-friedhoehe-mit-kinderarbeit-zu-tun-haben/400477447>; extracția de minereuri pentru baterii electrice, <https://www.dw.com/de/kinderarbeit-f%C3%BCr-elektro-autos/a-40151803>

⁽⁷⁾ <https://www.corporatebenchmark.org/>

2.8. Prin politica sa externă, UE urmărește promovarea și aplicarea la o scară cât mai largă a drepturilor omului. Regulamentul UE privind minereurile provenind din zone de conflict, Directiva privind prezentarea de informații nefinanciare și Regulamentul privind lemnul sunt exemple de documente în care a fost consolidată obligația de diligență privind drepturile omului. Clauzele din acordurile de liber schimb cuprind angajamente privind protecția acestor drepturi. Unele state membre ale UE – în special Franța, dar și Regatul Unit și Țările de Jos – au adoptat legislații prin care crește răspunderea întreprinderilor și sunt consolidate cadrele pentru obligația de diligență privind drepturile omului. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) a analizat competențele europene în materie de afaceri și de drepturi ale omului și a conchis că există justificări temeinice atât pentru competențele UE, cât și pentru cele ale statelor membre⁽⁸⁾. Prin urmare, ea recomandă o abordare bazată pe metoda deschisă de coordonare. Aspectele legate de competențe trebuie clarificate înainte de ratificarea formală a tratatului; în principiu, se presupune totuși că există o competență mixtă. Căile de atac împotriva încălcărilor drepturilor fundamentale de către întreprinderi sunt gestionate indirect prin dreptul administrativ, civil sau penal. Acestea ridică probleme de drept internațional privat și de drept penal internațional (al întreprinderilor), chestiuni juridice care au fost armonizate în UE, într-o anumită măsură.

2.9. PE a adoptat o serie de rezoluții pe această temă și este un susținător fervent al participării active la negocierile privind un instrument juridic obligatoriu. De asemenea, PE a solicitat un studiu pe tema „Accesul la căi de atac pentru victimele abuzurilor împotriva drepturilor omului săvârșite în întreprinderi din țări terțe”⁽⁹⁾, în care au fost formulate recomandări concrete, în atenția instituțiilor UE, pentru îmbunătățirea acestui acces.

2.10. Consiliul a solicitat un aviz din partea FRA, pe tema „Îmbunătățirea accesului la căile de atac în domeniul afacerilor și al drepturilor omului la nivelul UE”. Acest aviz a identificat un potențial considerabil de îmbunătățire.

2.11. În 2014, Consiliul pentru Drepturile Omului (CDO) al ONU a adoptat Rezoluția 26/9, prin care a hotărât să înființeze un grup de lucru interguvernamental deschis pentru a elabora un instrument internațional obligatoriu din punct de vedere juridic, care să reglementeze, în dreptul internațional al drepturilor omului, activitățile corporațiilor transnaționale și ale altor întreprinderi. Rezoluția a fost susținută de un număr mare de țări în curs de dezvoltare. Proiectul actual a fost prezentat în iulie 2019.

2.12. UE a participat la grupul de lucru, dar s-a distanțat de concluziile la care a ajuns acesta în octombrie 2018, menționând o serie de probleme. Cea mai importantă dintre acestea pare a fi posibilitatea punerii în aplicare pentru toate întreprinderile, nu doar pentru cele transnaționale, o orientare mai strictă în sensul Principiilor directe ale ONU și un proces mai transparent. În forma actuală a proiectului de text, chestiunile de fond propuse de UE par să fi fost luate în considerare. Având în vedere aspectele juridice legate de armonizare, UE ar trebui să participe activ la acest proces, pe baza unui mandat de negociere oficial, pentru a reprezenta interesele proprii și pe ale statelor sale membre.

2.13. Există economii importante, cum ar fi SUA, care nu participă în prezent în mod activ, sau ca, de pildă, China, care nu par să fie prea implicate în procesul de elaborare a tratatului. Dat fiind amplul său domeniu de aplicare, tratatul va contribui la promovarea unei conduite profesionale responsabile, inclusiv în cazul întreprinderilor din aceste economii importante. Chiar dacă nu vor ratifica tratatul cu caracter obligatoriu, odată ce vor începe să opereze pe piața comună europeană, ele vor putea fi trase la răspundere în Europa, în temeiul tratatului. Ar trebui ca aceste țări să pună în aplicare norme mai stricte privind obligația de diligență în domeniul drepturilor omului, dacă doresc să beneficieze în continuare de pe urma piețelor europene.

3. Considerații generale

3.1. CESE susține pe deplin drepturile omului, ca teme universale și inalienabile, indivizibile, interdependente, interconectate și, prin urmare, obligatorii pentru orice formă de angajament social: în politică, în cooperarea internațională, în dialogul social, în economie sau în afaceri. Drepturile omului stau la baza prosperității Europei și a unei vieți pașnice pe continentul nostru. Mai mult decât atât, drepturile omului și modelul statului social european, inclusiv sistemele de educație universală, au asigurat dezvoltarea economică și bunăstarea materială. CESE subliniază că toate drepturile sociale și politice ale omului trebuie să garanteze un mod de viață decent pentru toți oamenii și că încălcarea lor nu trebuie să ducă la obținerea unor câștiguri nejustificate.

⁽⁸⁾ A se vedea avizul FRA pe tema „Îmbunătățirea accesului la căile de atac în domeniul afacerilor și al drepturilor omului la nivelul UE”, p. 62.

⁽⁹⁾ EP/EXPO/B/DROI/FWC/2013-08/Lot4/07, februarie 2019 – PE 603.475.

3.2. CESE consideră că prevenirea încălcărilor drepturilor omului ar trebui să fie obiectivul principal al unui tratat cu caracter obligatoriu. Atunci când există reguli minime obligatorii de conduită profesională, convenite la nivel internațional, întreprinderile au nevoie de și mai mult sprijin și îndrumare la punerea în aplicare a măsurilor, iar UE și statele sale membre trebuie să recunoască responsabilitatea care le revine în a garanta că adoptarea unei conduite profesionale responsabile nu duce la concurență neloială.

3.3. CESE sprijină pe deplin rezoluțiile adoptate de PE și își reiterează solicitarea privind asumarea unui angajament deplin și implicarea activă în procesul de la Geneva, pentru crearea unui instrument cu caracter obligatoriu, susținând inclusiv nevoia exprimată în rezoluții, de creare a unui mecanism de soluționare a reclamațiilor. Comisia Europeană ar trebui să ia măsuri în baza acestor rezoluții și să facă dovada unui angajament ferm.

3.4. De asemenea, CESE este de acord cu elementele care trebuie incluse într-un tratat cu caracter obligatoriu, astfel cum au fost enumerate de PE, și anume:

- dezvoltarea cadrului Principiilor directoare ale ONU;
- definirea unor **obligații de diligență ferme** pentru corporațiile transnaționale și alte întreprinderi, **inclusiv** pentru **filialele** lor;
- **recunoașterea** obligațiilor **extrateritoriale** ale statelor **în materie de drepturi ale omului** și adoptarea măsurilor de reglementare în această privință;
- **recunoașterea răspunderii penale a întreprinderilor**;
- mecanisme de **coordonare și cooperare între state în materie de anchetare, urmărire penală și executare în cazurile transfrontaliere**;
- **instituirea unor mecanisme internaționale judiciare și extrajudiciare de supraveghere și de asigurare a aplicării legii**.

3.5. Totodată, CESE sprijină opinia PE potrivit căreia, în cazul în care reclamanții pot alege jurisdicția, statele membre vor fi încurajate să introducă norme stricte și sisteme juridice echitabile, pentru a menține astfel de cazuri în cadrul jurisdicției lor. Mecanismele de asigurare a respectării dispozițiilor ar trebui totuși să garanteze că este în interesul superior al statelor să legisleze în domeniul obligației de diligență privind afacerile și drepturile omului. Există sisteme internaționale, precum procedura privind plângerile adresate OIM, care pot servi drept model pentru a garanta mai multă ambiție în asigurarea respectării legii la nivel internațional.

3.6. Normele obligatorii nu trebuie să genereze o situație în care întreprinderile care adoptă o conduită profesională responsabilă devin ținta exercitării abuzive a drepturilor procesuale. Trebuie clar definită măsura în care un act cu caracter obligatoriu face ca întreprinderile să fie responsabile de încălcări. Astfel, încălcările drepturilor omului pot fi preîntâmpinate mai bine dacă există un standard obligatoriu, convenit la nivel internațional, care să fie pus în aplicare și protejat de către state. Această idee se regăsește în abordarea actuală a proiectului de text, care nu introduce obligații directe pentru întreprinderi, ci obligă statele să pună în aplicare un standard asupra căruia s-au pus de acord, în conformitate cu propriile lor sisteme juridice.

3.7. În studiul PE și în avizul FRA sus-menționate se analizează probleme speciale, care apar adesea în situațiile în care oamenii încearcă să reclame în fața instanțelor europene încălcări ale drepturilor omului săvârșite de întreprinderi, de filialele acestora sau în cadrul lanțului lor de aprovizionare.

3.7.1. **Competența judiciară** a instanțelor europene se limitează, de obicei, la persoanele din Europa care sunt chemate în judecată. Aceasta înseamnă că o întreprindere cu sediul în Europa poate fi chemată în judecată într-un tribunal european, însă, în general, nu și filialele sale care au sediul în țara în care a avut loc prejudiciul. Furnizorii și intermediarii din lanțul de aprovizionare sunt și mai îndepărtați de întreprinderea europeană respectivă. CESE observă că trebuie să existe certitudinea faptului că victimele încălcărilor drepturilor omului în mediul de afaceri dispun, din punctul de vedere al drepturilor omului, de acces garantat la căi de atac, instanțe și autorități echitabile. Mai ales atunci când nu este clar dacă răspunderea potențială revine societății-mamă, uneia dintre filialele sale sau unuia dintre furnizorii săi, competența judiciară trebuie să aparțină unei singure instanțe, care să aplice proceduri echitabile.

3.7.2. De asemenea, studiul PE prezintă proceduri de mediere care pot fi utilizate de victime pentru a-și susține reclamațiile. CESE salută în mod explicit aceste proceduri valoroase de mediere voluntară popularizate de OCDE, de UNGP și de Pactul mondial, dar observă că ele nu rezolvă problema încălcărilor drepturilor omului de către întreprinderile care nu aplică aspectele privind drepturile omului în materie de RSI. Prin urmare, este necesară și urmărirea penală oficială.

3.7.3. Reclamanții întâmpină deseori dificultăți la strângerea **probelor**, din motive practice. Cauzele implică deseori multe persoane și bariere lingvistice. Deși, adesea, este ușor să se demonstreze că o întreprindere locală este o filială sau un furnizor al unei întreprinderi europene, pentru victime este foarte greu să demonstreze amploarea controlului exercitat de aceasta. Atunci când poate fi invocată o competență judiciară europeană, **cheltuielile cu procesul** pot fi extrem de mari, chiar și în cazurile în care victimele încălcărilor au câștig de cauză. Potențialul de îmbunătățire a cooperării judiciare internaționale este considerabil. CESE salută faptul că proiectul de text actual abordează aspecte legate de asistența judiciară reciprocă, dar solicită ca victimele să nu fie nevoite să suporte cheltuielile cu procesul, cu excepția cazurilor de exercitare abuzivă a drepturilor procesuale.

3.8. Dacă fiecare stat membru al UE va pune la punct cadre obligatorii mai stricte privind **obligația de diligență**, va apărea o nepotrivire între astfel de standarde la nivelul UE. Întreprinderile cu sediul în statele membre care aplică cerințe mai stricte privind obligația de diligență nu trebuie să fie dezavantajate în raport cu cele care nu fac acest lucru. CESE observă că întreprinderile trebuie să dispună de condiții de concurență echitabile și de securitate juridică, cu responsabilități clar definite.

3.9. Ca atare, CESE consideră că este esențială implicarea și participarea activă a reprezentanților UE în procesul care urmează. Nu poate fi în interesul UE și al statelor sale membre să nu participe activ la elaborarea unui tratat al drepturilor omului, care poate avea implicații majore asupra sistemului comercial internațional⁽¹⁰⁾. Actualul proiect ar putea fi îmbunătățit considerabil sub anumite aspecte, care trebuie abordate. Instituțiile europene și statele membre trebuie să se implice activ, iar Comisia Europeană are nevoie de un mandat clar pentru a putea coordona implicarea europeană.

3.10. Dat fiind că va trebui ca statele membre și UE să pună în aplicare tratatul și să asigure respectarea lui, dacă nu au elaborat deja planuri naționale de acțiune care să stabilească modul în care va fi îndeplinită obligația de diligență în ceea ce privește drepturile omului, statele membre trebuie să treacă la elaborarea lor. Trebuie să existe și un plan european de acțiune, pentru a avea garanția faptului că toate nivelurile de guvernare europeană participă, în funcție de competențele lor. Societatea civilă organizată trebuie să fie implicată în elaborarea, punerea în aplicare și executarea planurilor de acțiune.

3.11. Comisia Europeană trebuie să analizeze posibilitatea înființării unei „Agenții publice de rating a UE” pentru drepturile omului în mediul de afaceri, dezvoltând un sistem pe baza căruia să poată fi certificate și controlate periodic firmele de audit (criterii, monitorizare). O astfel de agenție ar putea sprijini întreprinderile (în special IMM-urile) prin încercarea de a le defini și îmbunătăți activitățile în ceea ce privește drepturile omului, cu efecte benefice pentru întreprinderi în materie de răspundere. Analizarea acestui concept ar putea face obiectul unui aviz ulterior.

3.12. Responsabilitatea în domeniul drepturilor omului ar trebui să devină o temă de studiu inerentă programelor și cursurilor de formare economice, în domeniul afacerilor și în domenii conexe și să fie sprijinită prin programele educaționale ale UE.

4. Observații specifice

4.1. Tratatul este elaborat de un grup de lucru al Consiliului pentru Drepturile Omului (CDO), care este responsabil de punerea în aplicare a Convențiilor ONU privind drepturile omului. Întrucât destinatarii principali ai tratatului sunt state, și nu persoane fizice sau juridice (cum ar fi corporațiile sau persoanele care sunt victime ale încălcărilor), este normal ca un astfel de grup de lucru să fie înființat în cadrul CDO, iar participarea altor organizații, cum ar fi OIM și OMC, să fie facilitată. CESE consideră că lucrările grupului de lucru trebuie să continue.

4.2. Mandatul de bază al grupului de lucru se concentrează asupra situațiilor transnaționale. Asociațiile de întreprinderi și sindicatele au pledat pentru un domeniu de aplicare mai extins, care să acopere toate întreprinderile (de exemplu, întreprinderi deținute de stat și întreprinderile naționale). CESE salută faptul că proiectul de text revizuit a luat în considerare, în principiu, aceste solicitări. Cu toate acestea, proiectul de text necesită clarificări suplimentare. În acest sens, CESE solicită instituțiilor UE să se implice activ.

⁽¹⁰⁾ CESE a remarcat relevanța unui tratat obligatoriu al ONU (JO C 110, 22.3.2019, p. 145), la punctul 2.19.

4.3. Trebuie să existe un mecanism internațional solid de monitorizare și asigurare a respectării legii, cu posibilitatea ca plângerile individuale să fie adresate comitetului internațional. În plus, în cadrul ONU trebuie să existe o persoană independentă (cu funcție de ombudsman) care să se ocupe de victimele încălcărilor drepturilor omului, care să cerceteze și să le sprijine revendicările, la nevoie, și care să urmărească în mod independent presupusele încălcări, pentru a le aduce în atenția comitetului.

4.4. Proiectul cuprinde o definiție foarte generală a drepturilor omului. CESE salută includerea în preambul a Convenției nr. 190 a OIM. Declarația tripartită de principii a OIM privind întreprinderile multinaționale și politica socială include însă și un catalog cuprinzător de declarații și drepturi legate de întreprinderile multinaționale și de muncă, ce înregistrează, în mod specific, și convenții și recomandări privind securitatea și sănătatea în muncă. Evoluțiile recente din domeniul drepturilor omului au subliniat și mai mult drepturile la un mediu sănătos și la protecția datelor, care trebuie luate în considerare. Documentele și drepturile menționate anterior fac parte dintr-un corpus fundamental de drepturi ale omului, aplicabil la nivel mondial, care, prin urmare, trebuie inclus în domeniul de aplicare al tratatului. CESE salută faptul că dimensiunea de gen a încălcărilor drepturilor omului, aspect adesea neglijat, a fost mai bine integrată în secțiunea referitoare la prevenirea unui tratat cu caracter obligatoriu.

4.5. Proiectul prevede deja, în principiu, o listă de instanțe competente, care ar trebui însă definită mai precis. Atunci când o întreprindere este implicată prin activitățile sale specifice în lanțuri de aprovizionare transnaționale (de exemplu, primirea de mărfuri sau resurse), trebuie să se asigure posibilitatea stabilirii competenței judiciare în țara sa de reședință. De asemenea, trebuie să se precizeze că filialele și furnizorii locali pot fi chemați în judecată sau cel puțin implicați în acțiuni în justiție în țara de reședință a întreprinderii-mamă sau a întreprinderii beneficiare.

4.6. Trebuie aduse clarificări suplimentare și cu privire la interacțiunea dintre obligația de diligență și răspundere, inclusiv dispoziții clare și practice pentru a garanta că obligația de diligență include și monitorizarea continuă în lanțurile de aprovizionare – în sensul unui sistem de verificări și controale – precum și răspunderea, în cazul în care obligația nu este respectată. Jurisprudența britanică a elaborat pentru societățile-mamă un standard de control al încălcărilor comise de filialele lor⁽¹¹⁾, care ar putea servi ca sursă de inspirație pentru o dispoziție mai clară privind răspunderea specifică a filialelor. Actualul proiect de text se axează pe relațiile contractuale, ceea ce ar putea îngreuna sarcina de a cartografia în mod fiabil răspunderea de-a lungul lanțurilor valorice globale, căci relațiile de afaceri pot îmbrăca diverse forme de-a lungul lor. Există posibilități de îmbunătățire a textului actual, iar o clarificare suplimentară trebuie să se bazeze pe conceptele deja elaborate pentru UNGP, cărora UE trebuie să le acorde prioritate.

4.7. Deoarece domeniul de aplicare acoperă acum toate activitățile întreprinderilor, nu numai pe cele transnaționale, va trebui să existe și dispoziții care să permită o anumită flexibilitate între norme proporționale (nu excesive) pentru IMM-uri, pe de o parte, și norme mai stricte pentru operațiunile cu grad ridicat de risc, pe de altă parte. În plus, UE trebuie să ofere instrumente speciale de sprijin pentru a ajuta IMM-urile să gestioneze provocările pe care le presupune un astfel de tratat (de exemplu, o agenție sau sprijinirea învățării reciproce).

4.8. CESE ia notă de normele privind asistența judiciară reciprocă și cooperarea internațională din proiectul actual. Acestea ar putea fi eventual facilitate prin intermediul birourilor internaționale ale unui ombudsman al ONU, la care s-a făcut referire mai sus.

4.9. În proiectul de text se regăsește și o dispoziție privind inversarea sarcinii probei, în cazurile de răspundere civilă, care trebuie clarificată pentru a se asigura o aplicare coerentă în toate jurisdicțiile și faptul că victimele se pot baza pe aplicarea ei atunci când este necesar. Aceasta va însemna cel puțin că persoanelor care reclamă încălcări ale drepturilor omului li se va cere doar să dovedească existența unei conexiuni clare între autorul încălcării (furnizorul sau filiala, de exemplu) și societatea beneficiară sau societatea-mamă, căreia însă trebuie să i se ceară să dovedească în mod plauzibil că încălcările nu s-au aflat sub controlul său. CESE se îndoiește că va fi în interesul securității juridice și al unei aplicări coerente ca inversarea sarcinii probei să fie lăsată în seama instanței, și nu a legislației.

4.10. CESE ia notă de importanța martorilor și de rolul avertizorilor de integritate. El salută dispozițiile privind protecția din actualul proiect de text. Trebuie sprijinite ONG-urile care desfășoară activități în acest domeniu.

4.11. În cazurile de neglijență gravă trebuie să existe răspundere penală. În ceea ce privește infracțiunile mai puțin grave, cum ar fi neglijarea obligației de a raporta periodic, trebuie să fie prevăzută răspunderea administrativă.

⁽¹¹⁾ A se vedea nota de subsol 9, p. 40.

4.12. CESE salută includerea unei dispoziții privind coerența cu alte acorduri bilaterale și multilaterale. În ceea ce privește acordurile comerciale și de investiții, trebuie totuși să se precizeze că măsurile de punere în aplicare a unui tratat privind afacerile și drepturile omului sunt justificate și nu pot fi eludate în contextul soluționării litigiilor în materie de investiții.

4.13. Trebuie să se poată asigura respectarea unui tratat cu caracter obligatoriu în rândul statelor membre. Există deja unele proceduri care pot servi ca sursă de inspirație pentru astfel de posibilități, cum ar fi procedurile privind plângerile în temeiul Constituției OIM, care permit partenerilor sociali și statelor să depună plângeri legate de nerespectarea Convențiilor OIM. Dacă statele pot depune plângeri unul împotriva celuilalt, se poate asigura o punere în aplicare la nivel mondial, societățile responsabile urmând a fi mai bine protejate împotriva concurenței neloiale. Trebuie ca astfel de plângeri să fie accesibile, de asemenea, organizațiilor partenerilor sociali și ONG-urilor. În cazul în care va fi instituit în mod independent de procedurile OIM, un astfel de sistem trebuie să funcționeze fără a aduce atingere sistemului OIM și dispozițiilor sale.

4.14. În proiectul actual se regăsește opțiunea de participare la un sistem de soluționare a litigiilor, care trebuie reanalizată, pentru a se integra mai bine în cadrele existente, întrucât, din cele nouă instrumente de bază privind drepturile omului, cele care prevăd soluționarea litigiilor cuprind o clauză de neparticipare.

4.15. În proiectul revizuit, dispozițiile privind termenele de prescripție și legislația aplicabilă au fost restrânse în comparație cu versiunea inițială a proiectului. Întrucât aceste dispoziții vizează drepturi procedurale importante pentru victime, CESE recomandă să se revină la textul inițial.

4.16. Reprezentanții societății civile organizate, în special reprezentanții mediului de afaceri, au subliniat că proiectele de documente au fost puse la dispoziție și publicate tardiv în cadrul procesului actual de elaborare a tratatului, la Geneva. Trebuie aduse îmbunătățiri în acest sens, astfel încât să se asigure un *feedback* echilibrat și constructiv, și trebuie garantată transparența pentru toți participanții, în toate etapele procesului.

4.17. CESE susține un instrument obligatoriu din punct vedere juridic cu privire la afaceri și la drepturile omului, încurajând totodată hotărât cooperarea strânsă cu partenerii sociali și cu organizațiile societății civile.

Bruxelles, 11 decembrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Ajutorul extern, investițiile și comerțul ca instrumente de reducere a cauzelor migrației economice – Africa în centrul atenției”

(aviz din proprie inițiativă)

(2020/C 97/03)

Raportor: **Arno METZLER**

Coraportor: **Thomas WAGNSONNER**

Decizia Adunării Plenare	23-24.1.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	28.11.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	12.12.2019
Sesiunea plenară nr.	548
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	152/0/9

1. Concluzii și recomandări generale

1.1. Politica de dezvoltare a UE urmărește să încurajeze evoluția durabilă a țărilor în curs de dezvoltare, obiectivul său principal fiind eradicarea sărăciei, stimularea creșterii durabile și a creării de locuri de muncă, precum și promovarea păcii și a securității/stabilității, a bunei guvernante și a drepturilor omului. Ea este o piatră de temelie a relațiilor UE cu lumea exterioară și contribuie la realizarea obiectivelor acțiunii externe a UE, alături de politica externă, de politica de securitate și de politica comercială (precum și alături de aspectele internaționale ale altor politici, în domenii precum mediul, agricultura și pescuitul). Atunci când se pun în aplicare aceste obiective, politicile ar trebui, în orice caz, să asigure o viață decentă, respectarea statului de drept și să creeze condiții de muncă de calitate. În acest sens, CESE subliniază în mod explicit necesitatea de a asigura egalitatea de gen și capacitatea fetelor și femeilor.

1.2. Într-o lume în continuă schimbare, un lucru este sigur: Africa și Europa vor rămâne una pentru alta vecinii cei mai apropiați. Cele 54 de țări ale Africii și cele 28 de state membre ale Uniunii Europene au o vecinătate, o istorie și un viitor comune. CESE subliniază că greșelile din trecut ar trebui să fie categoric evitate în viitorul comun al ambelor continente.

1.3. În urmă cu 70 de ani, Europa era un continent al emigrării nete. Cetățenii săi au fugit din calea unor flageluri precum războaiele, foametea, sărăcia, șomajul, degradarea mediului, oprimarea și discriminarea. Succesul măsurilor aplicate în UE pentru a crea cetățenilor săi diverse oportunități a transformat Europa într-un continent al migrației nete. Ar trebui să colaborăm cu țările africane pentru a le oferi condiții să realizeze progrese similare.

1.4. Este dificil de identificat o strategie economică coerentă a UE pentru Africa în ansamblu. CESE dorește să-și reafirme angajamentul de se implica într-o astfel de abordare transparentă și coerentă, ca organism care reprezintă societatea civilă organizată și ca partener activ în toate aceste acorduri ale UE. Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) a anunțat că UE este deja un partener politic puternic pentru Africa și că următorul pas este ca cele două părți să devină adevărați parteneri economici și să aprofundeze relațiile comerciale și de investiții. CESE a jucat un rol major în definirea relațiilor cu societatea civilă în cadrul Acordului de la Cotonou. **La ora actuală, este important ca angajamentul continuu și tot mai amplu al CESE și al structurilor sale să devină un element semnificativ al Acordului post-Cotonou.** În acest fel, societatea civilă din UE va putea să ajute societatea civilă din țările africane să devină un partener fiabil și demn de încredere pentru investitori. Acest lucru se va realiza numai prin încurajarea unui parteneriat pe picior de egalitate și prin luarea în considerare în mod real a asimetriilor actuale în situația economică.

1.5. Pentru a îndeplini obiective comune, va fi crucială consolidarea colaborării economice. Ultimii ani au fost marcați de abordări vizând elaborarea unei noi paradigme a relațiilor dintre UE și Africa (de exemplu, în agricultură), punându-se un accent din ce în ce mai mare pe cooperarea în domeniul politicilor și pe promovarea investițiilor durabile și a unui mediu de afaceri stabil, responsabil și favorabil incluziunii. Această paradigmă trebuie să fie dezvoltată cu succes în continuare în sectorul agricol, precum și în alte sectoare, și trebuie să implice mai mulți oameni de la fața locului.

1.6. CESE recomandă instituirea, la nivelul UE, a unei politici de tip „ghîșeu unic” și a unui mecanism de consultare adecvat pentru a furniza informații și contacte celor care doresc să investească în Africa și să colaboreze cu țările acestui continent. Astfel s-ar crea și o formă de instrument politic care să contribuie la activitatea de monitorizare. Crearea unui ghîșeu unic pentru toate inițiativele legate de Africa ar evita suprapunerea proiectelor și ar asigura transparența și eficiența sprijinului UE.

1.7. De asemenea, CESE recomandă crearea unei platforme adecvate pentru îmbunătățirea schimbului de informații între IMM-urile europene și africane cu privire la cele mai bune practici în materie de investiții și colaborare.

1.8. Este nevoie de o arhitectură instituțională clară și transparentă a cooperării pentru dezvoltare a UE cu Africa, pe baza unui nou consens privind dezvoltarea ⁽¹⁾, care să permită ca perspectiva de dezvoltare să fie analizată și pusă în aplicare într-un mod mai realist. CESE speră ca acordul post-Cotonou să propună o platformă pragmatică pentru politica reformată în domeniul cooperării pentru dezvoltare, care să țină seama de complexitatea procesului de dezvoltare. Această platformă ar trebui să se bazeze pe colaborarea dintre toate statele membre ale UE și toate instituțiile UE în cadrul demersului de a înregistra toate programele, proiectele și inițiativele de la nivel național și de la nivelul UE. Astfel s-ar evita suprapunerea și dublarea activităților în anumite domenii, în condițiile în care, în alte domenii, lipsește sprijinul.

1.9. În același timp, CESE se pronunță în favoarea unui proces de valorificare la maximum a impactului altor politici ale UE în materie de dezvoltare socială și economică ⁽²⁾. În special, comerțul, investițiile, fiscalitatea ⁽³⁾, ajutorul extern ⁽⁴⁾, combaterea criminalității organizate la nivel internațional și politicile privind schimbările climatice trebuie să fie coerente cu obiectivele politicii de cooperare pentru dezvoltare.

1.10. CESE se angajează cu fermitate să acționeze pentru ca finanțarea europeană în domeniul dezvoltării să devină mai eficientă și mai eficace. Având în vedere fondurile de investiții ale UE deja prezente în Africa, CESE recomandă crearea unui fond de investiții, similar cu FSE, care să intervină în parteneriat cu investitori din domeniul privat și public. Acest fond ar trebui să se bazeze pe criteriile și principiile Agendei 2030 și pe recunoașterea standardelor de bază acceptate la nivel internațional ⁽⁵⁾. Proiectele sprijinite ar trebui monitorizate și incluse în registre sau în platforme centralizate. CESE îndeamnă la o colaborare și mai strânsă cu organizațiile societății civile (în special cu CESE însuși) pe tema valorilor lor etice pe care le au în vedere în toate proiectele.

1.11. CESE solicită punerea în aplicare a unei abordări de tipul „de la ajutoare la investiții”, care presupune mutarea accentului de pe distribuirea de ajutoare către sprijinirea unor actori economici independenți și autonomi și cooperarea cu aceștia, precum și a unor proiecte economice intercontinentale bazate pe cooperarea în condiții de concurență echitabile.

1.12. Structurile financiare din Africa ar trebui să fie consolidate, pentru a sprijini o finanțare pe termen lung, atât pentru investițiile private, cât și pentru cele publice. Aceasta este o premisă importantă pentru o dezvoltare durabilă și solidă. Experiența europeană în ceea ce privește băncile cooperatiste și băncile naționale de dezvoltare, care furnizează servicii în special municipalităților, poate servi ca model. În special, microcreditele și investițiile ar putea fi un aspect-cheie pentru viitorul economiei africane. Dezvoltarea durabilă va avea loc numai când vor fi sprijinite lanțurile valorice și piețele de consum regionale destinate clasei de mijloc ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ JO C 246, 28.7.2017, p. 71

⁽²⁾ https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf

⁽³⁾ JO C 81, 2.3.2018, p. 29

⁽⁴⁾ Înțeles ca ajutoare în caz de dezastre și ajutoare umanitare, sprijin pentru prevenirea conflictelor, democratizare și cooperarea pentru dezvoltare, dar nu ca sprijin militar și pentru poliția transfrontalieră sau ca cooperare militară și polițienească transfrontalieră.

⁽⁵⁾ Precum Declarația tripartită de principii privind întreprinderile multinaționale și politica socială.

⁽⁶⁾ Studiile arată că un anumit venit minim conduce la reducerea presiunilor migrației; printre altele, cf. Clemens, *Does Development Reduce Migration?* (Contribuie dezvoltarea la reducerea migrației?) (2014) (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

1.13. CESE consideră că cooperarea UE pentru dezvoltare ar trebui să se concentreze pe edificarea unui parteneriat axat pe oameni, pe asigurarea participării societății civile, a sindicatelor și a sectorului privat și pe furnizarea de beneficii directe pentru cetățenii africani și europeni.

1.14. CESE subliniază că societatea civilă organizată ar putea ajuta la crearea unui mediu de încredere prin structurarea societății civile africane cu ajutorul unor instrumente pentru accesul la justiție, asigurarea respectării securității și combaterea corupției, în parteneriat cu structuri africane. Aceasta ar trebui să fie valoarea adăugată pe care societatea civilă europeană s-o aducă dezvoltării africane pe baza acelorași valori comune, precum democrația, statul de drept și drepturile politice și ale cetățenilor.

1.15. Acordurile de liber schimb (ALS) și acordurile de parteneriat economic (APE) ale UE cu țările africane nu includ niciun mecanism pentru dialogul cu societatea civilă organizată. În contextul revizuirii acestor acorduri, UE ar trebui să urmărească să creeze astfel de mecanisme de dialog pentru actorii nestatali.

1.16. Valorificând abordarea și experiența emergentă ale platformelor *Sustainable Business for Africa* (Afaceri durabile pentru Africa) (SB4A), care pun accent în principal pe implicarea sectorului privat, UE ar trebui să canalizeze un volum mai mare din ajutorul pe care-l acordă și să încurajeze o inițiativă similară pentru societatea civilă în ansamblu – fie ca parte din cadrul SB4A, fie însoțindu-l sau în paralel cu acesta. Aceste platforme ar putea deveni platforme multilaterale de comerț și investiții durabile pentru Africa.

1.17. CESE consideră că UE ar trebui să vizeze ca unele dintre resursele sale de ajutor pentru comerț să sprijine participarea organizațiilor societății civile și consolidarea capacităților, în ceea ce privește comerțul durabil și eforturile de investiții.

1.18. Printr-o abordare multilaterală care să implice și organizații ale societății civile, CESE promovează inițiative și ajustări ale regimurilor ALS/APE/SGP din cadrul politicii comerciale, care sunt favorabile unei puneri în aplicare eficiente și durabile a integrării zonei continentale africane de liber schimb (AfCFTA) și a pieței africane. Aceste demersuri ar trebui, în special, să consolideze comerțul pe continentul african, precum și integrarea regională și continentală, și să dezvolte sectoarele majore ale economiei pe tot teritoriul Africii.

1.19. Îmbunătățirea condițiilor de viață în Europa s-a concentrat în principal pe investițiile în infrastructura publică, educația fiind prioritară. Unul dintre obiectivele principale ale politicii noastre de dezvoltare în Africa trebuie să fie îmbunătățirea nivelului de educație pe teritoriul ei, în special în rândul grupurilor vulnerabile din punct de vedere economic.

1.20. CESE salută majorarea planificată de către UE a fondurilor destinate Africii la 40 de miliarde EUR (46,5 miliarde USD) în următoarea perioadă bugetară și speră că ea va fi considerabil facilitată de investitorii privați.

2. Observații generale

2.1. Europa este lider mondial în domeniul dezvoltării, fiind cel mai mare furnizor de asistență oficială pentru dezvoltare din lume. Furnizând peste 50 % din toate ajutoarele globale pentru dezvoltare, UE și statele sale membre reprezintă, împreună, cel mai mare donator din lume.

2.2. Potrivit Băncii Mondiale⁽⁷⁾, remiterea de bani de către emigranți către țările în curs de dezvoltare s-a ridicat la aproximativ 426 de miliarde USD în 2016, adică de trei ori mai mult decât suma reprezentată de asistența oficială pentru dezvoltare din întreaga lume. Asigurarea unor oportunități de angajare legală în Europa pentru migranții africani și crearea unor facilități de transfer de bani sigure vor sprijini în mare măsură dezvoltarea Africii.

2.3. Africa și Europa sunt vecini apropiați, pe care îi leagă o istorie comună. Ele au în comun valori și interese care le pot orienta cooperarea în viitor. În prezent, ele abordează împreună provocări globale comune, precum schimbările climatice sau pacea și securitatea. Îndeosebi Africa va fi vulnerabilă la schimbările climatice, chiar dacă contribuie cu mai puțin de 4 % la emisiile globale de gaze. 27 de țări dintre cele 33 care se confruntă cu cel mai mare risc asociat schimbărilor climatice se află în Africa.

(7) <http://pubdocs.worldbank.org/en/992371492706371662/MigrationandDevelopmentBrief27.pdf>

2.4. Cooperarea la nivel continental dintre Africa și Uniunea Europeană este orientată de un Parteneriat strategic, care se bazează pe valori și interese comune. În 2007, strategia comună UE-Africa a fost adoptată de UE și Uniunea Africană pentru a crea legături mai solide între cele două continente, în domenii-cheie de cooperare, pentru a consolida dialogul politic și pentru a furniza o foaie de parcurs pentru activitatea comună viitoare.

2.5. UE are cea mai îndelungată cooperare cu Grupul statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific (ACP), consacrată încă din 1975 în Convenția de la Lomé și actualizată începând cu anul 2000 în Acordul de la Cotonou. 48 de state din Africa Subsahariană sunt părți ale Acordului de la Cotonou.

2.6. În prezent, UE negociază cu statele din Africa, zona Caraibilor și Pacific (ACP) un succes al Acordului de la Cotonou, care să acopere perioada 2000-2020. Contextul politic și economic s-a schimbat enorm în ultimele două decenii, relațiile comerciale dintre UE și țările ACP fiind acum reglementate în mare parte de acorduri de parteneriat economic bilaterale și regionale, iar importanța cadrului Uniunii Africane pune sub semnul întrebării coerența, complementaritatea și sinergia dintre cadrele ACP și UA.

2.7. Un succes al Acordului de la Cotonou oferă oportunitatea de a moderniza regulile privind o serie de aspecte, printre care se numără investițiile, serviciile, comerțul echitabil, drepturile omului, condițiile de muncă decente și migrația. Este însă necesar ca cooperarea să se sprijine pe un nou temei, pe baza Agendei 2030, iar statele africane vor trebui să decidă dacă doresc să negocieze împreună, ca un continent.

2.8. Din aceste motive, CESE insistă asupra unei strategii socioeconomice coerente privind relațiile dintre UE și Africa și subliniază rolul important al implicării societății civile și a partenerilor sociali în negocierile privind acordul post-Cotonou.

2.9. CESE a constatat că nu există nicio supraveghere centralizată și nicio evidență a tuturor inițiativelor, programelor și parteneriatelor de la nivelul UE sau de la nivel național. În plus, nu există cunoștințe complete asupra valorii fondurilor care se îndreaptă către Africa.

3. Blocaje

3.1. Este esențial să se sublinieze **eterogenitatea în creștere a continentului african**, iar UE ar trebui să își adapteze politicile la această realitate. Avem nevoie de o abordare mai pragmatică și mai realistă în dezvoltarea relațiilor dintre UE și Africa.

3.2. Relația directă dintre UE și Uniunea Africană (UA) a devenit mai importantă de la lansarea strategiei comune UE-Africa, în 2007. UE a sprijinit și alte inițiative, precum Fondul fiduciar de urgență, Facilitatea de investiții pentru Africa, Planul de investiții externe și o serie de acorduri subregionale. Multitudinea modalităților prin care se desfășoară relațiile dintre UE și Africa dă naștere **unei arhitecturi complexe și uneori incoerente**, în care elemente din alte politici se combină cu cooperarea pentru dezvoltare. La această confuzie se adaugă interesele divergente ale statelor membre.

3.3. Creșterea investițiilor sectorului privat necesită pace, securitate și stabilitate, precum și un climat de investiții și un mediu de afaceri favorizante. Anchetele realizate în rândul investitorilor⁽⁸⁾ arată clar că este nevoie de mult mai multe eforturi în acest domeniu pentru a îmbunătăți capacitatea Africii de a concura la nivel mondial pentru atragerea de investiții. Statul de drept, combaterea corupției, un sistem judiciar independent și previzibilitatea impozitării, precum și pacea și stabilitatea sunt factori esențiali care influențează deciziile investitorilor – atât naționali, cât și străini. Costul înființării unei întreprinderi este estimat a fi de aproape trei ori mai mare în statele fragile, ceea ce descurajează considerabil investițiile private⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Printre altele, Raportul *Doing Business* 2017 (Mediul de afaceri 2017) al Băncii Mondiale.

⁽⁹⁾ Nota strategică a Centrului European de Strategie Politică, *The Makings of an African Century* (Rezultatele unui secol african) (2017).

3.4. În avizul său pe tema „Rolul esențial al comerțului în punerea în aplicare a ODD”⁽¹⁰⁾, CESE a afirmat că „[p]unerea în aplicare a ODD va avea nevoie de implicarea directă a societății civile, nu în ultimul rând pentru că aceasta ar trebui să încurajeze statul de drept și ar trebui să ajute la contracararea corupției”. Avizul a subliniat, de asemenea, necesitatea de a construi o infrastructură în Africa, ceea ce China face în prezent. Comerțul intern în Africa este scăzut, în special în ceea ce privește produsele agricole; el reprezintă între 10 % și 15 % din totalul comerțului african, procent care, după cum se speră, se va îmbunătăți odată cu punerea în aplicare a Acordului OMC privind facilitarea comerțului, din 2017.

3.5. Potrivit previziunilor, pentru a pune în aplicare ODD în Africa sunt necesare resurse de aproximativ 600 de miliarde USD anual⁽¹¹⁾. Chiar și cu implicarea investițiilor străine și a asistenței oficiale pentru dezvoltare, dezvoltarea durabilă în Africa va depinde de mobilizarea și generarea resurselor interne. Astfel de resurse se bazează pe investiții pe termen lung și pe crearea de valoare pe termen lung, pentru a crea locuri de muncă de calitate, precum și lanțuri valorice locale și regionale. Motoare esențiale ale creșterii în Africa sunt și îmbunătățirea educației și a consumului privat, ceea ce înseamnă că crearea de piețe – consumatori – în Africa pentru propriile sale produse trebuie să joace un rol considerabil pentru a garanta succesul dezvoltării. Infrastructura este esențială, de asemenea, pentru asigurarea investițiilor private pe termen lung.

3.6. CESE subliniază importanța programului Erasmus+, pentru ca un număr mai mare de tineri din Africa să aibă acces la educație avansată.

3.7. Legătura dintre dezvoltarea economică și migrație nu ar trebui să fie trecută cu vederea. Studiile au arătat⁽¹²⁾ că nevoia de migrație scade odată ce este atins un anumit venit pe cap de locuitor (în funcție de studiu, se identifică cifre cuprinse între 6 000 și 10 000 USD pe cap de locuitor pe an). Pe lângă faptul că cea mai mare parte a migrației în Africa are loc în interiorul continentului, aceste cifre indică nevoia unei politici de dezvoltare care să vizeze să le ofere oamenilor o viață decentă, locuri de muncă și perspective în propriile lor țări. Realizarea acestui lucru va fi o provocare imensă pentru că, potrivit previziunilor demografice, până în 2050 vor locui în Africa 2,5 miliarde de oameni⁽¹³⁾.

3.8. ODD consacră necesitatea de a atinge egalitatea de gen, precum și de a ajuta femeile și fetele să devină autonome; provocările în materie de dezvoltare cu care ne confruntăm astăzi au un aspect de gen distinct, care trebuie evaluat în procesul de elaborare a politicilor și abordat în punerea în aplicare a acestora.

3.9. Corupția este un aspect problematic uriaș, nu numai în Africa. Există nevoia de a promova o bună guvernare economică și financiară, prin consolidarea gestionării transparente a finanțelor publice, prin crearea unui sistem credibil pentru combaterea corupției, care să se bazeze pe independența sistemului judiciar, precum și prin îmbunătățirea climatului de afaceri și a circumstanțelor care permit progresul social.

3.10. Societatea civilă organizată ar putea îndeplini o funcție importantă de supraveghere. Punerea în aplicare a unui rol mai puternic al ONG-urilor, al sindicatelor și al asociațiilor de întreprinderi și sprijinirea unor astfel de inițiative în țări partenere contribuie la promovarea bunei guvernante, a justiției și a democratizării.

3.11. Europa pierde teren în Africa în comparație cu alți actori globali, precum China, care investește miliarde pe acest continent. Statele membre ale UE se tem că se vor regăsi în plan secund. Dacă implicarea Europei, precum și cea a Chinei nu s-ar baza exclusiv pe profituri, ci s-ar axa, de asemenea, pe dezvoltarea durabilă în Africa și pe încurajarea unui nivel de trai decent, nevoia de a migra ar putea să scadă.

3.12. CESE solicită punerea în aplicare a unei abordări de tipul „de la ajutoare la investiții”, care presupune mutarea accentului de pe distribuirea de ajutoare către sprijinirea unor actori economici independenți și autonomi și cooperarea cu aceștia, precum și a unor proiecte economice intercontinentale bazate pe cooperarea în condiții de concurență echitabile.

⁽¹⁰⁾ JO C 129, 11.4.2018, p. 27

⁽¹¹⁾ Ministerul Dezvoltării din Germania, *Afrika und Europa – Neue Partnerschaft für Entwicklung, Frieden und Zukunft – Eckpunkte für einen Marshallplan mit Afrika* (Africa și Europa – Un nou parteneriat în serviciul dezvoltării, al păcii și al viitorului – Puncte-cheie pentru un plan Marshall privind Africa) și *Economic Development in Africa Report 2016* (Raportul privind dezvoltarea economică în Africa 2016) al UNCTAD.

⁽¹²⁾ Printre altele, cf. Clemens, *Does Development Reduce Migration?* (Contribuie dezvoltarea la reducerea migrației?) (2014) (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

⁽¹³⁾ *Africa's Development Dynamics 2018: Growth, Jobs and Inequalities* (Dinamica dezvoltării în Africa 2018: creștere, locuri de muncă și inegalități), Comisia Uniunii Africane/OCDE, 2018.

3.13. Reticența structurilor conservatoare (de exemplu, bisericile) față de gestionarea creșterii populației micșorează șansele dezvoltării unei strategii de dezvoltare economică și socială durabilă.

4. Investițiile

4.1. Timp de mulți ani, politica UE în ceea ce privește Africa a fost caracterizată de bune intenții și promisiuni neîndeplinite. Cu toate acestea, odată cu criza refugiaților, interesul pentru o strategie nouă de cooperare cu continentul african a crescut brusc. UE plănuiește să investească mai mult în Africa și dorește să intensifice relațiile comerciale, deoarece următorul pas necesar este acela de a deveni parteneri economici adevărați. Un astfel de parteneriat ar trebui să fie fondat pe înțelegerea egalității de șanse, ținând seama de asimetriile evidente care există între Africa și Europa.

4.2. Investițiile în Africa sunt inegale, reflectând incertitudinea de la nivel mondial, iar fluxurile de investiții străine directe către Africa fluctuează, fără să cunoască tendința puternică de creștere de care ar fi nevoie. Africa de Sud, Nigeria, Kenya, Egipt și Maroc au atras în mod colectiv, în 2016, 58 % din totalul investițiilor străine directe, în timp ce țările mai puțin avansate și mai fragile se confruntă cu provocări sistemice în ceea ce privește atragerea investițiilor private.

4.3. UE este cel mai mare investitor din Africa, statele sale membre deținând aproximativ 40 % din stocurile de investiții străine directe, în valoare de 291 de miliarde EUR în 2016 ⁽¹⁴⁾. Progresul economic semnificativ al Africii din ultimele două decenii și potențialul inerent pentru viitor înseamnă că există posibilități substanțiale de a face mai mult. Previziunile demografice pentru Africa indică în mod clar că este nevoie și să se creeze milioane de locuri de muncă noi și de calitate, în special pentru tinerii care intră pe piața forței de muncă. Indicatorii macroeconomici nu se transformă singuri în niveluri de trai mai bune pentru toată lumea. Este necesar ca politicile să garanteze că dezvoltarea economică este benefică pentru nivelul de trai al populației, în ansamblu.

4.4. Pentru a se obține dezvoltarea durabilă și a se crea locuri de muncă de calitate pentru populația africană (care, conform estimărilor, se va dubla până în 2050), trebuie să crească în special investițiile publice și private.

4.5. Investițiile au devenit un aspect esențial pentru dezvoltarea viitoare a Africii și vor reprezenta un aspect al negocierilor privind un succesor al Acordului de la Cotonou. Având în vedere multitudinea de instrumente existente, negocierile privind un sistem de investiții care să combine, în egală măsură, protejarea adecvată a investitorilor și angajamentele în materie de durabilitate, în special în ceea ce privește drepturile omului, protecția mediului și crearea unui nivel de trai decent, promit în special o mare valoare adăugată.

4.6. În următoarea perioadă bugetară, UE plănuiește să crească finanțarea acordată Africii la 40 de miliarde EUR (46,5 miliarde USD). Există speranța ca acești bani să fie apoi multiplicați de investitorii privați. Drept stimulent, UE dorește să furnizeze garanții care acoperă riscuri, pentru a încuraja sectorul privat să se angajeze și să investească în țări africane. Sprijinul pentru acele investiții care îndeplinesc și vizează în mod clar obiectivele de dezvoltare durabilă, stabilite în Agenda 2030, ar trebui să aibă prioritate. Pe lângă sistemul de garanții care acoperă riscuri, este necesar și un sistem adecvat de verificare și monitorizare pentru a asigura realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. CESE recomandă cu fermitate ca societatea civilă organizată să contribuie la combaterea utilizării abuzive a fondurilor europene.

4.7. Investitorii potențiali, în special cei care provin din rândul IMM-urilor, raportează că există o lipsă de încredere în mediul de investiții în ceea ce privește stabilitatea politică, justiția, drepturile de proprietate intelectuală, accesul la piețe și stadiul punerii în aplicare a acordurilor comerciale.

4.8. CESE recomandă crearea unui fond de investiții similar cu FSE care, în parteneriat cu investiții private și publice, să devină investitor. Acest fond ar trebui să se bazeze pe criteriile și principiile Agendei 2030 și pe recunoașterea standardelor de bază acceptate la nivel internațional ⁽¹⁵⁾. Proiectele sprijinite ar trebui monitorizate și incluse în registre sau în platforme centralizate. CESE pune accentul pe o colaborare și mai strânsă cu societatea civilă organizată (în special, cu CESE însuși) pe tema valorilor lor etice pe care le au în vedere în toate proiectele.

⁽¹⁴⁾ Eurostat, 2018.

⁽¹⁵⁾ Precum Declarația tripartită de principii privind întreprinderile multinaționale și politica socială.

4.9. CESE sprijină crearea unui mediu în care accesul la fonduri este facilitat pentru microîntreprinderi și pentru întreprinderile mici și mijlocii – atât africane, cât și europene –, în care cadrul juridic este îmbunătățit atât pentru investițiile publice, cât și pentru cele private, în care sistemele de achiziții publice devin mai eficiente, în care investițiile sunt benefice oamenilor din economiile locale și încurajează crearea de locuri de muncă de calitate la nivel intern și în care sunt promovate standardele internaționale necesare.

4.10. Structurile financiare din Africa ar trebui să fie consolidate, de asemenea, pentru a sprijini o finanțare pe termen lung. Aceasta este o premisă importantă pentru o dezvoltare durabilă și solidă. În plus, băncile cooperatiste, de exemplu, au fost o piatră de temelie a dezvoltării în numeroase țări europene, iar băncile naționale de dezvoltare, care furnizează servicii în special municipalităților, au încurajat investițiile în Europa. Utilizând aceste măsuri, țările europene au finanțat în special infrastructuri sociale și publice locale, care au reprezentat o bază importantă nu numai pentru investiții private și creștere economică de durată, ci și pentru dezvoltarea unor state europene ale bunăstării.

4.11. UE și statele sale membre ar trebui să își concentreze instrumentele financiare pe obiective și instituții specifice pentru a evita o concurență distructivă. Concurența dintre diferitele instituții europene și internaționale a cauzat neînțelegeri și dificultăți în ceea ce privește accesul la piețele africane. Sunt necesare o implicare, un control și o transparență mai directe și comune. În acest context, societatea civilă ar putea juca un rol instituțional în calitate de autorități de monitorizare independente.

4.12. O politică de investiții care să încurajeze investițiile private europene în Africa ar trebui să vizeze în special crearea de lanțuri valorice regionale care să producă bunuri ce pot fi consumate în principal în Africa, creând astfel piețe interne. Aceasta ar putea să se inspire din modelul european de creștere din deceniile de după cel de Al Doilea Război Mondial, în care Europa depindea foarte mult de piețele sale interne pentru a-și dezvolta industria.

4.13. Organizațiile europene și africane ale societății civile, în special cele cu rădăcini africane, ar putea îndeplini o funcție de punte pentru dezvoltarea economică și ar putea juca un rol activ în sprijinirea dezvoltării economice durabile în țările lor de origine.

5. Comerțul

5.1. UE continuă să fie cel mai mare partener comercial al Africii, reprezentând 36 % din totalul exporturilor și situându-se înaintea Chinei și SUA. Obiectivul Comisiei Europene este de a intensifica această cooperare și a o așeza pe o bază contractuală nouă.

5.2. În calitate de partener comercial principal al Africii, UE a intenționat să le ofere țărilor africane cele mai generoase preferințe comerciale, fie prin SGP (și EBA pentru țările cel mai puțin dezvoltate, multe dintre acestea fiind situate în Africa), fie prin ALS, în special acorduri de parteneriat economic, al căror obiectiv principal este dezvoltarea.

5.3. Totuși, contrar dispozițiilor din noua generație de ALS ale UE și din APE cu Caraibe, ALS și APE încheiate de UE cu țări africane nu includ niciun mecanism pentru dialogul cu societatea civilă organizată. ALS încheiate cu țările nord-africane încă nu includ clauze cu privire la grupurile consultative interne sau un capitol cu privire la comerț și dezvoltarea durabilă. Pe de altă parte, APE, care se referă la dezvoltare, nu prevăd nici ele o clauză privind un comitet consultativ pentru a încuraja dialogul cu actorii nestatali cu privire la punerea în aplicare durabilă a APE și la impactul acestuia.

5.4. Implicarea societății civile organizate și dialogul cu aceasta pot avea loc și în afara acordurilor comerciale (sau în paralel cu acestea). Întrucât relațiile comerciale și de investiții dintre UE și Africa au rolul de a încuraja dezvoltarea durabilă, ar trebui să fie implicate toate părțile interesate, nu doar actorii statali.

5.5. Există provocări în ceea ce privește dezvoltarea, care rezultă din structura actuală a comerțului dintre Africa și Europa. Chiar și atunci când sunt ratificate, nu toate APE sunt efectiv puse în aplicare de țările partenere. Acest lucru nu este în întregime nejustificat, întrucât au existat numeroase rapoarte privind exporturile europene care nu au mai lăsat loc dezvoltării industriilor și sectoarelor locale ⁽¹⁶⁾. Un comerț liber extins reprezintă o schimbare structurală categorică pentru

⁽¹⁶⁾ De exemplu:

https://www.deutschlandfunk.de/das-globale-huhn-ghanas-bauern-leiden-unter-gefluegel.766.de.html?dram:article_id=433177;
https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/wirtschaft/international/835163_Was-Altkleider-fuer-Afrikas-Wirtschaft-bedeutet.html;
<https://www.dialog-milch.de/im-fokus-eu-milchpulver-und-der-milchmarkt-in-afrika>

țările partenere, care anterior aveau capacitatea de a-și reglementa sectoarele economice prin intermediul unor sisteme preferențiale. De asemenea, APE sunt negociate cu blocuri economice, ai căror membri au adesea situații diferite, iar acest lucru ar merita să ducă la abordări diferite ale politicii comerciale. Nu în ultimul rând, acordurile comerciale cuprinzătoare ar putea, ele însele și prin ele însele, să reprezinte o provocare organizatorică în negocieri, atât pentru țările în curs de dezvoltare, cât și pentru cele nou industrializate.

5.6. O implicare mai mare a societății civile are anumite consecințe în ceea ce privește consolidarea capacităților și costurile, care ar trebui să fie abordate pentru a putea pune în aplicare mecanisme eficiente de implicare. UE ar trebui să aibă în vedere ca ajutorul său pentru comerț (ar putea fi identificat un procent) să sprijine participarea societății civile, dialogul social și consolidarea capacităților, în ceea ce privește comerțul durabil și inițiativele de investiții.

5.7. Africa este implicată, de asemenea, în elaborarea Acordului continental african de liber schimb (AfCFTA), care urmărește crearea unei piețe africane unice. Până în prezent, acesta are peste 40 de semnatori și este considerat extrem de important de numeroși actori statali și nestatali din Africa. Acest acord ar trebui să consolideze comerțul pe continentul african, precum și integrarea regională și continentală și să dezvolte sectoarele majore ale economiei pe tot teritoriul Africii. UE poate sprijini în mod eficient această inițiativă și poate ajuta la asigurarea faptului că sistemele sale comerciale preferențiale pentru țările și regiunile africane (ALS încheiate de UE cu Africa de Nord, APE și regimul SGP) contribuie la sprijinirea integrării comerțului continental, la trecerea către un acord comercial intercontinental.

6. Către o nouă „Alianță Africa-Europa”

6.1. Africa nu are nevoie de acțiuni caritabile, ci de un parteneriat real și echitabil, în conformitate cu Alianța dintre Europa și Africa pentru investiții și locuri de muncă durabile, propusă în septembrie 2018. Propunerea declară că acesta ar ajuta la crearea de până la zece milioane de locuri de muncă în Africa doar în următorii cinci ani. Trebuie să se înțeleagă de la sine că aceste locuri de muncă trebuie să garanteze un venit care să permită un nivel de trai decent. Alianța vizează deblocarea investițiilor private și explorarea oportunităților uriașe care pot genera avantaje pentru populația africană și europeană și pentru economiile africană și europeană. UE ar trebui să aibă în vedere evoluția numeroaselor acorduri comerciale încheiate între UE și Africa, sub forma unui acord de liber schimb intercontinental, care să servească drept parteneriat economic între doi actori aflați pe picior de egalitate. Ca atare, Alianța este un semnal politic important. Un astfel de parteneriat ar trebui să fie creat pe baza principiului egalității, ținând seama de asimetrii și de capacitățile respective.

6.2. Pentru a deveni o alianță reală, este necesar ca ambele părți să reflecteze, este necesar un nivel mai mare de înțelegere, coordonare și cooperare din partea ambelor părți, și se impune:

- să existe o asumare a responsabilității din partea Africii;
- să se meargă dincolo de guverne;
- să se includă toți actorii nestatali;
- să existe obiectivul de a crea o viață decentă pentru toți oamenii din Africa.

7. Acordul post-Cotonou și rolul societății civile

7.1. Comisia Europeană a început negocierile pentru un nou parteneriat ambițios cu 79 de țări ACP. Atât ACP, cât și UE apreciază „dimensiunea politică”, considerând-o o realizare a Acordului de la Cotonou, și doresc să o păstreze. Ea se axează pe dialogul politic cu privire la aspecte naționale, regionale și globale de interes reciproc, precum și pe un angajament în favoarea drepturilor omului, a bunei guvernante și a menținerii păcii și stabilității.

7.2. O astfel de nouă relație de comerț echitabil cu țările africane ar trebui să promoveze munca decentă și să susțină serviciile publice. Politica comercială trebuie să asigure respectarea și protecția deplină a drepturilor omului, a locurilor de muncă de calitate și a mediului și trebuie, de asemenea, să țină seama de nevoile de dezvoltare ale țărilor mai puțin dezvoltate. Comerțul poate fi o mare oportunitate numai dacă creează locuri de muncă de calitate și stimulează creșterea durabilă. Fiecare acord comercial ar trebui să asigure includerea societății civile organizate, buna guvernanta și transparența.

7.3. CESE a jucat un rol major în încurajarea relațiilor cu societatea civilă în cadrul Acordului de la Cotonou. La ora actuală, este important ca angajamentul continuu și tot mai amplu al CESE și al structurilor sale să devină un element semnificativ al Acordului post-Cotonou. În acest fel, societatea civilă din UE va putea să ajute societatea civilă din țările africane să devină un partener fiabil și demn de încredere pentru investitori.

Bruxelles, 12 decembrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Valoarea de utilizare” revine în atenție: noi perspective și provocări pentru produsele și serviciile europene

(aviz din proprie inițiativă)

(2020/C 97/04)

Raportor: **Dimitris DIMITRIADIS**

Decizia Adunării Plenare	24.1.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	19.11.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	11.12.2019
Sesiunea plenară nr.	548
Rezultatul votului	191/3/4
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) consideră că furnizarea de produse și servicii inovatoare, de înaltă specializare și cu caracteristici esențiale bine cunoscute și certificate, care să răspundă nevoilor clienților și să îndeplinească cerințele de durabilitate socială și ecologică, poate deveni nucleul competitivității europene moderne. Prezentul aviz urmărește să stabilească o identitate europeană în sintonie cu schimbările globale, sistemice și socioeconomice.

1.2. CESE susține că evoluțiile recente readuc valoarea de utilizare în centrul concurenței actuale, aspect care servește relansării durabile a producției europene în toate sectoarele și industriile. Pe lângă impactul lor socioeconomic bine documentat, întreprinderile mici și mijlocii (IMM) europene pot deveni un factor important în redefinirea poziției Europei în raport cu distribuția actuală a forței de muncă, răspunzând cererii de varietate, resimțite la nivel mondial.

1.3. Revenirea în atenție a „valorii de utilizare” are legătură cu atributele fundamentale ale Europei, caracterizată printr-o diversitate socioculturală, geologică și climatică semnificativă. De aceea este atât de important să se tindă către produse și servicii extrem de specializate. Din motive de competitivitate, și procesele de producție ar trebui să fie conforme cu politicile de durabilitate socială și de mediu.

1.4. Dacă luăm în considerare economiile de scară masive practicate în economiile emergente și în dezvoltare și negarea responsabilității sociale și ecologice, împreună cu revenirea protecționismului agresiv în mai multe țări dezvoltate, adoptarea unor modele de producție specializată, calitativă și durabilă este, probabil, cea mai bună (dacă nu singura) cale, nu numai pentru Europa, ci pentru întreaga lume în ansamblu, de a ieși din această capcană.

1.5. În acest scop, CESE recomandă măsuri politice în următoarele direcții: (i) guvernanta la nivel național și la cel al UE ar trebui să aplice o combinație de politici orientate către valoarea de utilizare, care să fie adaptate la caracteristicile și nevoile de la fața locului; (ii) elaborarea unei politici industriale la fel de ambițioase pentru Europa și promovarea formării clusterelor de întreprinderi și a cooperatismului în rândul producătorilor (semi)autonomi, prin care păstrarea varietății să corespundă beneficiilor de scară ale ciclului de viață al produselor în segmentele lor specifice; (iii) generalizarea simbiozei industriale, pentru a promova economia circulară; (iv) îmbunătățirea accesului la resurse financiare, prin implementarea planului de acțiune privind uniunea piețelor de capital și promovarea instrumentelor de microfinanțare și prin demersuri bancare ecologice, bazate pe valoarea de utilizare.

1.6. Educația și formarea profesională (EFP) și învățarea pe tot parcursul vieții (ÎPV) constituie o ocazie excelentă pentru crearea de rețele și de cluster, pentru a reduce costurile dezvoltării umane și pentru a consolida capacitățile orizontale.

1.7. Capacitatea de a accesa și a gestiona date este următorul domeniu de măsuri politice. Cu toate acestea, asigurarea atât a suveranității digitale, cât și a protecției datelor persoanelor fizice și juridice poate fi o sarcină dificilă din punct de vedere tehnic și juridic. Pe de altă parte, este necesar ca producătorii de produse și furnizorii de servicii să aibă, de asemenea, posibilitatea și capacitatea de a utiliza metodele și procesele necesare, digitalizate sau nedigitalizate. Pe lângă punerea la dispoziție a unui software cu sursă deschisă (OSS), această discuție ne întoarce la necesitatea EFP și a ÎPV.

2. Contextul prezentului aviz

2.1. „Valoarea de utilizare” este răspunsul la întrebarea „Pentru ce este util un produs sau un serviciu?”. Într-o abordare globală mai largă, aceasta include toate utilizările pozitive sau negative diferite, care au o legătură directă cu produsul sau serviciul sau sunt determinate în mod indirect de acesta. Valoarea de utilizare se referă la toate atributele reale, obiective și/sau anticipate în mod subiectiv ale unui produs sau serviciu pe parcursul întregului său ciclu de viață. Orice este sau nu este material, care are o valoare de utilizare, este un „bun economic”. Într-o epocă a „economiei comercializate”, valoarea de schimb (prețul) a îndepărtat valoarea de utilizare din atenția pieței operaționale și, în cel mai bun caz, s-a presupus că valoarea de utilizare este indicată de valoarea de schimb.

2.2. În prezent, pe măsură ce creșterea productivității muncii se accelerează, nevoile umane se transformă treptat în direcția satisfacerii unei dorințe de varietate, în timp ce necesitatea de a satisface necesități de ordin cantitativ a ajuns, pe piețele mondiale, la saturație. În general, preferințele consumatorilor se îndreaptă spre produse și servicii cu calități specializate, diferențiate și certificate. Acest lucru caracterizează chiar și piețele emergente pentru segmente speciale ale cererii locale, în funcție de vârstă, educație, ocupație, grad de urbanizare etc.

2.3. Nu este surprinzător că cele mai recente modernizări tehnologice și procedurale vizează să extindă productivitatea, nu numai în sensul producției la scară largă a unor cantități de produse, ci, și mai important, pentru a produce calități diferențiate, îmbunătățind, astfel, corespondența directă dintre producție și preferințele existente.

2.4. În plus, accelerarea schimbărilor tehnice conduce și la pierderea caracterului comercial tipic al produselor și la declanșarea unui proces de deocomercializare treptată, deși în grade diferite în funcție de industriile diferite. Toate acestea plasează din nou valoarea produselor în avangarda concurenței actuale, care ar putea servi drept bază pentru o relansare durabilă a producției europene în toate sectoarele.

2.5. Instituțiile UE par să fi perceput aceste mutații structurale. Comunicarea COM(2017) 479 a Comisiei se concentrează asupra necesității de a investi într-o industrie europeană inteligentă, inovatoare și durabilă. CESE a răspuns acestei Comunicări printr-un aviz ⁽¹⁾, subliniind necesitatea de a consolida IMM-urile și a stimula inovarea relevantă.

2.6. Într-un aviz exploratoriu mai recent, CESE a solicitat „o abordare globală pentru a reconcilia provocările în materie de creștere, de schimbări climatice și de mediu, precum și problemele societale într-un model de tranziție echitabilă”. Pe această bază, Comitetul a îndemnat Comisia și statele membre „să adopte o strategie cuprinzătoare pe termen lung și cu o viziune globală”, prin care „atractivitatea Europei [...] să reprezinte o prioritate pentru orice politică industrială bazată pe inovare și pe competitivitate” ⁽²⁾.

2.7. Mai recent, având în vedere dilema „costuri ridicate sau confruntarea cu efectul de seră”, avizul din proprie inițiativă al CESE pe tema perspectivei industriale a reconcilierii politicii în domeniul climei cu cea energetică ⁽³⁾ investighează fezabilitatea tehnică și juridică a unor măsuri mai ample de ajustare a prețului intern al emisiilor de gaze cu efect de seră. În acest document, CESE a recomandat Comisiei să analizeze mai îndeaproape această opțiune și alte opțiuni politice, cum ar fi un sistem reformat de comercializare a certificatelor de emisii (ETS), mecanismul de ajustare la frontieră a emisiilor de dioxid de carbon și o cotă de TVA ajustată în funcție de intensitatea emisiilor.

2.8. Prezentul aviz din proprie inițiativă reprezintă un pas înainte. El se referă la ceea ce ar trebui să includă o abordare globală a politicii industriale, pentru a re poziționa producția europeană de bunuri și servicii în contextul global, pe baza unui model eco-social de piață deschisă, care să țină seama de tradiția și viitorul UE.

⁽¹⁾ JO C 227, 28.6.2018, p. 70

⁽²⁾ JO C 197, 8.6.2018, p. 10

⁽³⁾ JO C 353, 18.10.2019, p. 59

3. Nivelul microeconomic

3.1. Schimbările structurale menționate readuc în actualitate „utilitatea” IMM-urilor: pe lângă impactul lor socioeconomic bine documentat – care stimulează în mod considerabil valoarea adăugată într-o societate modernă și creează noi locuri de muncă –, IMM-urile pot deveni factorul principal în re poziționarea producției europene, având în vedere capacitatea lor de a răspunde nevoilor specifice ale nișelor de piață.

3.2. Recunoașterea importanței actuale a IMM-urilor nu le face în mod automat să fie mai puțin vulnerabile. Ca atare, unul dintre obiectivele prezentului aviz este de a ajuta la găsirea de modalități noi de a-i sprijini pe producătorii europeni mici și mijlocii să depășească dezavantajele legate de dimensiune. CESE își reiterează solicitarea de a promova metode noi de stabilire de rețele, de clustere de întreprinderi și cooperatismul, păstrând autonomia producătorilor în interesul realizării de bunuri cu calitate diferențiată, iar unele segmente ale ciclului de viață al produselor realizate să fie deservite în comun utilizând economii de scară. Un astfel de demers ar putea fi folosit la conceperea și promovarea de bunuri, cu crearea de incubatoare noi și de pre-incubatoare, în domeniile transportului și logisticii, al accesului la resursele financiare, al utilizării volumelor mari de date și al accesului la baze de date specializate și utilizării acestora, precum și al interconectivității în contextul economiei circulare.

3.3. Îmbunătățirea accesului la resurse și servicii financiare este vitală pentru întreprinderile europene și, în special, pentru IMM-uri. Punerea în aplicare a Planului de acțiune privind uniunea piețelor de capital este esențială, întrucât include instrumente de microfinanțare a inovării pentru întreprinderile nou-înființate și pentru societățile necotate, precum și metode pentru a intra mai ușor pe piețele publice, a strânge mai ușor capital în cadrul acestora etc. În plus, având în vedere importanța aspectelor ecologice și sociale asociate (fie direct, fie indirect) cu bunurile și serviciile, ar trebui să se promoveze mai mult abordările bancare ecologice și orientate către valoarea de utilizare. Centrele de competențe adecvate s-ar putea dovedi utile pentru includerea principiilor în materie de durabilitate în activitatea IMM-urilor.

3.4. O atenție specială ar trebui acordată și tranziției către o economie circulară, încurajând producătorii să colaboreze și să facă schimb de resurse în mod eficient. În acest scop și subliniind importanța furnizării celor mai obiective informații către consumatorii europeni, CESE scoate în evidență crearea de parcuri și districte industriale ecologice. O comunitate de întreprinderi de producție și de servicii poate contribui la creșterea performanței economice și în domeniul mediului prin colaborare privind gestionarea aspectelor ecologice și a resurselor, printre care energie, apă și materiale. Această „simbioză spațială” încurajează schimbul de resurse între entități din același sector sau chiar din sectoare diferite.

3.5. Beneficiile simbiozei industriale pot fi resimțite la toate nivelurile durabilității: extinderea în aval și în amonte a relațiilor în cadrul parcurilor industriale și al districtelor productive transformă costul eliminării și al tratării deșeurilor într-un centru de profit prin reducerea costului materiei prime, maximizând utilizarea resurselor și a facilităților insuficient utilizate, distribuind costurile pentru infrastructura nouă și investind în colaborarea cu părți interesate din același sector sau chiar din alte sectoare.

3.6. În plus, gestionarea resurselor devine o sursă de inovare, adăugând valoare resurselor „inutile” sau „neexploatabile” și deschizând noi oportunități de afaceri, totodată permițând respectarea reglementărilor și eliminând riscul de a suporta sancțiuni financiare. La fel de importante sunt beneficiile pentru mediu: prin simbioză industrială, utilizarea materiilor prime, generarea netă de deșeuri și emisiile de carbon sunt reduse fără a compromite activitatea economică. Acești factori pot servi drept bază pentru o certificare recunoscută la nivel mondial a rezultatului final cu scopul de a sublinia și mai mult calitatea produselor și a serviciilor europene.

3.7. Îmbunătățirea capacității întreprinderilor europene și, mai ales, a producătorilor mici și mijlocii de a gestiona în mod eficient orice date și informații relevante („intelența în afaceri” este o nouă expresie relevantă) le crește șansele de a supraviețui, dar și capacitatea de a se adapta la o piață globală în schimbare:

- utilizarea mai inteligentă a resurselor, întrucât datele în timp real cu privire la starea produselor, precum vehicule și alte echipamente, le permit întreprinderilor să identifice, în consecință, posibile avarii și să planifice operații predictive de întreținere și de reparație, permițând astfel prelungirea duratei de viață a produselor;
- nivelul mai mare de securitate al aprovizionării ca urmare a tranziției continue către economia circulară, și anume scăderea dependenței de resursele „virgine” și creșterea utilizării bunurilor reciclate au ca rezultat un grad mai mic de expunere al unei întreprinderi la prețurile volatile ale materiei prime, crescându-i astfel reziliența;

- furnizarea de produse sub forma unui serviciu, utilizând senzori pentru a le supraveghea utilizarea: consumatorii pot plăti tarife în funcție de consumul lor, în timp ce întreprinderile rămân proprietarii produsului, permițând astfel utilizarea produselor pe perioade mai îndelungate, clienții plătind doar pentru ceea ce utilizează efectiv;
- flexibilitate și competitivitate crescute, ca urmare a abordării adecvate a provocărilor, cum ar fi gradul mai mare de volatilitate, interacțiunea cu clienții și loialitatea acestora, precum și aspectul costisitor al eliminării deșeurilor;
- crearea de modalități de a-i implica în mod creativ pe clienți, prin care întreprinderile pot stabili relații mai apropiate cu ei în furnizarea serviciilor, precum și de a adapta produsele și serviciile într-un mod mai eficace.

3.8. Nu în ultimul rând, aspectele legate de stabilirea de rețele și de clustere se aplică și dezvoltării competențelor necesare ale angajaților. Cedefop a subliniat necesitatea consolidării cooperării între instituțiile EFP, universități, centre de cercetare și întreprinderi, în special în ceea ce privește învățarea la locul de muncă. Competențele orizontale ar trebui să fie consolidate prin procese de învățare inițială și de-a lungul întregii vieți pentru a crea procese de producție mai flexibile și a stimula creativitatea și inovarea, inclusiv în ceea ce privește transformarea digitală etc.

4. Nivelul macroeconomic

4.1. Ideea de reindustrializare, în sensul re consolidării unei structuri de producție multisectoriale în Europa, a apărut în mod accentuat după o perioadă de dezindustrializare și o creștere a externalizării către alte regiuni, în special din afara Europei. Restabilirea unui „ecosistem” productiv divers și durabil este recunoscută ca având multiple efecte pozitive asupra dezvoltării socioeconomice, deoarece: (i) creează legături productive în aval și în amonte, (ii) consolidează piețele locale, (iii) reduce gradul de dependență productivă, încurajând astfel reziliența economiei locale și (iv) generează activități de cercetare și dezvoltare interdisciplinare care stimulează inovarea proceselor de producție și a caracteristicilor produselor și ale serviciilor oferite.

4.2. Pentru a determina o relansare a producției europene și a valorifica tendința mondială existentă de relocalizare, competitivitatea europeană trebuie să se reafirme pe piețele internaționalizate actuale. Lanțurile valorice mondiale se confruntă cu schimbări considerabile: (i) recesiunea continuă care a început odată cu criza financiară mondială, (ii) „regionalizarea” ca strategie pentru o și mai mare apropiere de piețele de consum majore și (iii) restructurarea în teritoriu a lanțurilor de producție.

4.3. Prioritatea acordată calității în detrimentul prețului și pierderea caracterului comercial tipic al bunurilor au legătură cu atributele fundamentale ale Europei: o zonă a diversității socioculturale, geologice și climatice, în care IMM-urile continuă totodată – sau poate exact din acest motiv – să joace un rol semnificativ de „factori de intensificare” în economie. Prin urmare, furnizarea de produse și servicii inovatoare, de înaltă specializare și cu caracteristici esențiale bine cunoscute și certificate, care să răspundă nevoilor clienților și cerințelor de durabilitate socială și ecologică poate deveni nucleul competitivității europene moderne.

4.4. Acest argument este și mai convingător dacă ținem seama de noua lume bipolară care evoluează: economii de scară masive în cadrul economiilor emergente și în curs de dezvoltare și negarea responsabilității sociale și față de mediu, împreună cu revenirea protecționismului agresiv în țările dezvoltate, Europa fiind prinsă la mijloc (fiind în prezent afectată de războiul comercial dintre SUA și China). Schimbările tehnologice, sociale și demografice spectaculoase provoacă transformări dramatice în natura și în structura economiei mondiale, apărând noi piețe locale și noi nevoi. Adaptarea la progresele sistemice și adoptarea caracteristicilor menționate mai sus ale unei producții specializate, calitative și durabile ar putea furniza o cale de depășire a dificultăților, nu numai pentru Europa, ci pentru lumea întreagă.

5. Propunere de măsuri concrete aplicabile la nivel local, național și european

5.1. Pentru a aborda toate provocările asociate cu stabilirea unei identități europene și cu reafirmarea rolului produselor și al serviciilor europene în economia mondială, UE și statele sale membre trebuie să investească mult mai multe resurse în cercetare și dezvoltare, în educație, în infrastructură, marketing și în tehnologiile inovatoare. În acest scop, este necesară o politică industrială ambițioasă pentru Europa (astfel cum este susținută de partenerii sociali europeni, de societatea civilă și de părțile interesate), care să se concentreze asupra inovării, reglementării inteligente, parteneriatelor sociale, liberului schimb și responsabilității sociale și față de mediu.

5.2. Având în vedere concurența mondială care se transformă și se intensifică rapid, politica comercială nu poate fi evitată. În plus, este esențială pentru contracararea disfuncționalităților pieței care sunt generate pe plan intern. Cu toate acestea, în loc să ne blocăm într-o spirală a protecționismului, ar trebui ca guvernanța de la nivelul național și de la cel al UE să elaboreze și să aplice un mix de politici orientat către valoarea de utilizare, care să fie adaptat la caracteristicile și nevoile de la fața locului: (i) prin măsuri de standardizare și de certificare pentru protejarea internă a mărcilor europene și pentru promovarea acestora, (ii) printr-o diplomație economică (pro)activă care să valorifice legăturile politice, culturale și socioeconomice internaționale, (iii) prin utilizarea achizițiilor din sectorul public ca instrument pentru asigurarea respectării unor standarde calitative pe piețele europene și (iv) prin promovarea investițiilor necesare în infrastructură, precum și măsuri instituționale care să consolideze și mai mult competitivitatea producției locale.

5.3. Regulamentele privind comerțul inteligent menționate mai sus ar trebui să meargă mână în mână cu politicile industriale naționale și ale UE: (i) digitalizarea, cibernetizarea și aplicațiile bazate pe IA în producție, (ii) investirea în dezvoltarea unor produse și servicii mai profund diferențiate și de înaltă specializare, (iii) investirea în capacitatea tehnică de a produce în mod eficient varietăți diferențiate, (iv) promovarea grupării întreprinderilor și a cooperatismului în rândul producătorilor (semi)autonomi, într-un mod prin care păstrarea varietății să corespundă beneficiilor de scară din segmente specifice, alese cu atenție ale ciclului de viață al produselor, (v) generalizarea sistemului de simbioză industrială pentru a promova economia circulară, (vi) consolidarea suplimentară a legăturilor dintre producție și C-D, totodată în domeniul științifice mai puțin aplicate (a se vedea discuția relevantă privind noul program Orizont Europa pentru perioada 2020-2025).

5.4. În special pentru promovarea obiectivelor menționate mai sus de grupare a întreprinderilor și de simbioză industrială, vor fi necesare studii regionale specifice domeniului, pentru a evidenția segmentele producției locale în care ar putea fi stabilite diferite tipuri de rețele și de cooperatism.

5.5. Astfel cum s-a menționat deja, atât EFP, cât și ÎPV reprezintă instrumente de înființare de rețele și clustere de întreprinderi, cu scopul de a obține beneficii de scară în raport cu costurile dezvoltării resurselor umane pe care angajatorii sunt nevoiți să le suporte, precum și o cale de a consolida competențe orizontale esențiale pentru stimularea creativității, a inovării și a adaptabilității în procesul de producție. Viitoarea politică europeană în domeniul EFP și ÎPV va trebui să acorde prioritate acestor competențe orizontale la toate nivelurile, într-o varietate de moduri, inclusiv prin metode de învățare noi, prin utilizarea de tehnologii moderne și de mecanisme de finanțare noi, ajutând astfel unitățile de producție să adopte cele mai noi realizări și să le utilizeze pentru dezvoltarea de produse diferențiate noi.

5.6. Accesul la date și capacitatea de a le gestiona este următorul domeniu de intervenție al politicii, care se referă la scopul sprijinirii producătorilor și a furnizorilor de servicii europeni pentru a răspunde evoluției actuale a piețelor globalizate și a-și utiliza avantajul comparativ în bunuri și servicii de înaltă specializare. Acest lucru este esențial în special pentru IMM-uri. Cu toate acestea, accesul liber la date este însoțit de un risc tot mai mare de abuzuri de date. Asigurarea atât a suveranității digitale, cât și a confidențialității persoanelor fizice și juridice poate fi o sarcină dificilă din punct de vedere tehnic și juridic, dar totodată esențială.

5.7. În cele din urmă, pe lângă accesul deja mai ușor la un volum de date care crește exponențial, producătorii de bunuri și servicii trebuie să aibă, de asemenea, posibilitatea și capacitatea de a utiliza setul necesar de instrumente de gestionare a datelor, care este alcătuit din metode și procese digitalizate sau nedigitalizate. Colectarea informațiilor comerciale este un termen relativ nou în literatura relevantă și descrie exact capacitatea de a utiliza informații și seturi de date. Pe lângă intervențiile de natură tehnică și juridică pentru furnizarea de software cu sursă deschisă, această discuție ne conduce din nou la competențele orizontale relevante care trebuie dezvoltate prin EFP și ÎPV.

Bruxelles, 11 decembrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Standarde minime comune în domeniul asigurărilor pentru șomaj în statele membre ale UE – un pas concret către punerea efectivă în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale”

(aviz din proprie inițiativă)

(2020/C 97/05)

Raportor: **domnul Oliver RÖPKE**

Decizia Adunării Plenare	15.3.2018
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	15.11.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	11.12.2019
Sesiunea plenară nr.	548
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	141/65/14

1. Concluzii și recomandări

1.1. La 17 noiembrie 2017, la Summitul social al UE de la Göteborg, a fost proclamat solemn **Pilonul european al drepturilor sociale**. Pentru transpunerea în realitate a acestui pilon sunt necesare măsuri concrete de punere în aplicare efectivă de către UE și statele membre.

1.2. Comitetul Economic și Social European (CESE) face trimitere la **principiul 13 din Pilonul european al drepturilor sociale („Indemnizații de șomaj”)**, în care se afirmă că șomerii au dreptul la un sprijin de activare adecvat din partea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă în vederea (re)integrării pe piața muncii și la **indemnizații de șomaj adecvate cu o durată rezonabilă**, în concordanță cu cotizațiile plătite și cu normele naționale în materie de eligibilitate. Aceste indemnizații nu ar trebui să constituie un factor de descurajare a reîncadrării rapide în muncă.

1.3. Asigurarea pentru șomaj este o componentă centrală a sistemelor sociale din toate statele membre, deși există în forme diferite. CESE împărtășește opinia Comisiei, care consideră că **standardele îmbunătățite pentru sistemele de asigurări pentru șomaj** din statele membre permit o **funcționare mai bună a piețelor forței de muncă**, și că statele cu sisteme de asigurări pentru șomaj mai generoase și care alocă mai multe resurse financiare pentru politicile și măsurile active în domeniul pieței forței de muncă au rezultate mai bune în ceea ce privește reintegrarea șomerilor pe piața muncii, în mod durabil⁽¹⁾. În același timp, CESE subliniază că aceste sisteme au o funcție importantă, de stabilizator automat.

1.4. În prezent, există diferențe mari între statele membre în ceea ce privește prestațiile de șomaj. CESE atrage atenția asupra Raportului comun privind ocuparea forței de muncă pentru 2019, conform căruia existența unor prestații de șomaj adecvate, cu durată rezonabilă, accesibile tuturor lucrătorilor și însoțite de măsuri eficiente de activare este **esențială** pentru sprijinirea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă în timpul tranzițiilor⁽²⁾.

1.5. CESE își reiterează solicitarea privind garantarea unor standarde înalte de ocupare a forței de muncă și sociale⁽³⁾ și, prin urmare, recomandă stabilirea unor **obiective** pentru statele membre în ceea ce privește prestațiile de șomaj. Astfel, ar trebui fixate obiective pentru **rata de înlocuire netă, perioada de acordare a prestațiilor și rata de acoperire**. În plus, CESE recomandă definirea de obiective privind **formarea și activarea**.

⁽¹⁾ Semestrul european – fișă tematică: Prestații de șomaj – 2017.

⁽²⁾ COM(2018) 761 final din 21 noiembrie 2018, Consiliul EPSCO 7619/19, 15 martie 2019.

⁽³⁾ JO C 62, 15.2.2019, p. 165.

1.6. Ca un prim pas, obiectivele privind prestațiile de șomaj ar trebui stabilite și monitorizate printr-un proces de **analiză comparativă** în cadrul **semestrului european**. CESE își reiterează recomandarea ca Pilonul european al drepturilor sociale să aibă un impact și asupra guvernancei economice în UE ⁽⁴⁾. În opinia CESE, **recomandările specifice fiecărei țări adresate statelor membre** în contextul semestrului european ar trebui să cuprindă obiective concrete în ceea ce privește **ratele de înlocuire nete, perioada de acordare a prestațiilor și rata de acoperire** a acestora, precum și obiective privind **formarea și activarea**. Recomandările specifice fiecărei țări sunt elaborate de Comisie, adoptate de Consiliu și aprobate de Consiliul European.

1.7. Recomandările specifice fiecărei țări ar trebui să se bazeze pe orientările integrate ⁽⁵⁾. În conformitate cu **Orientarea 7 din Orientările pe 2018 pentru ocuparea forței de muncă** ⁽⁶⁾, care rămân în vigoare și în anul 2019 ⁽⁷⁾, statele membre ar trebui să le ofere **șomerilor prestații de șomaj adecvate, cu o durată rezonabilă**, în conformitate cu contribuțiile lor și cu normele naționale în materie de eligibilitate, fără ca aceste indemnizații să descurajeze reîncadrarea rapidă în muncă.

1.8. Pilonul european al drepturilor sociale este însoțit de un tablou de bord social, care monitorizează punerea în aplicare a pilonului, prin urmărirea tendințelor și a progreselor înregistrate în statele membre; datele recoltate sunt utilizate în cadrul semestrului european. CESE recomandă ca, în viitor, și prestațiile de șomaj să fie incluse în monitorizarea prin intermediul tabloului de bord al indicatorilor sociali. În plus, CESE recomandă introducerea unui **proces de evaluare comparativă a prestațiilor de șomaj**, ca o **completare a tabloului de bord social**. Prin urmare, CESE salută în special eforturile depuse în prezent de Comisie în vederea realizării unui proces de evaluare comparativă a prestațiilor de șomaj, eforturi care ar trebui intensificate și corelate cu un proces de monitorizare pe termen lung.

1.9. **Obiectivul** procesului de evaluare comparativă propus cu privire la prestațiile de șomaj este de a promova **convergența socială ascendentă în statele membre și de a îmbunătăți funcționarea piețelor forței de muncă**. Procesul de evaluare comparativă trebuie să se bazeze pe o analiză a situației actuale, fără omisiuni și fără tendința de a prezenta situația într-o lumină prea optimistă. Acest proces nu trebuie să se limiteze la monitorizare și evaluare. Statele membre ar trebui să învețe unele de la altele prin analizarea celor mai bune rezultate (**benchlearning** – învățare comparativă) și să pună în aplicare îmbunătățiri (**benchaction** – acțiune comparativă).

1.10. Procesul de evaluare comparativă a prestațiilor de șomaj ar trebui gestionat de Comisie. Stabilirea unor valori de referință ar trebui să se facă cu **implicarea permanentă și intensivă a partenerilor sociali**.

1.11. **Obiectivele sociale** trebuie să conducă, în timp, la convergență socială. Cetățenii trebuie să afle că principiile Pilonului european al drepturilor sociale nu rămân literă moartă, ci sunt puse în aplicare în mod concret și le pot îmbunătăți treptat condițiile de viață.

1.12. CESE recomandă ca rezultatele procesului de evaluare comparativă să fie monitorizate și evaluate cu atenție. În absența unor progrese suficiente în direcția obținerii efectelor dorite, ar trebui introdus un instrument obligatoriu din punct de vedere juridic, pentru a sprijini și a completa eforturile statelor membre de a moderniza sistemele de asigurări pentru șomaj. Pe lângă o **recomandare a Consiliului** cu valoare de orientare pentru statele membre, CESE recomandă introducerea unei **directive în temeiul articolului 153 din TFUE, care să instituie standarde minime obligatorii din punct de vedere juridic** pentru sistemele de asigurări pentru șomaj din statele membre. Acest cadru juridic ar trebui să cuprindă cerințe privind standarde minime la nivelul UE pentru **rata de înlocuire netă, perioada de acordare și rata de acoperire** a prestațiilor de șomaj. În plus, CESE este în favoarea unor standarde minime la nivelul UE pentru **formare și activare** în contextul asigurării pentru șomaj.

1.13. Standardele minime obligatorii din punct de vedere juridic ar trebui aplicate treptat. Ar trebui stabilit un termen rezonabil pentru ca toate statele membre să poată atinge standardele comune.

1.14. După cum se subliniază la articolul 153 din TFUE, **competența recunoscută a statelor membre de a stabili principiile de bază ale sistemului lor de securitate socială** și echilibrul financiar al acestora nu ar trebui să fie afectate în mod semnificativ prin aceste măsuri. Principiul acesta ar trebui respectat indiferent de forma sau conținutul sistemului din statul membru respectiv. Aceasta nu ar împiedica statele membre să își păstreze dreptul, astfel cum este consacrat în tratat,

⁽⁴⁾ JO C 81, 2.3.2018, p. 145.

⁽⁵⁾ JO L 224, 5.9.2018, p. 4.

⁽⁶⁾ JO L 224, 5.9.2018, p. 4.

⁽⁷⁾ JO L 185, 11.7.2019, p. 44.

de a menține sau de a institui măsuri de protecție mai ridicate (mai stricte). În acest context, trebuie să se ia în considerare în mod special organizarea diferită a sistemelor naționale de asigurare, implicarea partenerilor sociali și finanțarea.

2. Situația actuală și contextul avizului

2.1. După experiențele dureroase ale crizei economice și financiare din 2008 și după instabilitatea ce a urmat, economia se află acum din nou în creștere, iar ratele șomajului scad. **Redresarea actuală a piețelor muncii** nu are însă același ritm în toate statele membre, regiunile sau grupurile de populație. În acest context, CESE face trimitere la Raportul comun privind ocuparea forței de muncă pentru 2019 ⁽⁸⁾.

2.2. CESE împărtășește opinia Consiliului, potrivit căreia statele membre și UE ar trebui să abordeze consecințele sociale ale crizei economice și financiare și să urmărească **construirea unei societăți favorabile incluziunii**. Ar trebui să se combată inegalitatea și discriminarea. Ar trebui să se asigure acces și oportunități pentru toți și să se reducă sărăcia și excluziunea socială, în special prin asigurarea unei **funcționări eficiente a piețelor muncii și a sistemelor de protecție socială** ⁽⁹⁾.

2.3. Prin **Strategia Europa 2020**, UE și-a propus ca, până în 2020, să reducă cu 20 de milioane numărul persoanelor amenințate de **sărăcie și de excluziune socială**. Suntem **departe de îndeplinirea acestui obiectiv**. Deși din 2012 (când aproape 25 % din întreaga populație a UE era amenințată de sărăcie și excluziune socială) încoace am asistat la îmbunătățiri constante, Europa se confruntă în continuare cu provocări majore. În 2018, aproape 22 % din populația Uniunii era expusă riscului de sărăcie sau de excluziune socială ⁽¹⁰⁾.

2.4. **Asigurarea pentru șomaj** este o componentă centrală a sistemelor sociale din toate statele membre și reprezintă o plasă de siguranță pentru lucrători în cazul pierderii locului de muncă, **protejându-i împotriva sărăciei**. În același timp, indemnizațiile de șomaj acționează ca **stabilizatori automați**, având în vedere că, în cazul unei creșteri generale a șomajului, veniturile și, odată cu ele, consumul nu scad atât de drastic. În plus, indemnizațiile de șomaj efective și adecvate le permit lucrătorilor să caute locuri de muncă ce corespund așteptărilor și calificărilor lor sau să opteze, în cadrul unei politici active în domeniul pieței forței de muncă, pentru reconversie profesională.

2.5. În ultimii ani, protecția socială s-a degradat în unele state membre, ca urmare a politicii de criză. Mulți oameni consideră că interesele și cerințele lor sociale sunt garantate tot mai puțin de UE. Odată cu Brexitul, pentru prima dată, integrarea europeană face un pas înapoi. Aceste evoluții trebuie înțelese ca un semnal de alarmă. Din perspectiva CESE, pentru ca UE să se poată adapta la exigențele viitorului și pentru a recâștiga încrederea oamenilor, este necesară o **consolidare a dimensiunii sociale a UE, abordând, în același timp, și alte provocări actuale, cum ar fi schimbările climatice și digitalizarea**. Acest lucru presupune o **mobilizare la toate nivelurile**, inclusiv la nivelul statelor membre, al partenerilor sociali și al actorilor societății civile, pe baza unei economii stabile, durabile și favorabile incluziunii ⁽¹¹⁾.

2.6. La Summitul social al UE din 17 noiembrie 2017, de la Göteborg, Parlamentul European, Consiliul și Comisia Europeană au proclamat solemn **Pilonul european al drepturilor sociale**. Pentru transpunerea în realitate a acestui pilon sunt necesare măsuri concrete de punere în aplicare efectivă de către UE și statele membre. În orientările politice ale Comisiei Europene pentru perioada 2019-2024, președinta nou aleasă a Comisiei, Ursula von der Leyen, anunță un plan de acțiune pentru punerea în aplicare deplină a Pilonului european al drepturilor sociale. CESE dorește să contribuie la punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale, propunând stabilirea unor obiective la nivelul statelor membre în materie de prestații de șomaj.

2.7. CESE face trimitere la **principiul 13 din Pilonul european al drepturilor sociale („Indemnizații de șomaj”)**: „Șomerii au dreptul la un sprijin de activare adecvat din partea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă în vederea (re)integrării pe piața muncii și la **indemnizații de șomaj adecvate cu o durată rezonabilă**, în concordanță cu cotizațiile plătite și cu normele naționale în materie de eligibilitate. Aceste indemnizații nu trebuie să constituie un factor de descurajare a reincadrării rapide în muncă”.

⁽⁸⁾ COM(2018) 761 final din 21 noiembrie 2018, Consiliul EPSCO 7619/19, 15 martie 2019.

⁽⁹⁾ JO L 224, 5.9.2018, p. 4.

⁽¹⁰⁾ Eurostat, 16 octombrie 2019.

⁽¹¹⁾ JO C 262, 25.7.2018, p. 1.

2.8. În acest context, CESE trimite și la principiul 17 din Pilonul european al drepturilor sociale, în temeiul căruia **persoanele cu handicap** au dreptul la un sprijin pentru venit care să le asigure o viață demnă și la servicii care să le permită să participe pe piața muncii și în societate. În ceea ce privește durata de acordare a prestațiilor de șomaj, ar trebui luat în considerare faptul că, pentru persoanele cu handicap, căutarea unui nou loc de muncă sau reconversia profesională sunt mult mai anevoioase și necesită mai mult timp.

2.9. Asigurarea pentru șomaj este o componentă centrală a sistemelor sociale din toate statele membre. Dispozițiile naționale care reglementează sistemele de asigurare pentru șomaj au forme foarte diferite, atât în ceea ce privește eligibilitatea, cât și în ceea ce privește cuantumul, durata sau modul de calculare. CESE recomandă să se stabilească **obiective pentru prestațiile de șomaj** în cadrul semestrului european. În plus, CESE atrage atenția asupra necesității de a pune la dispoziție prestații sociale fundamentale, bazate pe norme comune la nivelul UE⁽¹²⁾. Comitetul recomandă o **examinare continuă a procesului de evaluare comparativă**. Prin intermediul unei **recomandări a Consiliului**, în statele membre ar putea fi inițiate și coordonate dezbateri și reforme cu privire la introducerea unor standarde minime comune și s-ar oferi posibilitatea unei cooperări în acest domeniu.

2.10. Dacă, cu timpul, nu se înregistrează progrese suficiente în direcția obținerii efectelor dorite, CESE recomandă ca, **în temeiul articolului 153 din TFUE**, să se introducă o **directivă** care să stabilească **standarde minime obligatorii din punct de vedere juridic** pentru sistemele de asigurări pentru șomaj ale statelor membre. Aceasta ar trebui să cuprindă cerințe privind standarde minime la nivelul UE pentru **rata de înlocuire netă, perioada de acordare și rata de acoperire** a prestațiilor de șomaj. În plus, CESE este în favoarea unor standarde minime la nivelul UE pentru **formare și activare** în contextul asigurării pentru șomaj. Normele minime nu ar trebui să împiedice statele membre să stabilească standarde mai ambițioase (a se vedea punctul 16 din preambulul Pilonului european al drepturilor sociale). Standardele deja existente în statele membre nu trebuie coborâte. CESE recomandă ca normele minime privind sistemele de asigurări pentru șomaj ale statelor membre să fie stabilite cu aplicarea corespunzătoare a unei **clauze de menținere a nivelului de protecție** (nu trebuie să aibă loc un regres justificat de introducerea standardelor minime). Astfel, se ține seama de obiectivul UE de a îmbunătăți condițiile de trai și de muncă în statele membre, în conformitate cu principiul convergenței ascendente (articolul 151 din TFUE).

2.11. În ceea ce privește sprijinirea șomerilor, trebuie să se facă distincția între prestații de securitate socială (prestații din asigurări) și ajutor social. Prestațiile din asigurări se bazează de regulă pe cotizații și sunt condiționate de o anumită durată de angajare. Ajutorul social este un serviciu de asistență necontributiv, finanțat din impozite, care sprijină persoanele aflate în imposibilitatea de a-și asigura prin forțe proprii mijloacele de subsistență și care face obiectul unei evaluări a nevoilor lor **În prezentul aviz din proprie inițiativă, CESE abordează prestațiile de securitate socială.**

2.12. În contextul dezbaterii privind aprofundarea uniunii economice și monetare, Comisia propune crearea unei **funcții de stabilizare pentru zona euro** (cu posibilitatea participării statelor membre care nu fac parte din zona euro), care trebuie să permită pe viitor un răspuns mai eficient la șocurile asimetrice. Comisia vede ca posibilă opțiune pentru funcția de stabilizare crearea unui **sistem european de reasigurare pentru șomaj** ca „fond de reasigurare” pentru sistemele naționale de asigurare pentru șomaj⁽¹³⁾. Această propunere de politică bugetară, care face în prezent obiectul multor controverse, **trebuie delimitată clar de prezentul aviz din proprie inițiativă**, care prezintă o propunere de politică socială pentru consolidarea dimensiunii sociale a UE.

2.13. CESE s-a pronunțat recent în favoarea unei examinări a **posibilității de instituire a unor standarde minime la nivelul UE în cadrul regimurilor naționale de ajutor de șomaj**, astfel încât orice persoană aflată în căutarea unui loc de muncă să poată beneficia de sprijin financiar⁽¹⁴⁾. Prezentul aviz din proprie inițiativă al Comitetului se înscrie în linia acestei propuneri.

3. Observații generale

3.1. În conformitate cu **Orientarea 7 din Orientările pe 2018 pentru ocuparea forței de muncă**⁽¹⁵⁾, care **rămân în vigoare și în anul 2019**⁽¹⁶⁾, statele membre ar trebui să le ofere șomerilor prestații de șomaj adecvate, cu o durată rezonabilă, în conformitate cu contribuțiile lor și cu normele naționale în materie de eligibilitate. Prin această recomandare se ține seama de prevederile Pilonului european al drepturilor sociale în cadrul orientărilor pentru politicile de ocupare a forței de muncă.

⁽¹²⁾ JO C 13, 15.1.2016, p. 40.

⁽¹³⁾ COM(2017) 822 final din 6 decembrie 2017.

⁽¹⁴⁾ JO C 129, 11.4.2018, p. 7.

⁽¹⁵⁾ JO L 224, 5.9.2018, p. 4.

⁽¹⁶⁾ JO L 185, 11.7.2019, p. 44.

3.2. **Reducerea** numărului de persoane afectate sau expuse **riscului de sărăcie și de excluziune socială** este unul dintre cele cinci obiective ale **Strategiei Europa 2020** și unul dintre cele 17 obiective (ODD) ale **Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă** a ONU. **Tabloul de bord social**, introdus în contextul Pilonului european al drepturilor sociale, monitorizează, de asemenea, tendințele și progresele înregistrate în statele membre în ceea ce privește persoanele afectate sau amenințate de sărăcie sau de excluziunea socială.

3.3. CESE face trimitere la constatarea Comisiei, conform căreia **perioada de acordare a prestației de șomaj** are efecte directe asupra riscului de sărăcie în rândul șomerilor. Statele membre care dispun de sisteme mai generoase de asigurări pentru șomaj și care alocă mai multe resurse financiare pentru politicile și măsurile de activare au rezultate mai bune în ceea ce privește reintegrarea șomerilor pe piața muncii, în mod durabil ⁽¹⁷⁾. Există **diferențe mari** între statele membre. Perioada maximă de acordare a dreptului la prestații de șomaj variază de la 90 de zile în Ungaria până la o perioadă nelimitată, în Belgia ⁽¹⁸⁾.

3.4. Din perspectiva CESE, prin prestațiile de securitate socială trebuie să se poată garanta un nivel de trai adecvat în cazuri de risc, cum ar fi șomajul. Cuantumul prestației de șomaj, adică **rata de înlocuire netă** trebuie, așadar, să fie adecvată. Și în acest caz există **diferențe semnificative** în interiorul UE. Ratele de înlocuire nete pentru un lucrător cu salariu mic și o experiență profesională scurtă (un an) variază de la sub 20 % din câștigurile (nete) anterioare în Ungaria, la aproximativ 90 % în Luxemburg ⁽¹⁹⁾.

3.5. Numărul șomerilor care primesc prestații din asigurări raportat la numărul total de șomeri este exprimat prin **rata de acoperire**. Rata de acoperire este exprimată în raport cu o anumită durată a șomajului (de exemplu, proporția șomerilor care beneficiază de o anumită prestație după un an de șomaj). Și din acest punct de vedere există **diferențe mari** între statele membre. În medie, ponderea șomerilor de scurtă durată (persoane aflate în șomaj de mai puțin de un an) care beneficiază de ajutor de șomaj reprezintă doar o treime din totalul șomerilor. Germania are cea mai mare rată de acoperire, cu aproximativ 63 %. În schimb, ratele de acoperire se situează mult sub 15 % în Malta, Croația, Polonia, România și Bulgaria ⁽²⁰⁾.

3.6. Rata de acoperire scăzută dintr-un stat membru poate avea diverse cauze. Unul dintre motive este **șomajul în rândul tinerilor**. Adeseori, șomerii tineri care nu reușesc să intre pe piața forței de muncă nu beneficiază de dreptul la prestații din cauza lipsei unor perioade de încadrare în muncă suficiente. Prin urmare, tinerii care sunt șomeri nu beneficiază, în multe cazuri, de niciun fel de prestații de șomaj.

3.7. CESE subliniază din nou că tranziția tinerilor din sistemul de formare (din școli) către piața muncii este deosebit de importantă. Trebuie să li se acorde tinerilor cât mai mult sprijin cu putință, pentru a li se asigura integrarea cât mai rapidă pe piața muncii.

3.8. Și durata șomajului are un impact asupra ratei de acoperire. În timp ce rata de acoperire medie privind șomajul de scurtă durată este în UE de aproximativ o treime din numărul șomerilor, în cazul șomajului de lungă durată este mai mică, în condițiile în care, în majoritatea statelor membre, perioada de acordare a prestațiilor de șomaj este limitată. CESE recomandă stabilirea unui obiectiv privind **rata de acoperire** pentru **șomerii de scurtă durată** (persoane aflate în șomaj de mai puțin de un an).

3.9. O altă cauză pentru o rată de acoperire scăzută sunt **noile forme de muncă, precum și munca atipică sau precară**, care limitează eligibilitatea. Având în vedere acordul politic la care s-a ajuns în cadrul Consiliului cu privire la o recomandare privind accesul la protecție socială pentru lucrători și pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă, CESE solicită o soluție cuprinzătoare, care să constea în acordarea de drepturi la prestații de securitate socială pentru lucrătorii care își desfășoară activitatea în cadrul noilor forme de ocupare a forței de muncă ⁽²¹⁾.

3.10. Conform **primului principiu din Pilonului european al drepturilor sociale**, orice persoană are dreptul la educație, formare profesională și **învățare pe tot parcursul vieții**, inclusivă și de înaltă calitate, pentru a dobândi și a menține competențe care îi permit să participe pe deplin în societate și să gestioneze cu succes tranzițiile pe piața forței de muncă. De aceea, CESE sprijină **obiectivele de formare și de activare** și își reiterează opinia conform căreia garantarea dreptului la învățare pe tot parcursul vieții pentru toți trebuie inclusă în agenda UE ⁽²²⁾.

⁽¹⁷⁾ Semestrul european – fișă tematică: Prestații de șomaj – 2017.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 761 final din 21 noiembrie 2018, Consiliul EPSCO 7619/19, 15 martie 2019.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 761 final din 21 noiembrie 2018, Consiliul EPSCO 7619/19, 15 martie 2019.

⁽²⁰⁾ COM(2018) 761 final din 21 noiembrie 2018, Consiliul EPSCO 7619/19, 15 martie 2019.

⁽²¹⁾ JO C 129, 11.4.2018, p. 7.

⁽²²⁾ JO C 237, 6.7.2018, p. 8 și avizele CESE JO C 14, 15.1.2020, p. 1 și JO C 14, 15.1.2020, p. 46.

3.11. CESE împărtășește opinia Comisiei, care consideră că standardele îmbunătățite pentru sistemele de asigurări pentru șomaj din statele membre **permit o mai bună funcționare a piețelor forței de muncă**. În schimb, standardele scăzute nu înseamnă neapărat cheltuieli publice mai mici, pentru că șomerii care nu primesc prestații din asigurarea pentru șomaj primesc, în cele mai multe cazuri, o altă formă de sprijin din partea statului (de exemplu, ajutor de șomaj sau venit minim). În conformitate cu punctul de vedere al Comisiei, este rezonabil să se presupună că, în cazul în care vor fi combinate cu o politică activă în domeniul pieței forței de muncă, cheltuielile suplimentare care rezultă din standarde mai ridicate în ceea ce privește asigurările pentru șomaj vor fi amortizate, într-o perioadă de timp relativ scurtă, printr-o creștere a ocupării forței de muncă și, implicit, a veniturilor fiscale, precum și prin accelerarea creșterii economice ⁽²³⁾.

4. Observații specifice

4.1. În prezent, există diferențe mari între statele membre în ceea ce privește prestațiile de șomaj. CESE atrage atenția asupra Raportului comun privind ocuparea forței de muncă pentru 2019, conform căruia existența unor **prestații de șomaj adecvate, cu durată rezonabilă**, accesibile tuturor lucrătorilor și însoțite de măsuri eficiente de activare este **esențială** pentru sprijinirea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă în timpul tranzițiilor ⁽²⁴⁾.

4.2. Prin urmare, CESE recomandă stabilirea unor **obiective** pentru statele membre în ceea ce privește prestațiile de șomaj. Astfel, ar trebui fixate obiective pentru **rata de înlocuire netă, perioada de acordare a prestațiilor și rata de acoperire**. În plus, CESE recomandă definirea de obiective privind **formarea și activarea**.

4.3. CESE salută în special eforturile depuse de Comisie pentru punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale, printre altele în contextul semestrului european, și de a promova un proces de evaluare comparativă a prestațiilor acordate în cadrul sistemelor naționale de asigurări pentru șomaj (printre altele, prin Raportul comun privind ocuparea forței de muncă). Evaluarea comparativă este înțeleasă pe bună dreptate ca un instrument important de aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale. Aceste eforturi ar trebui intensificate și corelate cu un proces de monitorizare pe termen lung. Procesul de evaluare comparativă a prestațiilor de șomaj trebuie să își propună să contribuie la **convergența socială ascendentă** în UE și la o **mai bună funcționare a piețelor forței de muncă**.

4.4. În opinia CESE, **recomandările specifice fiecărei țări** ar trebui să cuprindă obiective concrete pentru **ratele de înlocuire nete, perioada de acordare a prestațiilor și rata de acoperire**, precum și pentru **formare și activare**. În acest sens, trebuie susținută abordarea Comisiei, potrivit căreia **nivelurile mai ridicate** ale prestațiilor trebuie să meargă mână în mână cu o **activare corespunzătoare a șomerilor**.

4.5. **Succesul pieței unice** depinde în mare măsură de eficiența piețelor forței de muncă și a sistemelor de protecție socială, precum și de capacitatea economiilor europene de a se adapta la șocuri. Plecând de la această premisă, Strategia Europa 2020 a fost elaborată ca o strategie de transformare a UE într-o economie inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, în vederea obținerii unor niveluri ridicate de ocupare a forței de muncă, productivitate și coeziune socială ⁽²⁵⁾. CESE atrage atenția asupra faptului că UE nu va realiza **obiectivul Strategiei Europa 2020** de reducere cu 20 de milioane a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie și de excluziune socială.

4.6. În opinia CESE, **după alegerile pentru Parlamentul European din 23-26 mai 2019**, una din sarcinile urgente ale Comisiei nou constituite ar trebui să fie propunerea unor măsuri de îmbunătățire a funcționării piețelor forței de muncă și de creștere a convergenței sociale ascendente în statele membre. În plus, este nevoie de o nouă strategie privind dimensiunea socială a Europei pentru perioada de după 2020.

4.7. În prezent, au loc dezbateri între statele membre pe tema **dimensiunii sociale a Europei după 2020**. Una dintre chestiunile aflate în dezbateră este stabilirea aspectelor-cheie care ar trebui să definească, pe viitor, dimensiunea socială ⁽²⁶⁾. CESE consideră că o **mai bună funcționare a piețelor forței de muncă și combaterea sărăciei și a excluziunii sociale** sunt aspecte esențiale ale dimensiunii sociale a Europei după 2020. Obiectivele privind prestațiile de șomaj din statele membre ar putea aduce o contribuție semnificativă în acest sens.

4.8. Obiectivele sociale trebuie să conducă, în timp, la convergență socială. Cetățenii trebuie să afle că drepturi și principii precum cele ale Pilonului european al drepturilor sociale nu rămân literă moartă, ci sunt puse în aplicare în mod concret și le pot îmbunătăți treptat condițiile de viață.

⁽²³⁾ Semestrul european – fișă tematică: Prestații de șomaj – 2017.

⁽²⁴⁾ COM(2018) 761 final din 21 noiembrie 2018, Consiliul EPSCO 7619/19, 15 martie 2019.

⁽²⁵⁾ COM(2018) 761 final din 21 noiembrie 2018, Consiliul EPSCO 7619/19, 15 martie 2019.

⁽²⁶⁾ Consiliul EPSCO ST 6622 2019 INIT din 27 februarie 2019.

4.9. În cazul în care obiectivele stabilite în cadrul semestrului european nu vor avea efectele dorite, CESE recomandă ca, în perspectiva dimensiunii sociale a Europei după 2020, să se introducă, **în temeiul articolului 153 din TFUE, o directivă care să stabilească standarde minime obligatorii din punct de vedere juridic** pentru sistemele de asigurări pentru șomaj ale statelor membre. Aceasta ar trebui să cuprindă cerințe privind standarde minime la nivelul UE pentru **rata de înlocuire netă, perioada de acordare și rata de acoperire** a prestațiilor de șomaj. În plus, CESE este în favoarea unor standarde minime la nivelul UE pentru **formare și activare** în contextul asigurării pentru șomaj.

Bruxelles, 11 decembrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

ANEXĂ

Următoarele amendamente, care au întrunit cel puțin o pătrime din voturile exprimate, au fost respinse în cursul dezbaterilor [articolul 59 alineatul (3) din Regulamentul de procedură]:

1. Punctul 1.12

Se modifică după cum urmează:

CESE recomandă ca rezultatele procesului de evaluare comparativă să fie monitorizate și evaluate cu atenție. În absența unor progrese suficiente în direcția obținerii efectelor dorite, ar trebui ~~introdus~~ introdus ~~avut în vedere un instrument~~ avut în vedere un instrument ~~cadru~~ cadru obligatoriu din punct de vedere juridic, pentru a sprijini și a completa eforturile statelor membre de a moderniza sistemele de asigurări pentru șomaj. Pe lângă o **recomandare a Consiliului** cu valoare de orientare pentru statele membre, CESE recomandă ~~introducerea unei~~ introducerea unei ~~luarea în considerare a unui~~ luarea în considerare a unui ~~directiv~~ directiv ~~cadru juridic obligatoriu în temeiul articolului 153 din TFUE, care să instituie standarde minime obligatorii din~~ cadru juridic obligatoriu în temeiul articolului 153 din TFUE, care să instituie standarde minime obligatorii din ~~punct de vedere juridic~~ punct de vedere juridic pentru sistemele de asigurări pentru șomaj din statele membre. ~~Acesta~~ Acest ~~cadru juridic~~ cadru juridic ar trebui să cuprindă cerințe privind standarde minime la nivelul UE pentru **rata de înlocuire netă, perioada de acordare și rata de acoperire** a prestațiilor de șomaj. În plus, CESE este în favoarea unor standarde minime la nivelul UE pentru **formare și activare** în contextul asigurării pentru șomaj.

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 64

Voturi împotriva: 119

Abțineri: 19

2. Punctul 2.10

Dacă, cu timpul ~~și în urma unei monitorizări și unei evaluări atente a rezultatelor~~, nu se înregistrează progrese suficiente în direcția obținerii efectelor dorite, CESE recomandă ~~ca, în temeiul articolului 153 din TFUE, să se introducă~~ ca, în temeiul articolului 153 din TFUE, să se introducă ~~se ia în considerare adoptarea~~ se ia în considerare adoptarea ~~unui cadru juridic obligatoriu o directivă~~ unui cadru juridic obligatoriu o directivă care să stabilească **standarde minime obligatorii din punct de vedere juridic** pentru sistemele de asigurări pentru șomaj ale statelor membre. ~~Acesta~~ Acest ~~cadru juridic~~ cadru juridic ar trebui să cuprindă cerințe privind standarde minime la nivelul UE pentru **rata de înlocuire netă, perioada de acordare și rata de acoperire** a prestațiilor de șomaj. În plus, CESE este în favoarea unor standarde minime la nivelul UE pentru **formare și activare** în contextul asigurării pentru șomaj. Normele minime nu ar trebui să împiedice statele membre să stabilească standarde mai ambițioase (a se vedea punctul 16 din Preambulul Pilonului european al drepturilor sociale). Standardele deja existente din statele membre nu trebuie coborâte. CESE recomandă ca normele minime privind sistemele de asigurări pentru șomaj ale statelor membre să fie stabilite cu aplicarea corespunzătoare a unei **clauze de menținere a nivelului de protecție** (nu trebuie să aibă loc un regres justificat de introducerea standardelor minime). Astfel, se ține seama de obiectivul UE de a îmbunătăți condițiile de trai și de muncă în statele membre, în conformitate cu principiul convergenței ascendente (articolul 151 din TFUE).

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 63

Voturi împotriva: 122

Abțineri: 18

3. Punctul 4.9

În cazul în care, ~~în urma unei monitorizări și a unei evaluări atente~~, obiectivele stabilite în cadrul semestrului european ~~nu vor avea~~ nu vor avea ~~efectele dorite~~ efectele dorite ~~se vor dovedi insuficient de efective~~, CESE recomandă ca, în perspectiva dimensiunii sociale a Europei după 2020, ~~în temeiul~~ în temeiul ~~articolului~~ articolului ~~153 din TFUE, să se introducă~~ 153 din TFUE, să se introducă ~~ia în considerare~~ ia în considerare ~~introducerea unui cadru juridic obligatoriu care să stabilească~~ introducerea unui cadru juridic obligatoriu care să stabilească ~~standarde minime o directivă~~ standarde minime obligatorii din punct de vedere juridic ~~care să stabilească standarde minime obligatorii din punct de vedere juridic~~ care să stabilească standarde minime obligatorii din punct de vedere juridic pentru sistemele de asigurări pentru șomaj ale statelor membre. ~~Acesta~~ Acest ~~cadru juridic~~ cadru juridic ar trebui să cuprindă cerințe privind standarde minime la nivelul UE pentru **rata de înlocuire netă, perioada de acordare și rata de acoperire** a prestațiilor de șomaj. În plus, CESE este în favoarea unor standarde minime la nivelul UE pentru **formare și activare** în contextul asigurării pentru șomaj.

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 63

Voturi împotrivă: 122

Abțineri: 21

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Definirea Agendei UE privind drepturile persoanelor cu handicap 2020-2030: o contribuție a Comitetului Economic și Social European”

(aviz din proprie inițiativă)

(2020/C 97/06)

Raportor: **domnul Ioannis VARDAKASTANIS**

Decizia Adunării Plenare	24.1.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	15.11.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	11.12.2019
Sesiunea plenară nr.	548
Rezultatul votului	178/1/2
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE invită Comisia Europeană (CE) să ia în considerare cu seriozitate următoarele recomandări și concluzii în momentul întocmirii Agendei privind drepturile persoanelor cu handicap 2020-2030 (numită, în cele ce urmează, „agenda”), pentru a pune integral în aplicare Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap (CNUDPH) și pentru a-și îndeplini angajamentele conform Agendei 2030 și obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD), unde termenul „handicap” este menționat de 11 ori. CESE recomandă mai ales următoarele:

1.2. punctele focale pentru persoanele cu handicap (PFH) să fie prezente în toate direcțiile generale și agențiile CE și în toate instituțiile UE, ca PFH central să fie încadrat în Secretariatul General al CE, dat fiind natura transversală a aspectelor legate de handicap, iar Comitetul pentru drepturile persoanelor cu handicap, alcătuit din aceste PFH să fie responsabil de implementarea agendei. Deoarece de acum există un comisar cu un portofoliu în materie de egalitate, este esențial să existe și un PFH în cadrul DG Justiție;

1.3. să existe un mecanism interinstituțional între CE, Parlament și Consiliu⁽¹⁾, iar președinții acestor instituții să aibă reuniuni la începutul fiecărui mandat. CESE solicită și crearea unui grup de lucru pe probleme de handicap în cadrul Consiliului, pentru a facilita acest mecanism;

1.4. instituțiile UE să pună la dispoziția Cadrului european de monitorizare a CNUDPH toate mijloacele, resursele umane și sprijinul financiar de care este nevoie pentru a garanta că el își poate îndeplini sarcinile, în conformitate cu articolul 33 alineatul (2) din CNUDPH;

1.5. să fie înființat un Comitet european pentru acces, pentru a monitoriza punerea în aplicare a legislației UE privind accesibilitatea;

1.6. CE să își revizuiască competențele comune cu statele membre, care decurg din CNUDPH și legislația UE, pentru a stabili domeniile în care UE și statele membre pot conlucra în vederea punerii în aplicare. Acest lucru ar trebui realizat prin întocmirea unei declarații de competențe, prin care să se revizuiască declarația privind competențele exclusive ale UE și să se adopte Protocolul opțional la CNUDPH;

⁽¹⁾ Recomandările Comitetului pentru drepturile persoanelor cu handicap către UE în 2015.

1.7. CE să integreze în Agendă principiile pilonului social, cu propuneri speciale de punere în aplicare a principiului 17 privind incluziunea persoanelor cu handicap (PCH);

1.8. să fie luate măsuri concrete pentru punerea în aplicare a agendei. Cele mai urgente măsuri care trebuie luate sunt: adoptarea unei legislații care să combată toate formele de discriminare pe bază de handicap⁽²⁾, o directivă care să armonizeze recunoașterea evaluării handicapului în toată UE pentru a facilita libertatea de circulație a PCH, măsuri de garantare a drepturilor PCH la participare politică la nivelul UE și orientări pentru statele membre care să garanteze același lucru la nivel național, o legislație obligatorie de armonizare a standardelor de accesibilitate pentru mediul construit, măsuri de armonizare a standardelor minime privind amenajările corespunzătoare la locul de muncă și stabilirea de orientări privind standarde minime pentru nivelurile prestațiilor de invaliditate și furnizarea de servicii, inclusiv acordarea de sprijin pentru o viață independentă și, dacă este posibil, acordarea de asistență personală în statele membre;

1.9. aspectele legate de egalitate în cazul PCH să fie integrate în toate politicile economice, sociale și de mediu ale UE, în special în Strategia privind egalitatea de gen, în Garanția pentru tineret, în Noua ordine ecologică (*Green New Deal*), în Garanția pentru copii și în viitoarea Carte verde privind îmbătrânirea;

1.10. instituțiile UE și statele membre să convină asupra unei Garanții pentru persoanele cu handicap, asemănătoare Garanției pentru tineret, cu scopul de a ajuta PCH să ocupe locuri de muncă și să beneficieze de stagii, servicii de căutare a unui loc de muncă și de educație sau formare ulterioară;

1.11. bugetul UE să sprijine mai bine PCH, investind în cercetare, în dezvoltarea de noi tehnologii de asistență, alocând fonduri pentru creșterea accesului la programele Erasmus+ pentru a spori participarea PCH, finanțând tranziția de la asistența instituțională la cea acordată în cadrul familiei și al comunității și viața independentă, tranziție însoțită de mecanisme solide de monitorizare și evaluare la nivelul statelor membre, și investind strategic fonduri UE în implementarea CNUDPH în statele membre, mai ales în domenii în care UE nu are competențe depline;

1.12. Agenda să joace un rol în promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (PCH) în acțiunea externă a UE;

1.13. îmbunătățirea culegerii de date și a publicațiilor privind PCH în cadrul activității Eurostat să fie un element central al Agendei;

1.14. Agenda să includă repere clare și tangibile și indicatori măsurabili, în special pentru cazurile de handicap din rândul femeilor și fetelor, al tinerilor și vârstnicilor, al refugiaților, migranților și persoanelor LGBTI;

1.15. CE să facă presiuni asupra statelor membre, prin intermediul semestrului european, pentru ca acestea să își elaboreze propriile strategii naționale pentru PCH, în scopul de a promova integrarea egalității PCH și de a aborda implementarea CNUDPH în programele naționale de reformă;

1.16. Agenda să cuprindă acțiuni de sensibilizare cu privire la drepturile PCH în temeiul CNUDPH;

⁽²⁾ În conformitate cu articolul 1 din CNUDPH, persoanele cu handicap (PCH) sunt persoanele cu deficiențe pe termen lung de ordin fizic, mental, intelectual sau senzorial, care – în interacțiune cu diverse obstacole – pot împiedica participarea deplină și efectivă a acestora la viața socială, în condiții de egalitate cu ceilalți cetățeni.

1.17. atunci când dialogul social are loc la nivelul UE și la nivel național, iar acordurile colective sunt negociate de partenerii sociali, punerea în aplicare a drepturilor PCH și a CNUDPH să fie luate în considerare în mod ferm, în deplină consultare și cu participarea organizațiilor care reprezintă persoanele cu handicap (OPCH);

1.18. să fie asigurată implicarea deplină și activă a OPCH și a organizațiilor societății civile la elaborarea, punerea în aplicare și guvernarea Agendei.

2. Introducere

2.1. Strategia urmând să fie elaborată și pusă în aplicare în contextul în care UE și toate statele membre au semnat și ratificat CNUDPH, CESE subliniază că Agenda ar trebui să servească ca mijloc de abordare a întregului domeniu de aplicare al CNUDPH.

2.2. Spre deosebire de actuala strategie pentru PCH, Agenda 2020-2030 ar trebui să ia în considerare și corelația inseparabilă dintre obligațiile conform CNUDPH, pe de o parte, și angajamentul față de ODD și Pilonul european al drepturilor sociale, pe de altă parte. Prin urmare, propunerea CESE este ca Agenda să fie denumită „Agenda europeană pentru drepturile persoanelor cu handicap 2020-2030”.

2.3. În 2015, Comitetul pentru drepturile persoanelor cu handicap a revizuit punerea în aplicare de către UE a CNUDPH și CESE subliniază că Agenda trebuie să fie elaborată și în funcție de observațiile și recomandările finale.

2.4. Noua Agendă ar trebui să se bazeze pe o revizuire orizontală și cuprinzătoare a tuturor actelor normative și politicilor UE și să fie în concordanță cu alte inițiative și strategii ale UE, pentru a asigura o armonizare deplină cu CNUDPH. De asemenea, trebuie să reflecte abordarea bazată pe drepturile omului în ceea ce privește handicapul și să integreze cele mai recente evoluții în domeniile drepturilor sociale și digitale.

2.5. Ținând cont de vulnerabilitatea anumitor grupuri de persoane cu handicap, toate domeniile Agendei ar trebui să acorde o atenție deosebită cazurilor de handicap din rândul femeilor, copiilor, tinerilor, vârstnicilor, refugiaților și migranților, persoanelor LGBTI și al celor fără adăpost.

3. Principiile Agendei europene pentru drepturile persoanelor cu handicap

3.1. În conformitate cu principiile generale enunțate la articolul 3 din CNUDPH, CESE consideră că Agenda ar trebui să integreze problema handicapului în toate politicile și legislațiile UE care afectează viața PCH. Agenda trebuie să respecte următoarele principii: nediscriminare, accesibilitate, participare și incluziune, egalitate de șanse și între bărbați și femei, respectarea demnității inerente și a autonomiei individuale, acceptarea PCH ca parte a diversității umane și a umanității și recunoașterea capacităților evolutive ale PCH și a dreptului lor de a-și păstra identitatea.

4. Sfera de aplicare a Agendei europene pentru drepturile persoanelor cu handicap

4.1. Combaterea discriminării și a inegalităților⁽³⁾

4.1.1. Jumătate dintre cetățenii europeni consideră că discriminarea pe motive de handicap este răspândită în UE și procentajul este în creștere⁽⁴⁾. Prin urmare, CESE recomandă următoarele:

4.1.2. instituțiile UE să ia măsuri pentru adoptarea unei directive orizontale împotriva discriminării (în materie de handicap) care să protejeze PCH împotriva discriminării în toate domeniile vieții. Ar trebui ca directiva să recunoască negarea amenajării corespunzătoare în orice domeniu de viață drept formă de discriminare bazată pe handicap și să recunoască și alte forme de discriminare, cum ar fi discriminarea prin asociere și discriminarea multiplă și intersectorială;

⁽³⁾ Articolele 1, 21 și 26 din Carta UE și articolele 10 și 19 din Tratatul privind funcționarea UE.

⁽⁴⁾ Eurobarometrul special 437. Disponibil la: https://data.europa.eu/euodp/ro/data/dataset/S2077_83_4_437_ENG

4.1.3. instituțiile UE să accelereze adoptarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței familiale (Convenția de la Istanbul), luând măsuri concrete de prevenire, combatere și sancționare a violenței bazate pe gen;

4.1.3.1. toate instituțiile UE, în rolul lor de angajator public, să asigure accesibilitatea, de exemplu prin asigurarea unor site-uri web interne și externe accesibile, a unor politici și proceduri de resurse umane menite să crească prezența personalului cu handicap și caracterul incluziv al școlilor europene;

4.1.3.2. instituțiile UE să asigure măsuri de rectificare a lipsei de șanse egale pentru PCH prin intermediul fondurilor UE. Ar trebui să se acorde mai multă atenție celor care se confruntă cu discriminare multiplă sau intersectorială pe motive de naționalitate, vârstă, rasă sau etnie, gen, religie sau credință, identitate de gen și orientare sexuală;

4.1.3.3. articolul 7 din Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 al Parlamentului European și al Consiliului⁽⁵⁾ privind dispozițiile comune (RDC 2014-2020) să fie încorporat în noua propunere de RDC 2021-2027, așa cum a recomandat CESE în trecut, și acest principiu să fie integrat direct în textul principal al Regulamentului propus privind FEDR. Și accesibilitatea pentru PCH ar trebui considerată condiție prealabilă pentru ca programele să beneficieze de fonduri UE;

4.1.3.4. instituțiile UE să integreze aspectele legate de egalitate în cazul PCH în toate politicile economice, sociale și de mediu ale UE, mai ales în Strategia privind egalitatea de gen, în Garanția pentru tineret, în Noua ordine ecologică, în Garanția pentru copii și în viitoarea Carte verde privind îmbătrânirea;

4.1.3.5. CE să promoveze conformitatea legislației statelor membre privind capacitatea juridică cu CNUDPH⁽⁶⁾ și să faciliteze schimbul de expertiză între statele membre.

4.2. Asigurarea participării depline și a liberei circulații

4.2.1. Persoanele cu handicap (PCH) sunt încă împiedicate să își exercite dreptul la libera circulație în UE din cauza lipsei recunoașterii armonizate a evaluării handicapului și a incapacității de a transfera dreptul la servicii de asistență și indemnizații în cazul mutării într-un alt stat membru. Și continuarea instituționalizării, lipsa investițiilor în serviciile comunitare și lipsa generală de accesibilitate a serviciilor de bază împiedică participarea persoanelor cu handicap în societate. Prin urmare, CESE recomandă următoarele:

4.2.2. CE să propună o directivă care să armonizeze recunoașterea evaluării handicapului pentru persoanele care se deplasează între statele membre. Prin această directivă, instituțiile UE trebuie să protejeze dreptul PCH la liberă circulație, asigurând portabilitatea prestațiilor de securitate socială. În acest scop, fie statul membru din care provine PCH va vărsa indemnizațiile sociale în continuare, fie acestea vor fi preluate de noul stat de rezidență, fie va exista o tranziție treptată între aceste regimuri. Trebuie asigurate drepturi echivalente și dreptul de acces la servicii pentru PCH care se mută într-un alt stat membru. Acest lucru trebuie realizat într-o manieră coordonată, care să faciliteze transferabilitatea rapidă și ușoară a acestor drepturi⁽⁷⁾, inclusiv asistența personală;

⁽⁵⁾ Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime, precum și de stabilire a unor dispoziții generale privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1083/2006 al Consiliului (JO L 347, 20.12.2013, p. 320).

⁽⁶⁾ Comentariul general nr. 1 al Comitetului pentru drepturile persoanelor cu handicap (2014) privind recunoașterea egală în fața legii.

⁽⁷⁾ Recomandările Comitetului CNUDPH, articolul 18.

4.2.2.1. instituțiile UE să garanteze că fondurile UE nu sunt utilizate niciodată pentru a continua instituționalizarea PCH⁽⁸⁾, ci sunt investite activ în servicii comunitare și în serviciile prestate în cadrul familiei. Este esențial ca tinerii care participă la Corpul european de solidaritate să nu fie repartizați în cadre instituționale care perpetuează segregarea. Investițiile ar trebui să vizeze și formarea lucrătorilor care lucrează în prezent în instituții de îngrijire comunitară, conformă cu principiile CNUDPH și concepută împreună cu PCH. CE ar trebui și să organizeze acțiuni extinse de sensibilizare cu privire la daunele pe care instituționalizarea le provoacă PCH, pentru a stimula tranziția statelor membre către alternative comunitare;

4.2.2.2. instituțiile UE să acorde prioritate accesului la cultură și divertisment prin utilizarea fondurilor UE, și anume prin promovarea și oficializarea utilizării cardului european pentru dizabilitate de către toate statele membre, prin intermediul finanțării din partea UE;

4.2.2.3. instituțiile UE să asigure furnizarea textelor în limbajul semnelor, în Braille și în format ușor de citit, atunci când li se solicită acest lucru, în dialogurile lor cu cetățenii;

4.2.2.4. prin politicile lor, instituțiile UE să ia măsuri de eliminare a tuturor obstacolelor care împiedică participarea politică a PCH și le răpește dreptul de a vota și de a candida la alegeri, mai ales în cazul persoanelor cu handicap intelectual și probleme de sănătate mintală, afectate în mod deosebit de discriminare. De asemenea, CE trebuie să asigure accesibilitatea deplină în procesul electoral. În acest scop, CE ar trebui să promoveze ideea ca toate statele membre să asigure participarea politică a cetățenilor cu handicap la procesele electorale naționale, regionale și locale;

4.2.2.5. instituțiile UE să adopte măsuri adecvate pentru a garanta că toate persoanele cu handicap își pot exercita toate drepturile consacrate în tratatele și legislația UE, să încurajeze măsuri fără caracter coercitiv, să sprijine luarea unor decizii pentru PCH și să asigure libertatea și securitatea pentru toate PCH;

4.2.2.6. instituțiile UE să promoveze implicarea structurală a PCH și a OPCH, inclusiv a celor care lucrează pentru copiii cu handicap, în toate procesele decizionale, atât la nivel național, cât și la cel al UE, și să finanțeze consolidarea capacității OPCH. CE și alte organe ale UE ar trebui, de asemenea, să se asigure că persoanele cu handicap pot participa cu ușurință la consultările publice.

4.3. Obținerea accesului în toate mediile

4.3.1. Spațiile publice, clădirile, mijloacele de transport și tehnologiile inaccesibile încă împiedică prea multe PCH să aibă un rol activ în societate, reprezentând o amenințare pentru siguranța lor. Prin urmare, CESE recomandă următoarele:

4.3.1.1. CE să întreprindă acțiuni concrete pentru crearea unui Consiliu european pentru acces, similar cu *Access Board* al SUA, pentru a monitoriza punerea în aplicare a legislației UE privind accesibilitatea și pentru a facilita elaborarea de standarde și orientări în materie de accesibilitate, schimbul de bune practici și participarea semnificativă a OPCH în domeniul accesibilității;

4.3.2. instituțiile UE însele să depună eforturi de realizare a celor mai înalte standarde de acces în infrastructura fizică, servicii și în cadru digital și să asigure accesul deplin al PCH la toate site-urile web și formularele de contact ale administrației UE;

4.3.2.1. instituțiile UE să utilizeze instrumente legislative și de alt tip, cum ar fi standardizarea, pentru a elimina disparitățile neacoperite de Actul european privind accesibilitatea, cu scopul de a armoniza standardele minime de accesibilitate în toate aspectele mediului construit⁽⁹⁾, atât în mediul urban, cât și în zonele rurale, fără a omite dispozițiile privind persoanele cu dizabilități intelectuale și/sau psihosociale;

⁽⁸⁾ CNUDPH, articolul 19 și Comentariul general nr. 5.

⁽⁹⁾ CNUDPH, articolele 9 și 20.

4.3.2.2. CE să revizuiască, să extindă și să consolideze drepturile pasagerilor cu handicap, de exemplu prin publicarea unei noi propuneri legislative privind transportul multimodal și revizuirea Regulamentului (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului existent privind drepturile pasagerilor cu handicap pe durata călătoriei pe calea aerului⁽¹⁰⁾ existent privind drepturile pasagerilor cu handicap pe durata călătoriei pe calea aerului, să elimine, să armonizeze și să definească în detaliu cazurile de „refuz la îmbarcare” și să îmbunătățească alte regulamente existente;

4.3.2.3. instituțiile UE să adopte o atitudine fermă pentru a elimina perioadele obligatorii de notificare prealabilă pentru asistența feroviară din noul Regulament al UE privind drepturile călătorilor din transportul feroviar;

4.3.2.4. CE să amelioreze în continuare accesul PCH la transportul feroviar⁽¹¹⁾, garantând că statele membre asigură accesul la toate platformele feroviare și facilitează accesul la vagoanele de tren, nu numai în cazul echipamentelor noi, ci adaptând și infrastructura existentă;

4.3.2.5. CE să ofere îndrumări statelor membre despre modul de punere în aplicare a directivelor UE privind standardele minime comune pentru drepturile procedurale ale victimelor infracțiunilor sau ale persoanelor suspectate ori acuzate de infracțiuni, în ceea ce privește handicapul⁽¹²⁾, inclusiv formarea privind drepturile PCH pentru agenții implicați în accesul la justiție. OPCH ar trebui considerate entități colaboratoare și ar trebui să aibă un statut specific, care să le confere legitimitate în instanță;

4.3.2.6. CE să se asigure că garantarea accesului este un criteriu de eligibilitate pentru accesarea fondurilor UE⁽¹³⁾;

4.3.2.7. CE să investească în cercetare pentru dezvoltarea unor noi tehnologii și dispozitive de asistență pentru PCH;

4.3.2.8. accesibilitatea să fie gândită și din perspectiva durabilității, de exemplu în construcții și transporturi, și drept condiție prealabilă pentru realizarea unei Europe mai ecologice pentru toți;

4.3.2.9. CE să sprijine statele membre în îmbunătățirea accesibilității mediului nou construit și a celui existent, în special a locuințelor, și în îmbunătățirea formării personalului din toate rețelele de transport în ceea ce privește asistența pentru acces;

4.3.2.10. statele membre să fie sprijinite de CE pentru a garanta că PCH au acces și sunt susținute pentru a-și permite să aibă acces la dispozitive, tehnologii și servicii de asistență, indiferent de țara UE în care acestea sunt oferite;

4.3.2.11. CE să sprijine statele membre în garantarea faptului că achizițiile publice asigură accesul PCH în calitate de cetățeni, beneficiari și funcționari publici;

4.3.2.12. CE să ofere statelor membre sprijinul necesar pentru transpunerea corectă și în timp util a Directivei privind accesibilitatea site-urilor web.

⁽¹⁰⁾ Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iulie 2006 privind drepturile persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă pe durata călătoriei pe calea aerului (JO L 204, 26.7.2006, p. 1).

⁽¹¹⁾ La următoarea revizuire a Regulamentului (UE) nr. 1300/2014 al Comisiei din 18 noiembrie 2014 privind specificațiile tehnice de interoperabilitate referitoare la accesibilitatea sistemului feroviar al Uniunii pentru persoanele cu handicap și persoanele cu mobilitate redusă (JO L 356, 12.12.2014, p. 110).

⁽¹²⁾ CNUDPH, articolul 13.

⁽¹³⁾ JO C 62, 15.2.2019, p. 83.

4.4. Promovarea locurilor de muncă și a formării profesionale de calitate

4.4.1. Rata de ocupare a persoanelor cu handicap rămâne disproporționat de scăzută comparativ cu cea a persoanelor fără handicap, aceasta ajungând la 48,1 %, comparativ cu 73,9 %. Gradul de ocupare a forței de muncă în rândul femeilor cu handicap este considerabil mai scăzut ⁽¹⁴⁾. Prin urmare, CESE recomandă următoarele:

4.4.2. CE să propună măsuri de armonizare a cerințelor din întreaga UE cu privire la ceea ce angajatorii sunt obligați să ofere și, la rândul lor, ce sprijin trebuie să primească din partea guvernelor pentru a asigura amenajări corespunzătoare lucrătorilor cu handicap ⁽¹⁵⁾;

4.4.3. instituțiile UE să devină modele de angajare a persoanelor cu handicap, prin creșterea proporției de angajați cu handicap în instituțiile sale și în administrația UE;

4.4.3.1. CE să studieze eficacitatea sistemelor de cote pe care multe state membre le utilizează pentru a promova ocuparea forței de muncă în rândul persoanelor cu handicap, în vederea promovării bunelor practici și a eventualei introduceri a unui astfel de sistem pentru administrația UE;

4.4.3.2. instituțiile UE să ia măsuri pentru a investi fonduri UE în inițiative de formare, angajare și mobilitate profesională a PCH, sprijinind inclusiv antreprenoriatul social și întreprinderile din economia socială, promovând toate tipurile incluzive de ocupare a forței de muncă, în conformitate cu Convenția, și punând un accent deosebit pe tineri, femei, migranți, refugiați și lucrători vârstnici cu handicap ⁽¹⁶⁾. Ar trebui pus accentul pe sprijinirea persoanelor cu handicap în exercitarea opțiunii în domeniul lor de activitate și ar trebui realizate investiții și în reabilitare profesională, păstrarea locurilor de muncă, evoluția profesională și în politicile privind întoarcerea la muncă, cu accent pe dezvoltarea competențelor pentru profesiile emergente;

4.4.3.3. instituțiile UE și statele membre să convină asupra unei Garanții pentru persoanele cu handicap, asemănătoare Garanției pentru tineret, cu scopul de a ajuta PCH să ocupe locuri de muncă și să beneficieze de stagii, servicii de căutare a unui loc de muncă și de educație sau formare ulterioară; O inițiativă privind angajarea PCH ar trebui să aloce resurse financiare pentru sprijinirea acestui obiectiv;

4.4.3.4. CE să acorde statelor membre sprijinul necesar pentru a garanta punerea deplină în aplicare a Directivei (UE) 2019/1158 a Parlamentului European și a Consiliului ⁽¹⁷⁾ privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată a părinților și îngrijitorilor, permițându-le părinților PCH să aibă concedii speciale adecvate și formule flexibile de lucru, dar CE ar trebui să insiste ca PCH însele să beneficieze de aceeași flexibilitate;

4.4.3.5. procesul și legislația aferente semestrului european să fie utilizate ca instrumente pentru a garanta că lucrătorilor cu handicap li se plătește un salariu adecvat/convenit la același nivel cu angajații fără handicap și niciodată sub nivelul salariului minim. CE ar trebui să utilizeze fondurile UE pentru a revizui bunele practici și legislația în materie de ocupare a forței de muncă cu privire la reintegrarea și reabilitarea lucrătorilor care au primit concedii medicale lungi și care s-ar putea să fi dobândit un handicap;

4.4.3.6. CE să sprijine statele membre în reducerea riscurilor pe care le implică tranziția către piața muncii, oferind sisteme mai flexibile de prestații și indemnizații de handicap, pentru a evita pierderea plaselor de siguranță împotriva sărăciei și pentru stimularea ocupării forței de muncă;

4.4.3.7. CE să îndemne statele membre să acorde un sprijin mai susținut angajatorilor în a obține informații despre tehnologiile de asistență și a le finanța, astfel încât locurile de muncă să devină mai accesibile, iar orele de lucru mai flexibile în raport cu nevoile individuale. CE ar trebui să sprijine mai ales cercetarea menită să motiveze economic crearea unor locuri de muncă favorabile incluziunii persoanelor cu handicap;

⁽¹⁴⁾ <https://www.disability-europe.net/theme/employment>

⁽¹⁵⁾ CNUDPH, articolele 5 și 27.

⁽¹⁶⁾ CNUDPH, articolul 27.

⁽¹⁷⁾ Directiva (UE) 2019/1158 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată a părinților și îngrijitorilor și de abrogare a Directivei 2010/18/UE a Consiliului (JO L 188, 12.7.2019, p. 79).

4.4.3.8. CE să ofere statelor membre sprijinul necesar pentru a garanta punerea în aplicare pe deplin a Directivei 2000/78/CE al Parlamentului European și al Consiliului⁽¹⁸⁾, care interzice discriminarea în muncă. CE și statele membre ar trebui să procedeze și la adoptarea proiectului de directivă orizontală privind nediscriminarea în accesul la bunuri și servicii, întrucât discriminarea în acest domeniu poate duce la discriminare pe piața forței de muncă;

4.4.3.9. CE să sprijine statele membre în integrarea politicilor privind responsabilitatea socială a întreprinderilor și handicapul, pentru a integra handicapul în politicile întreprinderilor privind ocuparea forței de muncă. De asemenea, CE ar trebui să sprijine statele membre în promovarea includerii aspectelor privind handicapul și accesibilitatea în informațiile nefinanciare furnizate de companii;

4.4.3.10. CE să sprijine drepturile persoanelor cu handicap în întreaga Uniune, astfel încât ele să își poată exercita drepturile de muncă și sindicale în mod egal cu ceilalți cetățeni europeni. Acest lucru ar trebui realizat în cooperare cu partenerii sociali. În special, procesul european al cartelor diversității ar trebui să se axeze mai mult pe promovarea forței de muncă diversificate din perspectiva abilităților;

4.4.3.11. atunci când poartă un dialog social la nivelul UE și când încheie acorduri colective, partenerii sociali să aibă în vedere punerea în aplicare a CDPH și drepturile lucrătorilor și angajaților cu handicap, în consultare cu OPCH la nivelul UE.

4.5. *Asigurarea unei educații de calitate, favorabilă incluziunii, și a învățării pe tot parcursul vieții*

4.5.1. Accesul persoanelor cu handicap la sistemul tradițional de învățământ rămâne dificil, ducând deseori la medii de învățare segregate. În medie, PCH din UE sunt cu 13 % mai dispuse să părăsească timpuriu școala decât colegii lor fără handicap și au cu 14 % mai puține șanse să frecventeze învățământul terțiar⁽¹⁹⁾. Prin urmare, CESE recomandă următoarele:

4.5.2. instituțiile UE să investească fonduri europene în medii de învățare favorabile incluziunii, măsuri pentru copiii preșcolari, programe de învățare pe tot parcursul vieții și programe de formare, pentru a ajuta tranziția PCH de la educație la angajare. De asemenea, ar trebui facilitată mobilitatea în carieră pentru persoanele cu handicap;

4.5.2.1. instituțiile UE să întreprindă acțiuni specifice pentru a asigura incluziunea copiilor și a tinerilor cu handicap în propriul sistem al școlilor europene pentru copiii personalului UE;

4.5.2.2. CE să întreprindă acțiuni concrete pentru a spori participarea PCH la învățământul superior, oferind asistență pentru nevoile și costurile în materie de sprijin pe perioada studiilor sau a formării;

4.5.2.3. CE să ia măsuri pentru a crește accesibilitatea programelor Erasmus+ și pentru a spori participarea PCH, oferind asistență pentru nevoile și costurile în materie de sprijin pe perioada studiilor sau a formării în străinătate;

4.5.2.4. CE să ofere statelor membre asistența necesară pentru a forma personalul din școlile obișnuite și pentru a sprijini formarea asistenților de la clasă specializați în handicap, cu scopul de a favoriza includerea copiilor cu handicap în școlile obișnuite. Formarea ar trebui să se concentreze și asupra modului în care tehnologiile de asistență pot fi folosite pentru o mai bună integrare a elevilor cu handicap. De asemenea, ar trebui să se acorde atenție creării de condiții bune de lucru în clasă și reducerii dimensiunii claselor.

⁽¹⁸⁾ Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO L 303, 2.12.2000, p. 16).

⁽¹⁹⁾ ANED pe baza Eurostat 2016, persoane cu sau fără handicap (vârsta: 30-34 de ani), diferență de puncte procentuale.

4.6. *Combaterea precarității, a sărăciei și a excluziunii sociale*

4.6.1. Pentru PCH din UE există, în medie, o probabilitate mai mare cu 9 % să se confrunte cu sărăcia și excluziunea socială decât semenii lor fără handicap ⁽²⁰⁾. Prin urmare, CESE recomandă următoarele:

4.6.1.1. instituțiile UE să garanteze că noua Agendă cuprinde acțiuni specifice de promovare a unui sistem de protecție socială favorabil incluziunii și CE să stabilească orientări pentru statele membre privind un plan de protecție socială pentru PCH, care să le garanteze un nivel de trai adecvat ⁽²¹⁾. CE și statele membre ar trebui să se asigure că PCH, în special cele care au dobândit un handicap pe parcursul carierei și care au perioade de cotizare mai scurte la asigurările de pensii, beneficiază de protecție socială adecvată înainte și după vârsta de pensionare;

4.6.1.2. CE să ofere orientări cu privire la reforma indemnizațiilor pentru a sprijini costul suplimentar al dispozitivelor destinate PCH, al tehnologiilor de asistență, al cazării, al transportului etc. CE ar trebui să îndemne statele membre să fie mai flexibile, permițând PCH să își mențină indemnizațiile la intrarea pe piața muncii, pentru a echilibra cheltuielile disproporționate, a reduce riscul caracteristic sărăciei persoanelor încadrate în muncă și a stimula ocuparea forței de muncă;

4.6.1.3. CE să ofere orientări statelor membre cu privire la procedurile de evaluare a handicapului, pentru a garanta că persoanele cu afecțiuni rare sau cu deficiențe multiple nu sunt neglijate. De asemenea, CE trebuie să descurajeze puternic statele membre, prin intermediul semestrului european, să reducă prestațiile de invaliditate pentru cetățenii lor și să sporească astfel riscul de sărăcie și de excluziune socială. CE ar trebui să ceară statelor membre să revizuiască fondurile alocate prestațiilor de invaliditate pe tot parcursul vieții, pentru a garanta că PCH în vârstă și vârstnicii care ajung în situație de handicap nu își pierd accesul la drepturi;

4.6.1.4. cadrul de evaluare a situației sociale este adaptat pentru a integra evaluările specifice PCH, completând relațiile tot mai strânse dintre semestrul european și pilonul drepturilor sociale;

4.6.1.5. CE să ofere statelor membre sprijinul necesar pentru a pune în aplicare în mod corespunzător Recomandarea Consiliului privind prestațiile de securitate socială pentru contractele de muncă atipice și pentru a garanta că niciunei PCH, încadrată sau nu în muncă, nu i se refuză dreptul la acoperire medicală adecvată și alte drepturi;

4.6.1.6. CE să sprijine statele membre în încurajarea accesului la asistență medicală pentru PCH în mod egal cu alți cetățeni ⁽²²⁾;

4.6.2. CE să garanteze că PCH angajate în trecut, în prezent și în viitor în administrația UE sau membrii de familie afectați de un handicap și aflați în întreținerea acestora beneficiază de o asigurare de sănătate cuprinzătoare, care le asigură cea mai bună asistență medicală și calitate a vieții.

4.7. *Transformarea UE în susținătorul mondial al mesajului de a nu lăsa pe nimeni în urmă*

4.7.1. UE este cel mai mare donator de fonduri pentru dezvoltare din lume. În calitate de state părți la CNUDPH, UE și statele membre ar trebui să promoveze drepturile persoanelor cu handicap în acțiunile lor externe. Prin urmare, CESE recomandă următoarele:

4.7.2. instituțiile UE să acționeze pentru a garanta că toate acțiunile finanțate de UE în țările terțe respectă principiile generale ale CNUDPH, menționate la punctul 3.1;

⁽²⁰⁾ EU-SILC 2016.

⁽²¹⁾ CNUDPH, articolul 28.

⁽²²⁾ Recomandările Comitetul pentru drepturile persoanelor cu handicap, alineatul (63).

4.7.2.1. instituțiile UE să adopte măsuri pentru a garanta că țările candidate și potențial candidate la aderarea la UE dispun de un nivel de protecție a drepturilor PCH egal cu cel al statelor membre ale UE. De asemenea, CE ar trebui să se asigure că instrumentele financiare de asistență pentru preaderare sunt utilizate pentru a le îmbunătăți situația;

4.7.2.2. CE să sensibilizeze publicul în privința CNUDPH și a nevoilor persoanelor cu handicap, inclusiv accesibilitatea, în domeniul ajutorului de urgență și umanitar și în privința problemelor legate de handicap în cadrul delegațiilor UE;

4.7.2.3. instituțiile UE să se asigure că există o monitorizare clară a Consensului european privind dezvoltarea și să sprijine includerea indicatorilor privind handicapul ai Comitetului de asistență pentru dezvoltare (CAD) al OCDE în programele, proiectele și activitățile UE în materie de cooperare din întreaga lume;

4.7.2.4. instituțiile UE să garanteze protecția drepturilor PCH și acordarea unui sprijin suficient și adecvat celor care ajung în UE ca solicitanți de azil sau refugiați sau asigurarea sprijinului pentru persoanele care au dobândit un handicap în cursul refugerii;

4.7.2.5. CE să sprijine statele membre în abordarea aspectelor de legate de handicap în dialogurile cu țările terțe. De asemenea, CE ar trebui să depună eforturi pentru a încuraja acordul și angajamentul pe teme de handicap în forurile internaționale (ONU, Consiliul European, OCDE);

4.7.2.6. CE să sprijine statele membre, având în vedere Brexitul, pentru a se asigura că cetățenii din Uniunea Europeană care locuiesc în prezent în Regatul Unit și cei britanici din UE continuă să primească asistența oferită în prezent de țara lor de origine.

5. Guvernanță, punere în aplicare și monitorizare

5.1. Luând în considerare observațiile finale ale Comitetului pentru drepturile persoanelor cu handicap adresate către UE, CESE recomandă cu tărie ca fiecare instituție, agenție și organism al UE, respectiv Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene, Serviciul European de Acțiune Externă, Comitetul Regiunilor etc., și agențiile precum Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați să desemneze puncte focale pentru aspectele legate de handicap (PFH). De asemenea, ar trebui să fie introduse PFH în toate direcțiile generale ale CE. Întrucât aspectele legate de handicap au un caracter transversal, PFH central ar trebui să se afle în subordinea secretarului general al CE. Acest lucru va fi necesar pentru ca instituțiile UE să poată monitoriza punerea în aplicare a CNUDPH și a Agendei. De exemplu, CESE are propriul său PFH și un grup de studiu privind drepturile persoanelor cu handicap, susținut de Secretariatul Secțiunii SOC. De asemenea, CESE recomandă următoarele acțiuni:

5.2. întrucât în componența noii Comisii va exista un comisar cu un portofoliu în materie de egalitate, ar trebuie să existe un PFH în cadrul DG Justiție, pentru a-i acorda asistență în funcția sa. Acest lucru este de o importanță capitală;

5.3. sistemul actual reprezentat de Grupul la nivel înalt privind handicapul ar trebui înlocuit cu un Comitet pentru drepturile PCH, care ar trebui să aibă rolul de platformă pentru reuniuni periodice ale tuturor PFH situate în diferitele direcții, instituții și agenții, precum și în diferitele state membre. Acest comitet ar trebui să aibă dreptul de a monitoriza punerea în aplicare a Agendei la nivelul UE și al statelor membre, precum și de a oferi recomandări CE și guvernelor naționale;

5.4. CE trebuie să își revizuiască competențele comune cu statele membre care decurg din CNUDPH și legislația UE, pentru a stabili domeniile în care UE și statele membre pot conlucra în vederea punerii în aplicare. Acest lucru ar trebui realizat prin întocmirea unei declarații de competențe;

5.5. trebuie instituit un mecanism interinstituțional între CE, Parlament și Consiliu⁽²³⁾. Președinții celor trei instituții ar trebui să se reunească la începutul fiecărui mandat, pentru a demonstra angajamentul față de drepturile PCH. Trebuie creat un grup de lucru pe probleme de handicap în cadrul Consiliului, pentru a facilita un astfel de mecanism;

5.6. este nevoie ca instituțiile UE să includă în Agendă referințe clare, concrete și specifice și indicatori măsurabili, pentru a ține evidența lacunelor de aplicare și a măsura în mod eficient progresele realizate;

5.7. este necesar ca CE să se asigure că sunt planificate mecanisme de monitorizare eficiente pe parcursul conceperii propunerilor și inițiativelor legislative și că se alocă resurse și bugete suficiente în acest sens. Agenda ar trebui să includă un angajament clar de finanțare, cu o estimare a sumelor care trebuie alocate mecanismelor de monitorizare;

5.8. CE trebuie să pună la dispoziția Cadrului european de monitorizare a CNUDPH resurse corespunzătoare, pentru a asigura funcționarea sa independentă și adecvată;

5.9. instituțiile UE trebuie să implice în mod activ și pe deplin organizațiile care reprezintă PCH și organizațiile societății civile în elaborarea, punerea în aplicare și guvernarea Agendei 2020-2030⁽²⁴⁾. Și OPCH ar trebui să fie consultate și implicate în mod continuu în conceperea, adoptarea, punerea în aplicare și monitorizarea actelor legislative, a politicilor și a programelor care rezultă din această Agendă și ar trebui să aibă acces la resurse care să susțină implicarea lor semnificativă. Procesele de consultare ar trebui să fie, de asemenea, inteligibile și pe deplin accesibile pentru persoanele cu handicap;

5.10. este nevoie ca CE să ia măsuri adecvate pentru a garanta că Eurostat, în colaborare cu autoritățile statistice naționale și cu reprezentanții OPCH, elaborează un sistem de indicatori privind drepturile omului și un sistem de colectare de date complete și comparabile privind egalitatea (văzută din perspectiva handicapului), referitoare la situația PCH în UE, și publică și analize mai relevante și amănunțite privind handicapul. Acestea ar trebui să țină seama de caracterul intersectorial al problemelor și experiențelor PCH, cum ar fi cele legate de gen, vârstă, statutul de azilant sau migrant, apartenența la o minoritate etnică, diferitele tipuri de handicap și modul în care acestea afectează bunăstarea și rezultatele obținute⁽²⁵⁾. Este necesar să se colecteze și date privind numărul de PCH instituționalizate și de copii cu handicap care trăiesc în afara gospodăriilor;

5.11. CE trebuie să îndemne statele membre, prin intermediul semestrului european, să își elaboreze propriile strategii naționale în materie de handicap și să abordeze punerea în aplicare a CNUDPH în programele naționale de reformă;

5.12. este nevoie ca CE să pună la dispoziția Cadrului european de monitorizare a CNUDPH toate mijloacele, resursele umane și sprijinul financiar necesare pentru a se asigura că acesta își poate îndeplini sarcinile în conformitate cu articolul 33 alineatul (2) din CNUDPH.

6. Comunicare și diseminare⁽²⁶⁾

6.1. Instituțiile UE ar trebui să facă cunoscute obstacolele cu care se confruntă încă PCH, să distrugă stereotipurile și să colaboreze cu administrațiile naționale și regionale pentru a garanta că aceste informații ajung la factorii decizionali și alte părți interesate de la toate nivelurile. CE ar trebui să sprijine activitatea organizațiilor care reprezintă persoanele cu handicap la nivelul UE și a ONG-urilor active în domeniu.

6.2. CE ar trebui să dezvolte campanii și cursuri de formare care să sensibilizeze opinia publică cu privire la drepturile PCH, vizând publicul larg, factorii decizionali și pe cei politici, personalul entităților publice și private, PCH și familiile lor etc. Statele membre ar trebui încurajate de CE să desfășoare campanii asemănătoare.

⁽²³⁾ Recomandările Comitetului pentru drepturile persoanelor cu handicap către UE în 2015.

⁽²⁴⁾ CNUDPH, Comentariu general.

⁽²⁵⁾ CNUDPH, articolul 31.

⁽²⁶⁾ CNUDPH, articolul 8.

6.3. CE și statele membre ar trebui să acorde o atenție deosebită evidențierii discriminării multiple și intersectoriale cu care se confruntă anumite grupuri de PCH, mai ales femeile și fetele, persoanele LGBTI și minoritățile etnice.

Bruxelles, 11 decembrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Populismul și drepturile fundamentale – zonele suburbane și rurale”**(aviz din proprie inițiativă)**

(2020/C 97/07)

Raportor: **Karolina DRESZER-SMALEC**Coraportor: **Jukka AHTELA**

Decizia Adunării Plenare	20.2.2019
Temei juridic	Articolul 32 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	27.11.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	11.12.2019
Sesiunea plenară nr.	548
Rezultatul votului	145/3/6
(voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. Ponderea partidelor populiste a crescut semnificativ la alegerile europene din 2019. Populismul conduce la subminarea stabilității instituțiilor politice, la continua fragmentare și polarizare a comunităților și la un mediu tot mai riscant pentru deciziile de investiții ale întreprinderilor.

1.2. Cauzele succesului mișcărilor și partidelor populiste sunt multiple. În termeni foarte generali, populismul este determinat de procesele globalizării, care afectează toate tipurile de țări dezvoltate. Mai exact, populismul poate fi explicat atât prin factori culturali și identitari, cât și prin evoluțiile socioeconomice. În fine, amenințarea populistă este deosebit de pronunțată în „locurile care nu contează”⁽¹⁾, indiferent dacă se află la periferia sau în centrul Uniunii Europene.

1.3. Trebuie făcută o distincție clară între, pe de o parte, sentimentele de teamă, anxietate și furie care aruncă cetățenii în brațele partidelor populiste și, pe de altă parte, „antreprenorii politici” care încearcă în mod deliberat să transforme aceste temeri în câștiguri politice. Trebuie luată în considerare cu toată seriozitatea nemulțumirea cetățenilor, care este adesea întemeiată. Nu este același lucru cu retorica liderilor populști, care încearcă să profite de această nemulțumire.

1.4. Geografia nemulțumirii combină clivajul *Nord-Sud* de la nivelul continentului și clivajul *Est-Vest* de la nivelul UE cu clivajul *centru-periferie*, de la nivelul fiecărui stat membru în parte. În diverse locuri, nemulțumirea este generată de diverse tipuri de probleme. Ca să aibă șorți de izbândă, strategiile de combatere a acestui fenomen trebuie să țină seama de aceste complexități. CESE consideră că, pentru abordarea cauzelor profunde ale populismului, este esențială formarea de alianțe între autoritățile locale, organizațiile societății civile, partenerii sociali și alți actori, de exemplu liderii locali și mișcările sociale.

1.5. Cu cât beneficiază mai puțin de pe urma succesului poliilor de creștere economică din țările lor, cu atât mai pronunțată tinde să devină atitudinea negativă a cetățenilor față de elitele aflate la conducere, față de sistemele de partide politice și față de stilurile de viață postmoderniste. Activiștii din societatea civilă sunt adesea considerați ca făcând parte din aceste grupuri, fapt ce consolidează atitudinile negative față de ei.

⁽¹⁾ Andrés Rodríguez-Pose 2018, *The revenge of the places that don't matter (and what to do about it)* (Răzbunarea locurilor care nu contează și ce-ar fi de făcut), p. 32 (LSE Research online): http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf

1.6. Situația devine deosebit de gravă pentru societatea civilă atunci când populații ajung la putere și au o influență hotărâtoare asupra agendelor guvernamentale, alunecând pe panta autoritarismului. Organizațiile societății civile (OSC) sunt grav amenințate nu numai prin restrângerea spațiilor disponibile pentru activitățile lor, ci și prin amenințări și persecuții personale.

1.7. CESE consideră că, pentru a răspunde acestor evoluții, ar trebui consolidată educația civică cu privire la principiile democrației, drepturile fundamentale și statul de drept. Comitetul trimite la recomandarea sa din Avizul „Consolidarea în continuare a statului de drept în cadrul Uniunii”⁽²⁾, adresată statelor membre – de a integra aceste subiecte în programele de învățământ din școli și universități – și Comisiei Europene – de a propune o strategie ambițioasă de comunicare, educare și sensibilizare a cetățenilor cu privire la drepturile fundamentale, statul de drept și democrație, precum și la rolul mass-mediei independente.

1.8. Având în vedere apetența populației pentru viziuni politice ambițioase și eficiente, CESE este convins că Uniunea Europeană ar trebui să propună discursuri despre un viitor dezirabil și să reînsoțească principiile-cheie care au jucat un rol important în proiectul european, cum ar fi parteneriatul și subsidiaritatea.

1.9. CESE sprijină rezoluția Parlamentului European referitoare la abordarea nevoilor specifice ale zonelor rurale, montane și îndepărtate [2018/2720(RSP)]⁽³⁾, care solicită să se „promoveze dezvoltarea socioeconomică, creșterea și diversificarea economiei, bunăstarea socială, protecția naturii și cooperarea și interconectarea cu zonele urbane pentru promovarea coeziunii și prevenirea riscului de fragmentare teritorială”. Astfel, Comitetul se alătură Parlamentului în pledoaria sa pentru adoptarea unui pact pentru satele inteligente, care să implice toate nivelurile de guvernare, în conformitate cu principiul subsidiarității.

1.10. CESE își reiterează recomandarea din Avizul pe tema „O democrație rezilientă cu ajutorul unei societăți civile puternice și diverse”⁽⁴⁾ referitoare la „crearea unui tablou de bord al democrației, care (...) să reflecte condițiile-cadru pentru activitatea societății civile și să genereze recomandări specifice de reformă”.

1.11. Autoritățile ar trebui să adopte o abordare a politicilor bazată pe drepturile omului⁽⁵⁾ – în special a politicilor de reformă economică, bazate pe evaluări sistematice ale impactului asupra drepturilor omului⁽⁶⁾. Aceasta ar trebui să fie premisa unor dezbateri desfășurate la nivel național în cunoștință de cauză și favorabile incluziunii și a ajustării opțiunilor politice, precum și a punerii în aplicare fără sincope a reformelor.

1.12. CESE solicită să se pună un accent mai puternic pe noile activități economice care apar în zonele rurale, multe dintre ele fiind bazate pe principiile reciprocității și griji față de ceilalți. Comitetul încurajează măsurile vizând sprijinirea mai fermă și mai buna conectare a unor astfel de inițiative, pentru a se trece de la fazele izolate și experimentale la alianțe politice și sociale emancipatoare.

1.13. CESE îndeamnă UE și statele sale membre să consolideze infrastructura la nivel subnațional. Întreruperea conexiunilor de transport public și închiderea școlilor și a unităților medicale s-au numărat, cu siguranță, printre motivele care au stat la baza protestelor populiste ce au avut loc în Europa.

1.14. Instituțiile UE ar trebui să optimizeze consolidarea capacităților pentru OSC europene, naționale și locale și să le doteze cu resurse pentru a le ajuta să își extindă sfera de acțiune și să-și îmbunătățească calitatea acțiunilor. Organizațiile societății civile joacă un rol important în recunoașterea și satisfacerea nevoilor comunităților. Ele sunt afectate în mod deosebit de deteriorarea statului de drept, a drepturilor fundamentale și a democrației.

⁽²⁾ Avizul CESE pe tema „Consolidarea în continuare a statului de drept în cadrul Uniunii – Situația actuală și posibile etape ulterioare” (JO C 282, 20.8.2019, p. 39).

⁽³⁾ Rezoluția Parlamentului European din 3 octombrie 2018 referitoare la abordarea nevoilor specifice zonelor rurale, montane și îndepărtate (JO C 11, 13.1.2020, p. 15).

⁽⁴⁾ Avizul CESE pe tema „O democrație rezilientă cu ajutorul unei societăți civile puternice și diverse” (JO C 228, 5.7.2019, p. 24).

⁽⁵⁾ Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, *Principles and Guidelines for a Human Rights Approach to Poverty reduction Strategies* (Principii și orientări pentru o abordare a strategiilor de reducere a sărăciei din perspectiva drepturilor omului); <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/PovertyStrategiesen.pdf>

⁽⁶⁾ Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, *Guiding principles on human rights impact assessments of economic reforms* (Principii directe pentru evaluările impactului asupra drepturilor omului în cazul reformelor economice), 19 decembrie 2018, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/443/52/PDF/G1844352.pdf>

2. Observații generale

2.1. Ponderea partidelor populiste a crescut semnificativ la alegerile europene din 2019. CESE este deosebit de îngrijorat de aceste evoluții și solicită inițiative majore pentru abordarea lor, începând cu eforturile de a înțelege mai bine ce le-a provocat.

2.2. CESE consideră că ar trebui să se acorde o atenție specială situației organizațiilor societății civile, care sunt grav afectate de deteriorarea statului de drept, a drepturilor fundamentale și a democrației. OSC se confruntă în prezent, în multe țări, cu o restrângere a spațiului dedicat activităților lor. Totodată, creșterea în continuare a nivelului populismului poate să presupună un nivel mai redus de stabilitate economică și o guvernare și politici mai ineficiente, cu efecte negative asupra investițiilor.

2.3. CESE s-a arătat deja deosebit de îngrijorat de „deteriorarea situației drepturilor omului, de deriva populistă și autoritară care se răspândește și de riscul pe care aceasta îl prezintă pentru calitatea democrației și protecția drepturilor fundamentale”⁽⁷⁾. Comitetul a solicitat instituțiilor europene „să adopte o abordare proactivă și preventivă în cadrul activității lor politice, pentru a anticipa și pentru a evita eventualele probleme”.

2.4. În avizul său din proprie inițiativă pe tema „O democrație rezilientă cu ajutorul unei societăți civile puternice și diverse”⁽⁸⁾, CESE a subliniat că, în opinia sa, societatea civilă joacă un rol esențial „în menținerea democrației liberale în Europa” și că „[n]umai o societate civilă puternică și diversă poate apăra democrația și libertatea și poate proteja Europa de tentațiile autoritarismului”.

2.5. Mai multe dimensiuni trebuie luate în considerare pentru a înțelege pe deplin fenomenul populismului. Pentru a identifica sursa populismului, unii observatori fac apel, în primul rând, la factorii culturali. Deși nu neglijează importanța acestor factori, alții susțin că principala cauză a populismului în creștere, de natură socioeconomică, decurge din complexitatea procesului globalizării.

2.6. Multe preocupări care stau la baza nemulțumirii populației sunt întemeiate și necesită soluții politice. Trebuie să se facă distincție între aceste preocupări legitime și încercările anumitor „antreprenori politici” de a valorifica nemulțumirea și de a o utiliza pentru obținerea unor câștiguri electorale, prin propuneri demagogice și nerealiste.

2.7. Printre cei mai importanți factori care explică receptivitatea la populism se numără: vârsta (avansată), nivelul de educație (scăzut), bunăstarea relativă (scăzută), șomajul (ridicat) și tipul de contract de angajare (atipic, cu durată determinată). Prevalența acestor factori socioeconomiци este mai mare în zonele rurale și în afara orașelor mari.

2.8. Votul pentru Brexit în Regatul Unit, mișcarea „Vestele galbene” din Franța și succesul AFD din Germania de Est, al Lega din Italia și al Partidului pentru lege și justiție din Polonia diferă din multe puncte de vedere. Totuși, ceea ce au în comun toate aceste evoluții este faptul că reflectă scăderea puternică a încrederii în instituții, politicieni și mass-media.

2.9. Cu cât beneficiază mai puțin de pe urma succesului poliilor de creștere economică din țările lor, cu atât mai pronunțată tinde să devină atitudinea negativă a cetățenilor față de elitele aflate la conducere, față de sistemele politice și față de stilurile de viață postmoderniste. Activiștii din societatea civilă sunt adesea considerați ca făcând parte din aceste grupuri, fapt ce consolidează atitudinile negative față de ei și are consecințe importante asupra funcționării OSC.

3. Factori generali și factori legați de spațiu care sunt determinanți în ceea ce privește populismul

3.1. Creșterea populismului poate fi explicată din două perspective principale. O perspectivă subliniază factorii culturali, precum formarea identității și modificările percepțiilor ca urmare a tendințelor de dezvoltare din ultimii 20-30 de ani. Cealaltă perspectivă evidențiază importanța factorilor socioeconomiци, ca principale cauze prin care se explică succesul

⁽⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Mecanismul european de control al respectării statului de drept și a drepturilor fundamentale” (JO C 34, 2.2.2017, p. 8).

⁽⁸⁾ Avizul CESE pe tema „O democrație rezilientă cu ajutorul unei societăți civile puternice și diverse” (JO C 228, 5.7.2019, p. 24).

populismului. Deși ambele explicații sunt relevante, factorii legați de economia politică sunt, evident, mai importanți atunci când se ia în considerare rolul spațiului și al teritoriului (⁹).

3.2. Populismul reprezintă o formă de manifestare specifică a așa-numitei „noi ere”, „schimbări epocale” sau „cotituri istorice”. Toate țările sunt afectate, mai mult sau mai puțin, de implicațiile acestei schimbări, indiferent de regiunea vizată. Toate dimensiunile majore ale ordinii sociale tind să se modifice – statul și, în egală măsură, piața sau comunitatea, adică societatea civilă.

3.3. Generat de procese de mercantilizare a relațiilor sociale și politice, populismul tinde să apară, în primul rând, la nivelul comunității. Comunitățile bazate pe opțiuni, precum asociațiile de interese, mișcările sociale și alte organizații ale societății civile suferă tot mai mult de dezorganizare. Ele depun mari eforturi pentru a supraviețui și a-și păstra membrii. Comunitățile de destin, precum familiile, vecinii și grupurile locale, suferă și ele din cauza fragmentării, a pierderii solidarității, a alienării și a disoluției.

3.4. Într-o lume tot mai complexă, o astfel de fragmentare socială și politică tinde să provoace nesiguranță, anxietate și căutarea unor răspunsuri fără echivoc. Adesea, comunitățile tradiționale nu mai pot oferi astfel de răspunsuri. Indiferent de vârstă și de clasa socială, multe persoane caută noi modalități de apartenență și identități sigure. „Antreprenorii politici” populiști s-au specializat în a oferi astfel de răspunsuri simple, adesea legate de o viziune retrogradă asupra unui trecut glorios, care ar trebui reconstruit.

3.5. Odată transpuse în programe politice care prezintă interes, asemenea soluții simple influențează, la rândul lor, domeniul politicii și statul – sisteme care sunt ele însele afectate de fragmentarea sistemelor de partide politice și de declinul încrederii în guvernare.

3.6. Cauzele generale prin care se explică populismul sunt consolidate și mai mult de fragmentarea teritorială ce afectează zonele rurale și suburbane. Populațiile de aici se simt rupte de dezvoltarea economică și de infrastructurile publice din domeniile transporturilor, sănătății, îngrijirii persoanelor în vârstă, educației și securității. Aceasta se traduce prin ponderea covârșitoare a atitudinilor antielitiste și a prejudecăților împotriva a ceea ce se consideră a fi un stil de viață cosmopolit.

4. Globalizarea și criza economică

4.1. Globalizarea a generat oportunități și amenințări, cele din urmă afectând mai grav zonele suburbane și rurale. Acest fenomen a condus la retragerea investițiilor din zonele respective și la un sentiment justificat de nesiguranță în fața riscurilor de delocalizare a infrastructurilor și a locurilor de muncă din industrie, însoțit de respingerea politicilor fiscale, considerate în general drept injuste și nu suficient de echitabile. La rândul lor, acordurile comerciale specifice, precum cel recent, cu Mercosur, au generat preocupări în unele state membre, deoarece sunt percepute ca punând în pericol mijloacele de trai ale agricultorilor europeni și modelul familial european de agricultură.

4.2. Această „economie politică a populismului” este analizată într-un raport elaborat pentru Grupul „Diversitate Europa” al CESE (¹⁰), în care se sugerează că „nivelurile mai ridicate ale veniturilor disponibile, ale ratei de ocupare a forței de muncă, ale cheltuielilor cu prestațiile sociale și ale PIB [sunt] toate asociate cu o cotă mai redusă a voturilor în favoarea populismului la nivel regional”. Scăderea veniturilor disponibile este asociată cu creșterea sprijinului pentru partidele populiste.

4.3. În pofida evoluțiilor în general pozitive în domeniul ocupării forței de muncă în Europa, șomajul, contractele de muncă atipice și marginalizarea socială și economică sunt deosebit de acute în rândul populației tinere, în multe state membre. Există riscul ca tinerii cu vârste cuprinse între 20 și 30 de ani să fie prima generație, de la crearea UE, care ar putea fi mai afectată decât cea de dinaintea apariției Uniunii. Cifrele Eurostat arată că 44 % dintre lucrătorii cu vârste între 19 și 24 de ani din Europa au numai contracte temporare, comparativ cu 14 %, la nivelul populației în ansamblu.

(⁹) *Societies outside Metropolises: the role of civil society organisations in facing populism* (Societățile în afara metropolelor: rolul organizațiilor societății civile în confruntarea cu populismul), CESE, Bruxelles, 2019: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-236-en-n.pdf>

(¹⁰) *Societies outside Metropolises: the role of civil society organisations in facing populism* (Societățile în afara metropolelor: rolul organizațiilor societății civile în confruntarea cu populismul), CESE, Bruxelles, 2019: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-236-en-n.pdf>

4.4. Zonele rurale, suburbane și periferice sunt, în general, mai vulnerabile la influența populismului, care propune un model ce pune la îndoială chiar factorii pe care s-a bazat recenta creștere economică: piețele deschise, migrația, integrarea economică și globalizarea ⁽¹¹⁾.

4.5. În contextul unei creșteri economice scăzute din punct de vedere structural, statele europene tind, în general, să aibă mai puține venituri și mai multe cheltuieli. Presiunea asupra cheltuielilor este determinată de la factori multipli, printre care și îmbătrânirea populației, ponderea datoriei și creșterea costurilor cu siguranța publică. În același timp, presiunea asupra veniturilor este generată de factori precum opțiunile de economie politică, politicile de austeritate și evaziunea fiscală sau evitarea obligațiilor fiscale. Drept urmare, penuria de resurse publice pune presiune asupra statelor, în rolurile lor de responsabili în domeniul politicilor redistributive, care sunt esențiale pentru asigurarea drepturilor sociale și economice. Investitorii publici și privați se îndepărtează de rețeaua industrială, în special în zonele rurale și suburbane, ceea ce dă naștere, în anumite sectoare ale populației, unui sentiment de marginalizare și abandon din partea structurilor statului și a serviciilor publice.

4.6. CESE solicită autorităților europene și naționale să considere caracterul incluziv, accesul la drepturi și menținerea rețelelor economice și industriale, precum și resursele de forță de muncă drept criterii-cheie pentru politicile economice, de coeziune și teritoriale.

5. Rolul migrației

5.1. La fel ca globalizarea, migrația este un fenomen care afectează toate țările, mai dezvoltate sau mai puțin dezvoltate. Este puțin probabil ca el să dispară: dimpotrivă, ar putea să se extindă cu timpul. Presiunea tot mai mare exercitată de mișcările populiste complică sarcina statelor membre – care însă rămâne obligatorie – în ceea ce privește ajungerea la un consens asupra unei politici europene juste, caritabile și responsabile în domeniul migrației și azilului, care să respecte legislația internațională privind drepturile omului.

5.2. Retorica populistă nu vizează, așa cum ar fi rațional, aspectele normative ale politicilor în domeniul migrației. Ea îi stigmatizează direct pe migranți, calificându-i drept criminali, teroriști sau invadatori, ceea ce creează o atmosferă favorabilă atacurilor directe împotriva lor.

5.3. În ceea ce privește migrația, cele mai importante diferențe din punct de vedere geografic au legătură cu deosebirile de la nivelul sistemelor de protecție socială și al piețelor forței de muncă. Sistemele de protecție socială și piețele forței de muncă pot fi relativ deschise pentru imigranți în unele țări, dar închise și cu caracter exclusiv în altele. Odată cu sosirea unui număr mare de migranți, reacțiile acelor segmente ale populației locale care sunt marginalizate sau îngrijorate că vor deveni marginalizate diferă în funcție de tipul de economie politică.

5.4. În unele țări și în anumite zone din acestea, există o temere privind suprasolicitarea sistemelor de protecție socială, iar în altele migranții sunt percepuți drept concurenți pe piața forței de muncă. Dintr-o perspectivă subiectivă, migranții pot reprezenta o provocare în ceea ce privește furnizarea de locuri de muncă stabile sau de prestații sociale. Temerile de acest tip pot fi foarte pronunțate în rândul persoanelor care locuiesc în zone rurale sau suburbane.

5.5. Toate acestea constituie o multitudine de cauze potențiale ale extinderii mișcărilor populiste, pe care guvernele naționale, instituțiile Uniunii Europene și organizațiile societății civile ar trebui să le ia în considerare atunci când elaborează strategii de ripostă adecvate, de natură politică și/sau economică. La fel de important este și faptul că, în unele zone din UE, sentimentele legate de declinul social și de marginalizarea economică nu rezultă din imigrație, ci, mai degrabă, din emigrație. Mai ales în unele regiuni din Europa de Est, plecarea profesioniștilor cu înaltă calificare a ajuns la cote dramatice, afectând structura socioeconomică a țărilor respective.

5.6. CESE respinge ideea potrivit căreia există concurență pentru resursele publice între migranți și populațiile locale. El solicită organizațiilor societății civile să își intensifice activitățile menite să contracareze teama și anxietatea prezente în rândul anumitor categorii de populație. De asemenea, CESE solicită crearea unor programe educaționale și sociale care să abordeze gama de motive care duc la populism, în special în zonele îndepărtate ale UE. Ar trebui să se ofere mai mult sprijin platformelor și rețelelor naționale și europene ale societății civile, pentru a obține o imagine mai detaliată a acestui fenomen și pentru a încuraja diseminarea unor informații fiabile și a unor activități educaționale destinate unei mai bune înțelegeri a acestuia.

⁽¹¹⁾ Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)* (Răzbunarea locurilor care nu contează și ce-ar fi de făcut), p. 32 (LSE Research online): http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf

6. Geografia nemulțumirii

6.1. Partidele populiste au obținut un succes peste medie în zonele rurale și periferice postindustriale din UE ⁽¹²⁾. Acest lucru este valabil atât în cazul votului pentru Brexit în Regatul Unit, cât și în Austria, unde candidatul FPÖ a obținut 62 % din voturile din mediul rural, la alegerile prezidențiale din mai 2018.

6.2. Geografia nemulțumirii combină clivajul Nord-Sud de la nivelul continentului și clivajul Est-Vest de la nivelul UE cu clivajul centru-periferie, de la nivelul fiecărui stat membru în parte. Populismul s-a extins în timp pe baza acestei fragmentări multiple a societăților și teritoriilor. Politicile privind infrastructurile și transporturile au, prin urmare, o importanță deosebită, întrucât asigură continuitatea teritorială și constituie o condiție materială esențială pentru accesul cetățenilor la drepturile civile, politice, economice și sociale.

6.3. CESE recomandă autorităților europene și naționale să considere politicile privind transporturile, infrastructura și conexiunea internet drept mijloace de combatere a populismului. Autoritățile ar trebui să configureze aceste politici, precum și politicile de coeziune, sociale și de reducere a sărăciei, printr-o abordare bazată pe drepturile omului ⁽¹³⁾. Ele ar trebui, de asemenea, să se asigure că politicile, în special politicile de reformă economică, sunt bazate pe evaluări sistematice *ex ante* și *ex post* ale impactului asupra drepturilor omului ⁽¹⁴⁾, pentru a facilita dezbateri în cunoștință de cauză și incluzive, la nivel național, cu privire la arbitraj și la ajustarea opțiunilor politice.

6.4. Una dintre consecințele fragmentării sociale, economice și teritoriale este creșterea *de facto* a unei mari părți a populației care este privată de drepturi politice, în zonele suburbane și rurale. Aceasta îmbracă forma unui nivel ridicat de absentism, a respingerii democrației reprezentative și a organismelor intermediare, inclusiv a partidelor politice și a sindicatelor, precum și a sprijinului acordat mișcărilor populiste radicale. CESE consideră că, pentru a aborda aceste evoluții, ar trebui consolidată educația civică cu privire la principiile democrației, drepturile fundamentale și statul de drept. Comitetul trimite la recomandarea sa din Avizul „Consolidarea în continuare a statului de drept în cadrul Uniunii” ⁽¹⁵⁾, adresată statelor membre – de a integra aceste subiecte în programele de învățământ din școli și universități – și Comisiei Europene – de a propune o strategie ambițioasă de comunicare, educare și sensibilizare a cetățenilor cu privire la drepturile fundamentale, statul de drept și democrație.

6.5. Tocmai ca urmare a intersecției politicilor privind identitatea, apartenența, recunoașterea și redistribuirea, trebuie să se țină seama de faptul că religia, dinamica genului, locul și identitatea culturală sunt importante, la fel ca și interesele de clasă și inegalitățile. Găsirea unor alternative la căderea în capcana forțelor politice regresive nu este simplă. Sunt necesare noi campanii și discursuri. O modalitate deosebit de importantă de a realiza acest lucru constă în luarea în considerare a numeroaselor activități economice noi care apar în zonele rurale, pe baza principiilor comunității, reciprocității și grijii față de ceilalți. Sarcina constă, așadar, în conectarea acestora, depășind fazele izolate și experimentale și conectându-le între ele și cu alianțele politice emancipatoare.

7. Modul în care societatea civilă din afara marilor orașe este afectată de populism

7.1. Societatea civilă este profund afectată de ascensiunea mișcărilor și a partidelor populiste în Europa și la diferite niveluri teritoriale. Întrucât, în multe părți din Europa, spațiile politice sunt tot mai afectate de propaganda autoritară, de atitudini xenofobe și rasiste și de violența fascistă, mișcărilor sociale, sindicatele și asociațiile de întreprinderi, în egală măsură, sunt vizate în mod direct.

7.2. Pentru societatea civilă, situația a devenit deosebit de gravă în condițiile în care populații au câștigat putere și pot influența decisiv agendele guvernamentale. Atunci când ocupă poziții-cheie în parlament și guvern, partidele populiste tind să împingă societăți odinioară liberale în direcția regimurilor autoritare. Organizațiile societății civile sunt amenințate în foarte mare măsură de reducerea spațiilor disponibile pentru activitățile lor. În același timp, anumite ONG-uri

⁽¹²⁾ Caroline de Gruyter, *Commentary: The revenge of the countryside* (Comentariu: răzbunarea spațiului rural), 21 octombrie 2016.

⁽¹³⁾ Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, *Principles and Guidelines for a Human Rights Approach to Poverty reduction Strategies* (Principii și orientări pentru o abordare a strategiilor de reducere a sărăciei din perspectiva drepturilor omului), <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/PovertyStrategiesen.pdf>.

⁽¹⁴⁾ Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, *Guiding principles on human rights impact assessments of economic reforms* (Principii directoare pentru evaluările impactului asupra drepturilor omului în cazul reformelor economice), 19 decembrie 2018, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/443/52/PDF/G1844352.pdf>

⁽¹⁵⁾ Avizul CESE pe tema „Consolidarea în continuare a statului de drept în cadrul Uniunii – Situația actuală și posibile etape ulterioare” (JO C 282, 20.8.2019, p. 39).

nerecunoscute sau false, care sunt create „de sus” și care pretind adesea că sunt profund democratice, restrâng și mai mult libertatea de mișcare a organizațiilor existente ale societății civile.

7.3. Chestiunea măsurii în care societatea civilă este afectată de populism în zonele rurale și suburbane este complexă. Deseori activiștii din zona rurală nu dispun de resursele esențiale pentru a construi tipurile de coaliții care sunt mai răspândite în zonele metropolitane. Acest lucru este valabil, de exemplu, și în cazul coalițiilor cu mișcările consumatorilor și ale activiștilor din domeniul alimentar de la nivel urban, care sunt adesea mai avansate în ceea ce privește politica alimentară durabilă. Lipsa unor mișcări sociale și a unor partide politice puternice, care să poată reprezenta interesele locuitorilor din zonele rurale, explică parțial succesul electoral al partidelor populiste de dreapta în Europa rurală.

8. Posibilități de combatere a populismului

8.1. Două seturi de politici sunt recomandate, ca instrumente de combatere a populismului. Primul este legat de amenințarea populistă în general și de instrumentele care ar putea fi utilizate de Uniunea Europeană. Al doilea set de recomandări se referă mai direct la anumite regiuni, zone rurale și suburbane.

8.2. Pentru a aborda populismul de la rădăcină, pot fi adecvate mai multe strategii. Prima privește modul în care politicienii și instituțiile îi contactează și îi tratează pe cei care suferă efectiv de pe urma dificultăților socioeconomice. Complexitățile sociale, economice și politice sunt de așa natură încât nicio instituție și nici UE nu poate găsi răspunsuri ușoare și clare, care să reducă aceste complexități prin revenirea la o situație socioeconomică anterioară idealizată. Axându-se pe abordarea cauzelor profunde ale populismului, politicienii și instituțiile ar trebui să demonteze retorica ce pretinde că propune astfel de răspunsuri imediate și infailibile, la probleme complexe.

8.3. Cea de-a doua strategie vizează direct imaginea și soarta Uniunii Europene. Printre numeroasele nemulțumiri resimțite de cei care sunt mai receptivi la propaganda populistă se numără absența unor proiecte politice cu adevărat dezirabile, care să propună o speranță credibilă într-un viitor mai bun, și a unor măsuri menite să îmbunătățească condițiile de viață de zi cu zi. Populiștii au folosit această nemulțumire pentru a propune o viziune retrogradă, ancorată într-un trecut aparent glorios. Pentru a supraviețui, Uniunea Europeană nu are altă opțiune decât să reinvie interesul cetățenilor pentru proiectul european.

8.4. Mitul fondator al UE nu mai este suficient pentru a-i atrage pe europeni. UE ar trebui să propună discursuri despre un viitor dezirabil și să reînsoțiească principiile-cheie care au jucat un rol major în proiectul european, cum ar fi parteneriatul și subsidiaritatea.

8.5. CESE solicită UE, statelor membre și tuturor părților interesate relevante să revitalizeze principiile subsidiarității și parteneriatului. După cum s-a menționat în recomandarea Grupului „Diversitate Europa” pe tema „Recâștigarea încrederii cetățenilor în UE”⁽¹⁶⁾, CESE consideră că ar trebui depuse eforturi „pentru a clarifica principiul subsidiarității pentru cetățeni și a explica faptul că UE respectă atât diversitatea culturală, cât și tradițiile locale”. Subsidiaritatea funcțională ar consta într-o implicare mai mare a organizațiilor societății civile în planificarea regională și în politicile regionale ale UE, la fel ca și în apărarea democrației, a justiției și a tratamentului egal al tuturor locuitorilor din zonele rurale și periferice. Subsidiaritatea teritorială ar legitima și mai mult autoritățile regionale și locale în ceea ce privește asumarea în comun a responsabilității în conceperea, punerea în aplicare și evaluarea politicilor structurale.

8.6. CESE recomandă consolidarea unui instrument pus în aplicare în contextul politicii europene de coeziune, și anume dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC). Actorii și cetățenii de la nivel local ar putea astfel să ia decizii cu privire la probleme care îi privesc direct și, prin urmare, ar contribui în mod substanțial la îmbunătățirea calității vieții lor.

8.7. Parteneriatul este esențial, atât în ceea ce privește comunicarea, cât și solidaritatea și ajutorul reciproc în rândul organizațiilor societății civile din diferite țări. Parteneriatul este la fel de important și în materie de formare de alianțe între autoritățile publice și grupurile societății civile, la nivel local.

⁽¹⁶⁾ *Regaining Citizens' Trust and Confidence in the EU: 7 priorities of the Diversity Europe Group* (Recâștigarea încrederii cetățenilor în UE: 7 priorități ale Grupului „Diversitate Europa”); Grupul „Diversitate Europa”.

8.8. UE și statele membre trebuie să își îmbunătățească răspunsurile la încălcările drepturilor fundamentale și ale statului de drept, generate de acțiuni ale mișcărilor populiste, inclusiv ale celor aflate la putere. CESE trimite la recomandarea sa din Avizul SOC/605 pe tema „O democrație rezilientă cu ajutorul unei societăți civile puternice și diverse”⁽¹⁷⁾, referitoare la „crearea unui tablou de bord al democrației, care (...) să reflecte condițiile-cadru pentru activitatea societății civile și să genereze recomandări specifice de reformă”, precum și la recomandările sale din Avizul SOC/627 pe tema „Consolidarea în continuare a statului de drept”⁽¹⁸⁾.

8.9. CESE recomandă integrarea considerațiilor din prezentul aviz în respectivul tablou de bord al democrației și într-un viitor mecanism de monitorizare a statului de drept. O comunicare atentă ar trebui să clarifice faptul că răspunsul UE și al statelor membre urmărește mai degrabă să abordeze încălcările drepturilor fundamentale și ale statului de drept la care duc anumite politici populiste, și nu să-i vizeze pe cetățenii care au votat pentru partide populiste și ale căror îngrijorări legitime trebuie să primească un răspuns prin politici echitabile, nediscriminatorii și eficiente.

9. În sprijinul unui răspuns local la problema populismului

9.1. Problema cu care se confruntă societatea civilă în zonele rurale nu ține neapărat de „restrângerea spațiului” de manifestare, ci de faptul că spațiul respectiv rămâne încă să fie creat. Răspunsul la creșterea populismului ar trebui să abordeze cauzele profunde ale nemulțumirii și să vină, pe cât posibil, de la nivel local. CESE încurajează măsurile care dau sentimentul că există interese și obiective comune în rândul diverselor grupuri de producători și consumatori din domeniul alimentar, dincolo de clivajele bazate pe clasă, gen, generație și încadrare urban-rural. Suveranitatea alimentară și multiplele chestiuni legate de dreptul la alimente și la un mediu sănătos sunt exemple de provocări specifice, care ar fi mai bine abordate prin consolidarea solidarității, a identității colective și a participării politice în Europa rurală.

9.2. În ceea ce privește creșterea gradului de participare a cetățenilor, statele membre care au în vedere consolidarea democrației directe prin intermediul referendumurilor locale ar trebui să fie conștiente de faptul că acesta este exact instrumentul promovat în prezent de partidele populiste din întreaga Europă. Democrația directă poate fi o sabie cu două tăișuri. Autoritățile locale și actorii societății civile ar trebui să ia măsurile corespunzătoare pentru a garanta că utilizarea lui este limitată la situațiile în care se preconizează că va aduce beneficii reale.

9.3. CESE consideră că formarea de alianțe între autoritățile locale, organizațiile societății civile, partenerii sociali și alți actori, de exemplu lideri locali și mișcări sociale locale, este esențială pentru abordarea cauzelor profunde ale populismului. Aceasta va face parte din eforturile de contracarare a impresiei locuitorilor din zonele rurale și suburbane că sunt lăsați în urmă. De asemenea, va consolida rolul partenerilor sociali, care, prin dialogul și acțiunile lor, pot contribui la reducerea disparităților, la atragerea de investiții economice și la dezvoltare.

9.4. Interesele și preocupările asociațiilor de întreprinderi mici, ale meșteșugarilor și fermierilor sunt la fel de importante. Acolo unde grupurile autoritare au câștigat puterea în administrații (locale), este posibil ca actorii economici să ezite să investească. În plus, migranții aflați în căutarea unui loc de muncă ar putea evita astfel de locuri, deși există acolo oportunități de angajare. Prin urmare, este important să se elimine acest cerc vicios din regiunile suburbane și rurale.

9.5. Încurajarea investițiilor publice și private în potențialul neexploatat al regiunilor considerate rămase în urmă constituie o abordare care merită mai multă atenție. Accentul pus pe transferuri sau pe bunăstare ar trebui completat de consolidarea oportunităților oferite regiunilor – ținând seama de contextele locale –, prin abordarea ineficiențelor și a blocajelor instituționale și prin măsuri de stimulare a formării, de promovare a antreprenoriatului și a asimilării de cunoștințe și a inovării⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ Avizul CESE pe tema „O democrație rezilientă cu ajutorul unei societăți civile puternice și diverse” (JO C 228, 5.7.2019, p. 24).

⁽¹⁸⁾ Avizul CESE pe tema „Consolidarea în continuare a statului de drept în cadrul Uniunii – Situația actuală și posibile etape ulterioare” (JO C 282, 20.8.2019, p. 39).

⁽¹⁹⁾ Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)* (Răzbunarea locurilor care nu contează și ce-ar fi de făcut), p. 32 (LSE Research online): http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf

9.6. Pentru a aborda cauzele profunde ale populismului, pe lângă factorii socioeconomici, trebuie analizați mai bine factori precum religia, dinamica genului, locul de reședință, identitatea culturală și educația. Găsirea de alternative la răspunsurile facile oferite de forțele politice regresive nu este un lucru simplu. Răspunsurile trebuie să fie adaptate la configurația specifică în care se întâlnesc dificultăți, în anumite situații locale.

9.7. Un alt mod de prezentare a realității ar putea ajuta și el la combaterea dezinformării amplificate de campaniile de pe platformele de comunicare socială, menite să submineze valorile europene și, astfel, să sprijine apariția unor afirmații și atitudini separatiste și naționaliste. Este important să se consolideze rolul mass-mediei tradiționale (televiziunea publică, ziarele independente), pentru a-și putea îndeplini rolul în furnizarea de informații obiective. Deși Comisia a acționat deja în acest sens [a se vedea COM(2018) 236], ar fi de dorit să existe un sentiment mai pregnant al urgenței.

9.8. CESE solicită să se pună un accent mai puternic pe noile activități economice care apar în zonele rurale, multe dintre acestea fiind bazate pe principiile reciprocității și grijii față de ceilalți. Comitetul încurajează măsurile vizând sprijinirea mai fermă și mai buna conectare a unor astfel de inițiative, pentru a se trece de la fazele izolate și experimentale la alianțe politice și sociale emancipatoare.

9.9. CESE îndeamnă UE și statele sale membre să consolideze infrastructurile de la nivel subnațional. Întreruperea conexiunilor de transport public, în plus față de închiderea școlilor și a unităților medicale, s-a numărat, cu siguranță, printre motivele care au stat la baza protestelor populiste ce au avut loc în Europa. Este nevoie de asistență financiară pentru îmbunătățirea infrastructurilor locale, fie ele materiale (transport și servicii publice) sau imateriale (rețele între diverse tipuri de localități, instituții și organizații).

9.10. CESE, organizațiile sale membre și alte instituții ale UE ar trebui să optimizeze consolidarea capacităților pentru OSC locale și să le doteze cu resurse pentru a le ajuta să își extindă sfera de acțiune și să îmbunătățească calitatea acțiunilor lor. Mai mult sprijin ar trebui acordat organizațiilor societății civile și rețelelor lor europene pentru formarea membrilor OSC locale.

Bruxelles, 11 decembrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 548-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, 11.12.2019-12.12.2019

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Raport privind politica în domeniul concurenței pentru anul 2018

[COM(2019) 339 final]

(2020/C 97/08)

Raportor: **Gerardo LARGHI**

Sesizare	Comisia Europeană, 15.10.2019
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	19.11.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	11.12.2019
Sesiunea plenară nr.	548
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	197/0/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) salută Raportul Comisiei Europene (CE) privind politica în domeniul concurenței pentru anul 2018, bazat pe o abordare care vizează consolidarea pieței unice, a dezvoltării economice și a obiectivelor de politică socială.

1.2. CESE consideră, după cum a subliniat în mai multe documente, că o politică în domeniul concurenței eficace și fondată pe principii constituie unul dintre pilonii Uniunii Europene și un instrument indispensabil pentru realizarea unei piețe interne, în sensul Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, pe baza obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD), a construcției unei economii sociale de piață și a dispozițiilor Pilonului drepturilor sociale⁽¹⁾.

1.3. CESE și Uniunea Europeană trebuie să mențină un dialog permanent pe această temă cu celelalte instituții, cu societatea civilă și, în special, cu asociațiile de consumatori.

⁽¹⁾ Articolele 7, 9, 11 și 12 din TFUE.

1.4. Din acest motiv, CESE solicită ca acordarea ajutoarelor să fie însoțită întotdeauna de o transparență maximă privind efectele pe care le au costurile asupra consumatorilor, iar aceștia să fie informați în mod clar cu privire la astfel de costuri prin facturi⁽²⁾. CESE salută intenția Comisiei de a lua măsuri împotriva restricționărilor pe verticală și orizontală ale concurenței, în special în domeniul comerțului electronic, unde se fac simțite efectele conduitei anticoncurențiale.

1.5. Ar trebui să se acorde o atenție deosebită inteligenței artificiale (IA) în ceea ce privește practicile de discriminare. Legislația UE ar trebui să fie adaptată, pentru a se interzice discriminarea cauzată de crearea de profiluri ale consumatorilor cu ajutorul IA.

1.6. Volumele mari de date pot fi utilizate împotriva consumatorilor, în special în detrimentul bunăstării lor, deoarece, prin crearea de profiluri ale consumatorilor, li se restrânge acestora posibilitatea de a alege în mod liber.

1.7. CESE consideră important ca autoritățile de concurență să dispună de expertiza, competențele și resursele necesare pentru a putea aplica o legislație specifică și pentru a rezolva problemele grave de concurență care îi afectează pe consumatori.

1.8. În ceea ce privește ajutoarele de stat, CESE salută procesul de modernizare a controalelor, care le-a permis autorităților să se concentreze asupra celor mai importante și mai relevante dosare, inclusiv datorită ajutorului oferit de platforma informatică „Modulul privind transparența ajutoarelor de stat”.

1.9. CESE subliniază necesitatea de a se asigura coerența politicilor privind protecția mediului și a celor privind ajutoarele de stat. Comitetul ia act, în special, de revizuirea în curs a orientărilor în materie de ajutoare de stat pentru protecția mediului și energie.

1.10. CESE salută faptul că aceste orientări ale Comisiei privind ajutoarele de stat vizează garantarea liberei concurențe pe piața energetică europeană prin licitații neutre din punct de vedere tehnologic, esențiale pentru dezvoltarea diferitelor tehnologii din domeniul energiei din surse regenerabile și pentru o piață europeană a energiei rezilientă și competitivă, care să garanteze securitatea aprovizionării. CESE invită Comisia și statele membre să adopte o strategie globală și pe termen lung, și nu o abordare pe termen scurt, bazată pe măsuri de remediere, care nu permit stimularea creșterii și crearea de locuri de muncă într-un mod mai concret și sustenabil. În acest context, ar fi utilă elaborarea de către Comisie a unui studiu comparativ privind diferitele planuri de sprijinire a industriei prelucrătoare, adoptate recent în Statele Unite, China și Coreea⁽³⁾.

1.11. În ceea ce privește concurența cu întreprinderile din afara UE, CESE solicită să se garanteze că aceste întreprinderi vor face obiectul aceluiași norme sociale și de mediu, pentru asigurarea unor condiții de concurență echitabile.

1.12. În scopul creării unei economii sociale de piață liberă, CESE subliniază importanța unei politici în domeniul concurenței care să concilieze obiectivele sociale și economice ale lucrătorilor și consumatorilor și menținerea unei structuri de producție competitive și eficiente.

1.13. CESE consideră că dispozițiile privind piața internă referitoare la drepturile de liberă circulație (în special a persoanelor, dar și a serviciilor, bunurilor și capitalurilor) sunt elementele fundamentale ale dreptului UE și că detașarea lucrătorilor și libera circulație a serviciilor trebuie să fie garantate, pentru a se evita orice formă de dumping social.

1.14. În final, CESE nu poate fi decât surprins să constate absența din acest raport a unei trimiteri la impasul aparent al negocierilor dintre Consiliu și PE cu privire la acțiunile colective, în urma propunerii privind noile avantaje pentru consumatori, având în vedere faptul că aceste acțiuni sunt esențiale pentru a completa sistemul de reparare efectivă a prejudiciilor cauzate consumatorilor în cazul încălcării măsurilor antitrust.

⁽²⁾ Directiva (UE) 2019/944 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iunie 2019 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de modificare a Directivei 2012/27/UE (JO L 158, 14.6.2019, p. 125).

⁽³⁾ JO C 197, 8.6.2018, p. 10.

2. Rezumatul Raportului privind politica în domeniul concurenței pentru anul 2018

2.1. Raportul din 2018 abordează teme precum economia digitală, serviciile financiare, energia și mediul, agricultura și produsele alimentare, transportul și industria prelucrătoare și aspecte precum descentralizarea competențelor antitrust în statele membre și consolidarea cooperării internaționale.

2.2. În activitățile sale cotidiene care au ca scop asigurarea respectării normelor, Comisia se bazează pe următoarele principii: nediscriminare, echitate, transparență, previzibilitate, dreptul de a fi ascultat și protecția confidențialității. „Protecția bunăstării consumatorilor” este în mod explicit un obiectiv al aplicării legislației UE din domeniul concurenței.

2.3. În era digitală legislația în materie de concurență se confruntă cu noi provocări, cum ar fi utilizarea volumelor mari de date, a algoritmilor și a inteligenței artificiale (IA).

2.4. Pentru a „simplifica procedurile în cazurile de concurență”, Comisia Europeană a publicat orientări actualizate pentru întreprinderi privind protejarea secretelor comerciale și a altor informații confidențiale în cursul procedurilor antitrust, precum și orientări actualizate privind utilizarea cercurilor de confidențialitate.

2.5. Recompensarea cooperării întreprinderilor în cadrul procedurilor antitrust s-a dovedit eficientă pentru a ajuta Comisia să îmbunătățească relevanța și impactul deciziilor sale, prin accelerarea investigațiilor.

2.6. Directiva (UE) 2019/1 a Parlamentului European și a Consiliului⁽⁴⁾ („Directiva REC+”) permite autorităților de concurență din statele membre să pună în aplicare în mod mai eficient normele de concurență ale UE.

2.7. Modernizarea politicii în materie de ajutoare de stat a înlesnit punerea în aplicare de către statele membre a măsurilor care promovează investițiile, creșterea economică și crearea de locuri de muncă. Ea a fost însoțită de o punere mai rapidă în aplicare a măsurilor privind ajutoarele de stat în statele membre și a avut un impact semnificativ în termeni de reducere a costurilor pentru ajutoarele de stat, provocând astfel mai puține denaturări.

2.8. Procedura de tranzacție a CE a permis identificarea mai rapidă a cartelurilor, eliberând resurse pentru alte investigații și reducând costurile anchetelor. În plus, întreprinderile au beneficiat de decizii mai rapide.

2.9. Raportul pentru anul 2018 subliniază deciziile luate în 2018 (și în anii precedenți) în legătură cu cartelurile din sectorul autovehiculelor și menționează lansarea unei anchete amănunțite privind posibila coluziune dintre producătorii de autovehicule în ceea ce privește dezvoltarea tehnologică de sisteme de epurare a emisiilor pentru autoturisme.

2.10. Economia digitală

2.10.1. Politica în domeniul concurenței joacă un rol fundamental în crearea unei piețe unice digitale funcționale. În acest sens, „giganții rețelei” trebuie împiedicați să-și folosească puterea de piață pentru a slăbi concurența și, în consecință, inovarea pe piețele digitale.

2.10.2. Menținerea sistemului de prețuri de revânzare pe platformele de comerț electronic este una dintre cele mai răspândite restrângeri ale concurenței din economia digitală. Prin urmare, se constată o utilizare sporită a algoritmilor de stabilire a prețurilor.

2.11. Ajutoarele de stat pentru ecologizarea economiei sprijină investițiile necesare pentru a garanta securitatea aprovizionării, contribuind totodată la decarbonizarea sistemului energetic european.

(⁴) Directiva (UE) 2019/1 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 privind oferirea de mijloace autorităților de concurență din statele membre astfel încât să fie mai eficace în aplicarea legii și privind garantarea funcționării corespunzătoare a pieței interne (JO L 11, 14.1.2019, p. 3).

2.12. Sectorul energetic

2.12.1. Autorizațiile privind ajutoarele de stat acordate în 2018 în sectorul energiei din surse regenerabile au permis statelor membre să promoveze energia durabilă și să reducă costurile pentru consumatori în sistemul energiei electrice în ansamblul său.

2.12.2. Comisia a constatat că măsurile privind ajutoarele de stat vor contribui la garantarea securității aprovizionării, fără să genereze prețuri mai ridicate pentru consumatori sau să împiedice fluxurile de energie electrică dincolo de frontierele UE.

2.12.3. UE trebuie să crească ponderea energiei din surse regenerabile în mixul său energetic, diversificându-și totodată aprovizionarea cu gaze naturale, și să se echezeze cu o legislație europeană bine orientată în domeniul energetic.

2.13. Concurența pe piața unică

2.13.1. Comisia Europeană a interzis achiziționarea societății Alstom de către Siemens. În sectorul agroalimentar, Comisia a autorizat fuziunea dintre Bayer și Monsanto, însă a condiționat-o de cesionarea anumitor activități. În ceea ce privește piața oțelului, a fost aprobată achiziția ILVA de către Arcelor Mittal, cu condiția cesionării anumitor măsuri compensatorii. Achiziția planificată a societății Alstom de către Siemens a fost blocată, deoarece ar fi afectat concurența.

2.14. Sectorul financiar

2.14.1. Stabilizarea generală a sectorului a dus la reducerea numărului de intervenții ale bugetului public în cazurile ajutoarelor de stat. Totuși, în unele state membre, creditele neperformante nu au fost încă eradicate.

2.15. Asigurarea unor condiții de concurență echitabile în domeniul fiscal

2.15.1. Pentru ca întreprinderile să poată concura pe baza meritelor în acest domeniu, trebuie create condiții de concurență echitabile. Statele membre nu pot oferi beneficii fiscale companiilor multinaționale în detrimentul IMM-urilor.

3. Observații generale

3.1. Raportul din 2018 adoptă o abordare care vizează consolidarea pieței unice, a dezvoltării economice și a obiectivelor de politică socială.

3.2. Economia digitală va necesita în următorii zece ani investiții semnificative – de ordinul a 500 de miliarde EUR –, pentru a atinge obiectivele în materie de conectivitate. Este esențial să se instituie o politică fermă în materie de concurență, în special în zonele rurale și mai puțin urbanizate.

3.3. Era digitală generează noi provocări în ce privește dreptul concurenței, cum ar fi utilizarea volumelor mari de date, a algoritmilor și a inteligenței artificiale (IA). Prin urmare, este necesar să se garanteze că „giganții din domeniul tehnologiei” nu își folosesc puterea pe piață pentru a slăbi poziția concurenților. Autoritățile de concurență ar trebui să dispună de expertiza, competențele și resursele necesare pentru a fi în măsură să aplice o legislație specifică și pentru a soluționa, înainte de a fi prea târziu, problemele grave de concurență care îi afectează pe consumatori.

3.4. Punerea în aplicare ar trebui să se bazeze, de asemenea, pe o utilizare proactivă a instrumentelor de colectare a informațiilor și a anchetelor sectoriale.

3.5. Orice întârziere în aplicarea normelor ar trebui evitată prin utilizarea proactivă a setului de instrumente privind concurența (de exemplu, măsuri provizorii) în cazurile în care există un prejudiciu clar pentru concurență și consumatori.

3.6. Este esențial ca sarcina probei să fie transferată către întreprinderile care fuzionează pe piețele digitale, pentru ca acestea să fie în măsură să demonstreze că acordurile nu vor denatura concurența.

3.7. Este necesar să se evalueze mai riguros dacă operatorii pot bloca intrarea pe piață și, prin urmare, dacă pot limita astfel opțiunile consumatorilor și fluxurile de informații și pot manipula comportamentul utilizatorilor.

3.8. Pentru a atrage atenția asupra problemelor de concurență ridicate de anumite practici, ar fi important să se ofere întreprinderilor orientări și sprijin, pentru ca ele să poată acționa în limitele legislației.

3.9. IA are în prezent un impact asupra politicilor de stabilire a prețurilor sau asupra monitorizării acestora, cu efecte care nu sunt lipsite de riscuri. Algoritmii permit platformelor de comerț electronic să controleze și să limiteze libertatea comercianților cu amănuntul în politicile lor de stabilire a prețurilor, precum și concurența din sectorul supermarketurilor (cu practici neloiale care vor fi imposibil de conservat în viitor).

3.10. Același fenomen își face apariția în sectorul turismului, unde platformele pentru vânzarea de produse turistice sunt caracterizate de abuzul de poziție dominantă. Există patru mari rețele de vânzări, care au o putere enormă asupra hotelurilor, micilor operatori și IMM-urilor.

3.11. Ar trebui să se acorde o atenție deosebită IA în legătură cu practicile de discriminare. Legislația UE ar trebui să fie adaptată pentru a interzice discriminarea cauzată de crearea de profiluri cu ajutorul IA.

3.12. CESE salută decizia Comisiei de a considera întreprinderile care utilizează algoritmi ca fiind singurele responsabile pentru acțiunile care decurg de aici. Volumele mari de date pot fi utilizate împotriva consumatorilor, în special în detrimentul bunăstării lor, deoarece – prin crearea de profiluri ale consumatorilor – li se restrâng acestora posibilitățile de a alege în mod liber.

3.13. În opinia CESE, impactul volumelor mari de date asupra concurenței nu trebuie neglijat și va deveni din ce în ce mai important. O politică excesiv de intervenționistă ar putea însă să reducă stimulentele pentru inovare (prin urmare ar împiedica îmbunătățirea serviciilor și reducerea prețurilor, care ar putea depinde de inovațiile privind distribuția produselor și platformele de achiziții).

3.14. Avantajul conferit de volumele mari de date în raport cu concurenții le poate permite actorilor principali să dețină o poziție dominantă pe piață. Tehnicile analitice masive (comercializarea datelor, marketingul online, recunoașterea modelelor, estimarea cererii, optimizarea prețurilor) pot fi practici operaționale.

3.15. În cadrul strategiei privind piața unică digitală, investigațiile CE au arătat că restricțiile legate de prețurile de revânzare sunt de departe cele mai răspândite cazuri de restrângere a concurenței pe piețele comerțului electronic. În 2018, CE a emis o serie de decizii care impun amenzi întreprinderilor pentru impunerea de restricții legate de prețurile de revânzare online, cu încălcarea normelor de concurență ale UE.

3.16. În ceea ce privește fiscalitatea, CESE salută acțiunile puse în aplicare de Comisie în 2018. În același timp, este important ca, inclusiv în acest domeniu, să se asigure concurența loială între diferite țări. În special, este necesară o mai mare vigilență în ceea ce privește soluțiile fiscale anticipate și avantajele competitive ilicite obținute prin acorduri între unele țări și marii actori de pe piață – comportamente care riscă să denatureze piața liberă și să prejudicieze IMM-urile și, de asemenea, să creeze concurență neloială între țări.

3.17. În ceea ce privește energia, CESE constată că în unele țări nu este încă garantată transparența totală și generală a facturilor gospodăriilor. Fără transparență, posibilitatea consumatorilor de a face o alegere în cunoștință de cauză este redusă, promovându-se *status quo*-ul, în favoarea marilor actori de pe piață.

3.18. Agricultură și alimentația În acest sector, este important să se protejeze producțiile de denumiri de origine europene în sectorul agroalimentar. Sectorul semințelor și al pesticidelor este esențial pentru fermieri și consumatori, însă provoacă și îngrijorări care depășesc protecția consumatorului, securitatea alimentară și asigurarea respectării normelor în domeniul mediului și al climei.

3.19. În domeniul transporturilor, Comisia este invitată să verifice dacă și în ce măsură scutirea de impozitul pe kerosen ar putea constitui un ajutor necuvenit pentru companiile aeriene, în raport cu transportul feroviar.

3.20. Pentru a asigura un echilibru între libertatea pieței și concentrările economice, evocarea concurenței altor actori importanți de la nivel mondial nu pare suficientă, mai ales dacă aceștia provin din țări care nu sunt deschise concurenței din partea întreprinderilor străine. În acest sens, se recomandă, ca alternativă la fuziunile de întreprinderi –care slăbesc concurența -, să fie puse în aplicare măsuri pentru a depăși barierele la intrarea pe piețele terțe, stimulente fiscale semnificative pentru cercetare și dezvoltare, acorduri între producătorii europeni în vederea coordonării strategiilor de export și de investiții în străinătate.

3.21. În orice caz, apărarea consumatorului trebuie să fie asociată cu măsuri de sprijinire și promovare a întreprinderilor inovatoare și a IMM-urilor (prin instrumente care nu aduc atingere concurenței dinamice pe piață), ceea ce constituie cea mai bună cale pentru crearea de locuri de muncă de calitate și garantarea durabilității dinamice a sistemului de producție.

3.22. În ceea ce privește piața muncii și protecția concurenței, CESE consideră că, printre punctele asupra cărora este necesar să se intervină pentru a asigura o liberă concurență reală între întreprinderile de pe piața actuală, se numără și cadrul juridic, care trebuie să cuprindă respectarea drepturilor sociale fundamentale și libera circulație a lucrătorilor și serviciilor.

3.23. Este vorba de prevenirea oricărei forme de „dumping social” (concurența neloyală în ceea ce privește salariile și condițiile de muncă, care determină o spirală descendentă), pentru a asigura condiții de concurență echitabile lucrătorilor, oriunde își desfășoară activitatea și indiferent de unde provin, precum și nediscriminarea lucrătorilor și a întreprinderilor în locul în care își desfășoară activitatea.

3.24. În final, CESE nu poate fi decât surprins să constate că, pentru prima dată și spre deosebire de toate rapoartele sale din ultimii ani, Comisia a omis, atât în raportul supus examinării, cât și în documentul de lucru SWD(2019) 297 final care îl însoțește, orice referire la lipsa progreselor în ceea ce privește acțiunile colective – care nu intră sub incidența Directivei 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului ⁽⁵⁾ privind acțiunile în despăgubire pentru cazurile de încălcare a măsurilor antitrust – ca mijloc de promovare a reparării efective a prejudiciilor cauzate consumatorilor prin încălcarea normelor antitrust, având în vedere, în special, avizul CESE ⁽⁶⁾ privind propunerea Comisiei referitoare la noile avantaje pentru consumatori ⁽⁷⁾ și decizia Consiliului de a exclude din directiva recent adoptată întreaga secțiune referitoare la acțiunile colective ⁽⁸⁾, pe care, cu toate acestea, CESE a considerat-o ca fiind, în mod evident, deficitară.

4. Observații specifice

4.1. CESE este de acord cu intenția CE de a considera digitalizarea prioritară și de a-și orienta programul referitor la concurență pentru perioada 2021-2027 către provocările legate de volumele mari de date, de algoritmi și de IA. CESE invită CE să ia măsurile care se impun ca urmare a elaborării raportului „Politica în domeniul concurenței pentru era digitală”, din aprilie 2019, în special în ceea ce privește:

4.1.1. strategiile care trebuie puse în aplicare pentru a combate orice restrângere a concurenței și a pieței libere la care recur platformele digitale, inclusiv în sectoarele comerțului și turismului;

4.1.2. cunoașterea și transferabilitatea reale și complete ale datelor cu caracter personal ale utilizatorilor-consumatorilor, deținute de fiecare platformă;

4.1.3. combaterea tuturor formelor de excludere a întreprinderilor pe care anumite platforme digitale le consideră potențial periculoase pentru poziția lor dominantă;

4.1.4. protejarea pieței libere prin protejarea întreprinderilor nou-înființate de mici dimensiuni cu potențial de piață, adesea absorbite de marii actori din sectorul digital, care le consideră drept viitori concurenți periculoși.

⁽⁵⁾ Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene (JO L 349, 5.12.2014, p. 1).

⁽⁶⁾ JO C 440, 6.12.2018, p. 66.

⁽⁷⁾ Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind acțiunile de reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor și de abrogare a Directivei 2009/22/CE, COM(2018) 184 final – 2018/0089 (COD).

⁽⁸⁾ A se vedea documentul PE-CONS 83/19 din 18 octombrie 2019.

4.2. CESE consideră că entitățile care au atribuit sarcini de interes general platformelor digitale, indiferent la ce nivel, ar trebui să dispună, de asemenea, de instrumente legislative care să permită accesarea și controlul algoritmilor folosiți de aceste platforme.

4.3. CESE recomandă CE să consolideze măsurile de control privind aplicarea acordurilor de liber schimb și să protejeze accesul liber al întreprinderilor europene pe piețele globale.

4.4. În acest sens, trebuie garantată o reciprocitate reală pe piețele mondiale de achiziții publice.

Bruxelles, 11 decembrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1306/2013 în ceea ce privește disciplina financiară începând cu exercițiul financiar 2021 și a Regulamentului (UE) nr. 1307/2013 în ceea ce privește flexibilitatea între piloni în anul calendaristic 2020

[COM(2019) 580 – 2019/0253 (COD)]

(2020/C 97/09)

Sesizare	Parlamentul European, 13.11.2019 Consiliul Uniunii Europene, 15.11.2019
Temei juridic	Articolele 43 alineatul (2) și 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în sesiunea plenară	11.12.2019
Sesiunea plenară nr.	548
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	191/1/1

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul niciunei observații din partea sa, în cea de-a 548-a sesiune plenară din 11 și 12 decembrie 2019 (ședința din 11 decembrie), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 191 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 1 abținere.

Bruxelles, 11 decembrie 2019.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

ISSN 1977-1029 (ediție electronică)
ISSN 1830-3668 (ediție tipărită)

Oficiul pentru Publicații
al Uniunii Europene
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

RO